

Weblog 2004

In 2004 hield ik, afgewisseld door mede-directieleden bij de EO Henk Hagoort en Andries Knevel, een digitale blog bij. Daarin gaat het niet alleen over de omroep, maar ook over tal van andere aspecten van mijn leven: familie, kerk, politiek, samenleving en wereld.

Zondag 4 april 2004

Voor Gerbrand, Karin, Wouter, Brenda, Laura, Maarten, Marcel, Janet, Henk, Lianne, Jurriaan, Theodora, Evert, Gerhard, Hanneke, Erwout, Janet, Jolanda, Ton en Elma is 04/04/04, zoals het op de gedrukte liturgie in de kerk staat, een dag om nooit te vergeten. Ze belijden vanmiddag voor God en mensen hun geloof in Jezus Christus.

Het is feest in onze gemeente en, dat geloof ik vast, feest in de hemel. Twintig jonge mensen tussen de 18 en 36 jaar, sommigen geestelijk van heel ver weg gekomen, zeggen hardop ja tegen de Heer van hun leven en ontvangen geknield Zijn zegen.

Toen ik in de jaren zestig belijdenis deed, was dat tamelijk vanzelfsprekend; het was in het christelijke Nederland van toen toch een beetje met de grote hoop mee geloven. Vandaag de dag is de keus voor een leven met Jezus temidden van zoveel mensen die aan Hem voorbij lopen of Hem afwijzen, veel meer een bewuste keus. Een keus waarvan predikant Joop van 't Hof in zijn preek benadrukt dat God aan het begin en aan het eind ervan staat. "Wij zijn niet van die geestelijke supermensen en beseffen maar al te goed dat wij het zelf niet redden, maar dat God het is die ons redt en draagt. In de liederen beamen we dat. 'Heer, ik prijs uw grote naam. Heel mijn hart wil ik u geven. Want U bent de weg gegaan, die mij redding bracht en leven'.

Het is vandaag ook het begin van de Stille Week, waarin we via de herdenking van Christus' lijden en sterven heen leven naar Pasen. In de preek staat Maria centraal: de vrouw die met mirre ter waarde van een jaarsalaris Jezus alvast voor zijn begrafenis zalft. Ze is een van de weinigen uit de kring rond Jezus die de boodschap dat Hij de weg van lijden en sterven moet gaan, heeft geaccepteerd. De predikant herinnert aan Jezus' woord dat overal waar het Evangelie doorverteld wordt, over deze daad van Maria gesproken zal worden, maar signaleert ook dat dit verhaal waarin een vrouw zo'n centrale rol speelt, in de door mannen gedomineerde kerk eeuwenlang is weggedrukt. Dat ze Jezus van top tot een zalft, is een blijk van haar ongeremde liefde voor Jezus, ze geeft hem alles. In onze kerkelijke cultuur waarin nuchterheid en zakelijkheid vaak de toon aangeven, is het goed te beseffen dat Jezus er naar verlangt dat we hem niet alleen met ins verstand, maar ook met ons hart liefhebben.

Mijn hoofd zit vandaag, behalve met liederen en bijbelwoorden, redelijk vol met gedachten over het rapport dat de Visitatiecommissie een dag of wat terug uitbracht over de stand van de publieke omroep. Andries Knevel schreef daar vorige week al over en in mijn weblog van de komende dagen zal het zeker nog terugkomen.

Tussen de bedrijven door geniet ik van prachtige televisiebeelden van voor mij bekende en vertrouwde plekken in Rotterdam tijdens de marathon en zie ik Luc Krotwaar op de Coolsingel de limiet voor de Olympische Spelen in Athene halen. In de tuin is naast het geel van de narcissen inmiddels ook het blauw van gelijknamige druifjes zichtbaar, en staat de kersenbloesem op uitbarsten.

Maandag 5 april 2004

Vanmorgen praten we de leidinggevendenden van de EO bij over het rapport van de Visitatiecommissie over de publieke omroep. We genieten even na van het positieve commissie-oordeel over de EO, maar beseffen tegelijk diep dat de toekomst van de EO nauw verbonden is met die van de publieke omroep als geheel. Daar gaat het volgens de commissie niet goed mee, en dus moet ook de EO zich zorgen maken. We leven inmiddels een paar dagen na de presentatie van het rapport en kennen dus ook de reacties van omroepen, pers en politiek. Wat me daarin treft, is dat het pleidooi van Rinnooij Kan c.s. om de ‘verfleetsing’ van de pluriformiteit in het bestel om te keren en de veelkleurigheid van de samenleving via de omroepverenigingen “scherper, prikkelender en kruidiger” in de tv- en radioprogramma’s tot uitdrukking te laten komen, nauwelijks in de reacties terug te vinden is. Dat is spijtig, want juist deze uitdaging zouden we in een tijd waarin ‘laten zien waarvoor je staat’ en ‘uitkomen voor wat je vindt en gelooft’ weer de normaalste zaak van de wereld is, stevig moeten grijpen. Want je kunt op termijn alleen geloofwaardig een extern pluriform bestel met zijn schaduwzijden van ingewikkelde overlegstructuren etc. in stand houden, als je de unieke waarde ervan op de buis terugziet en op de radio terughooft.

Naast veel waardering voor het rapport geven we naar de EO-leidinggevendenden ook aan, waar onze kritiek ligt. Anders dan de werkgroep uit de publieke omroep die vorig jaar de knelpunten in het programmeringsproces op de netten onderzocht, legt de Visitatiecommissie de schuld daarvoor te eenzijdig bij de omroepen. En heeft de Raad van Toezicht met de omroepvoorzitters zich de afgelopen jaren nou echt zoveel met operationele zaken beziggehouden? Ik geloof er niets van. Dat de commissie voorstelt de voorzitters daaruit weg te halen, beleef ik meer als een symbolische daad dan als een wezenlijke bijdrage aan de oplossing van de problemen in bereik van de samenleving die de publieke omroep heeft. Verder: is het echt zo, dat als de Raad van Bestuur en de netcoördinatoren sneller en harder knopen kunnen doorhakken, dat we dan de kijkers en luisteraars beter gaan bedienen? Het is er misschien wel een noodzakelijke, maar geen voldoende voorwaarde voor. En blijft ook bij grotere centrale sturing de spagaat tussen publiek zijn en publiek bereiken niet levensgroot bestaan? Ik bedoel: met Costa 4 en The Terminator 7 bereiken we best wel jongeren, maar blijven we dan ‘publieke’ omroep?

Maar overheersend blijft mijn gevoel van waardering voor wat de commissie heeft neergezet. En dus: publieke omroep, EO, tel je zegeningen en grijp je kansen. En ga vooral als een speer aan de slag met de aanbevelingen van de commissie. Scherpere profilering van de netten, minder makerstelevisie en meer oog voor het bereiken van de kijkers, met elkaar aan het televisienet bouwen (om het daar maar even toe te beperken) in de overtuiging dat de eigen missie daarin ook tot wasdom komt.

Donderdag 8 april 2004

Vandaag maak ik met mijn vaste gesprekspartners alvast de Deze Weekuitzending voor komende zaterdag. We staan stil bij de felle aanval in De Volkskrant, NRC/Handelsblad en Vrij Nederland op The Passion of the Christ, de film van regisseur Mel Gibson over het lijden en sterven van Jezus die sinds vorige week ook in Nederland draait.

De filmrecensenten in die bladen verwijten de maker dat hij ‘christelijke zelfhaat, masochisme en pornografische fascinatie voor geweld’ tot zijn leidmotief heeft gemaakt en geobsedeerd is door geweld, bloed en lijden. In een klimaat van religieus terrorisme zou hij

het martelaarschap verheerlijken, en als fundamentalist wordt hij op één lijn gezet met de Taliban, Hamas en Billy Graham. Want geloof in een hiernamaals, de overtuiging dat je je leven moet willen verliezen om het te behouden en dat kruisdragen en lijden soms het gevolg zijn van gemaakte geloofskeuzes, dat alles leidt volgens de schrijvers in genoemde bladen tot onverdraagzaamheid en een verheerlijking van geweld.

Dat dit geschreven wordt, doet me weer eens beseffen dat tolerantie tegenover christenen bij sommige Nederlanders slechts een dun vernisje is, waaronder een felle weerzin schuilgaat. Want, zoals Dirk-Jan van Baar in HPDe Tijd van vandaag terecht laat zien, veel kritiek op de film van Mel Gibson is in wezen verzet tegen het christelijk geloof. Hij verwijt critici de vergelijkingen die ze maken: “Waar Bin Laden dood en verderf zaait, doet Jezus goed, predikt hij verzoening en toont hij bovenmenselijke vergevingsgezindheid”.

Vanavond vieren we in onze kerk (voor het eerst op de Witte Donderdag waarop Jezus dat met zijn discipelen voor het eerst en voor het laatst deed) het Avondmaal. “Neemt, eet, gedenkt en gelooft, dat Jezus’ lichaam gebroken werd tot een volkomen verzoening voor al onze zonden”. Bekende woorden, maar met de tv-beelden van de lijdende Jezus in The Passion op het netvlies (de hele film heb ik totnogtoe niet durven zien), krijgen ze voor mij een ongekende diepte. Ik hoor in de dienst een boodschap van overgave, van Jezus die zichzelf geeft voor ons, voor mij. Niet om te vernietigen, maar om te redden. “Van God verlaten, opdat ik nimmermeer van God verlaten zou worden”. Een woord en een realiteit die mij en miljoenen anderen mateloos troosten.

Zaterdag 10 april 2004

Ineke en ik brengen de Paasdagen 900 km. van huis door, in de Franse Auvergne, ver weg van het werk en van de zorgen van thuis. We kwamen gisteren aan bij een temperatuur van drie graden en natte sneeuw, maar tijdens de wandeling vandaag midden tussen de gele forsythia’s en witte fruitbomen brak de zon door.

‘In zonde ontvangen en geboren’ heet het boek dat ik vandaag lees: gesprekken met tien mensen die het orthodox-gereformeerde geloof van hun jeugd achter zich hebben gelaten. Bijna zonder uitzondering zeggen ze in hun kinderjaren verpletterd te zijn door een groot besef van eigen zondigheid en angst voor een wrekende God en voor de hel. In tegenstelling tot Maarten ’t Hart en Jan Wolkers doen ze niet spottend over het geloof van hun jeugd, maar spreken ze met liefde over hun ouderlijk milieu. En juist daarom grijpen hun verhalen me aan. Het zijn verhalen van gevoelige kinderen die geleden hebben onder een leersysteem dat het Evangelie van Gods liefde en genade verduisterde. Voor hen had het geloof niets van de lichte last waar Jezus over sprak, maar was het een last waar ze soms bijna onder bezweken, schrijft Petra Pronk die de redactie van het boek voerde: “De boodschap die in vele varianten wordt verkondigd is eigenlijk: ‘Je mag er niet zijn’. Dat is desastreuus voor een gezonde geestelijke vorming. Faalangst, gebrek aan zelfvertrouwen en een diep besef van eigen waardoelbaarheid zijn niet zelden het gevolg”. Ik sla het boek dicht met een mengeling van verdriet en woede en met de overtuiging dat je tegen kinderen niet duidelijk genoeg kunt zeggen: “Je mag er zijn. God heeft je gewild. Je bent een parel in Zijn hand. En Jezus heeft je gekocht en betaald”.

Zondag 25 april 2004

“God is goed”. Kun je een week beter beginnen dan met een preek waar dat de boodschap van

is? We ‘shopten’ vanmorgen bij de vrijgemaakten in Barneveld waar Ad de Bruijne van de Theologische Universiteit in Kampen preekte over Jezus’ gelijkenis over de werkers van het elfde uur vanuit de tekst: “Is uw oog boos, omdat ik goed ben?” De heer uit de gelijkenis is niet de slechte bedrijfsleider die niet goed kan plannen en zes keer per dag naar het uitzendbureau moet om extra personeel in te huren, nee, het is de Heer die de markt van het leven blijft afstropen en mensen blijft roepen en werven, omdat Hij hen het leven gunt en hen er zo graag bij wil hebben. Ook al is het op het allerlaatst, ook al lieten ze zich niet eerder door Hem vinden, ook al weigerden ze eerder zijn werk- en genadeaanbod. Hij wil niet de dood, maar het leven van de zondaar. Hij heeft daarvoor alles over gehad. “God is goed”. Het Evangelie in drie woorden. Dat neemt de vragen van het leven niet weg, maar ik kan ze daardoor wel uithouden.

Maandag 26 april 2004

In de directievergadering kijken we terug op de uitzending van Knevel op zaterdag waarin, na eerdere uitzendingen, opnieuw werd aangekaart, hoe gedragsgestoorde jongeren bij gebrek aan plek in behandelinstellingen in jeugdgevangenissen worden opgesloten, soms met dramatische gevolgen. We constateren, hoe belangrijk het is om dergelijke onderwerpen niet bij wijze van incident aan de orde te stellen, maar ze als redactie hardnekkig te blijven volgen. Dat vereist investering in researchcapaciteit, maar biedt daarmee de kans om rond zo’n thema expertise te ontwikkelen en het ook echt op de maatschappelijke en politieke agenda te krijgen. En juist dit soort onderwerpen rond probleemjongeren die tussen de raderen van de maatschappij terecht dreigen te komen, moet ons als EO een zorg zijn.

In het bestuur staat vanmiddag een beleidsnota over de EO en de kerken op de agenda. We proberen daarmee onze verhouding tot de kerken op een nieuwe manier te verwoorden na decennia waarin we teveel uitstraalden dat – met eerbied gesproken – de Here God voor het tot geloof brengen van mensen aan de EO en zijn programma’s toch eigenlijk veel meer had dan aan de kerken. Die houding deugt niet. We komen steeds meer tot het besef dat in onze cultuur mensen vooral tot geloof komen via persoonlijke een-op-een relaties met andere mensen (familie, vrienden etc.). In dat proces kunnen EO-programma’s een schakel zijn (soms een eerste aanzet, soms een laatste stoot), maar meer ook niet. Dat dringt tot bescheidenheid aan onze kant, en tot het besef dat in het proces van bekering van mensen de christelijke gemeente en christenen die vanuit die gemeente worden toegerust, een vitale rol spelen. Dáár kunnen persoonlijke contacten worden gelegd, dáár kunnen mensen worden opgevangen en verder geholpen. De verhouding tussen de EO en de kerken is er dan ook een van wederzijdse afhankelijkheid. Dat leidt tot de vraag: hoe kunnen we elkaar in beider opdracht om mensen met het Evangelie van Jezus Christus te bereiken, meer tot een hand en een voet zijn? Voor ons betekent dat concreet: moeten we onze schatkamers met programma’s niet veel meer openstellen via internet, zodat werkers in de kerk daaruit kunnen putten?

Dinsdag 27 april 2004

In de wekelijkse personeelsbijeenkomst verzorg ik vanmiddag de ‘meditatie’. Die draait om de vraag, of we in ons bidden wel bescheiden genoeg zijn. Ik sta – met dank aan artikelen van ds. Henk de Jong in het blad Opbouw - stil bij vijf bijbelteksten (Ex. 32:30, Klaagl. 3:29, Joël 2:14, Amos 5:15 en Zef. 2:3) die met woorden als “misschien” en “wie weet” aangeven dat het lang niet zeker is dat God elk gebed om uitredding, vergeving etc. zal verhoren. Situaties kunnen zo kapot, samenlevingen zo verloederd, zonden zo groot zijn dat het allesbehalve vanzelfsprekend is dat God ons eruit redt of er een streep door haalt. Dat maakt God niet tot

een grillige despoot – de Bijbel is er glashelder over dat Hij door en door betrouwbaar is -, maar het corrigeert wel ons beeld van God als een soort gebedsautomaat waar we een gebed ingooien en waar de verhooring uit rolt. Ook al is het waar dat niets ons kan scheiden van Gods liefde in Jezus, tegelijk is er in de relatie met God niets gewoon, logisch, gegarandeerd of vanzelfsprekend. Bidden is niet claimen of dwingen, maar vragen.

Woensdag 28 april 2004

Voor presentator Ferry Mingelen van Den Haag Vandaag staat ‘de Veluwe’ model voor achterhaalde denkbeelden over homo’s en vrouwen en voor de plek in Nederland waar je weg moet blijven, als je die geaardheid of dat geslacht hebt. Althans, zo beluister ik Mingelen’s gebruik van die woorden ‘de Veluwe’ tegenover SGP-fractie leider Bas van der Vlies rond de vraag, of bepaalde bijbelteksten over homo’s en vrouwen niet veel lijken op de gewelddadige teksten in het boek ‘De weg van de islam’ waar in politiek Den Haag de nodige commotie over is. Nu woon ik al ruim dertig jaar op de Veluwe en herken ik van de suggestie die er van Mingelen’s woorden uitgaat bijster weinig. Zeker, er wonen op de Veluwe ook christenen met opvattingen over de rol van vrouwen of met een houding tegenover homo’s waar ik het uit de grond van mijn hart mee oneens ben. Maar ‘de Veluwe’ is net zo gevarieerd in opvattingen op dit gebied als het Veluwse landschap gevarieerd is. Een rondje kerkelijke en politieke sightseeing van Nijkerk tot Oldebroek en van Harderwijk tot Arnhem zou aan Mingelen volgens mij goed besteed zijn. Ik ben als gids beschikbaar.

Overigens brengt Bas van der Vlies – tv-communicator bij uitstek, terwijl hij eigenlijk het medium moet mijden – het er in het gesprek met Mingelen tamelijk goed af. Hij had ook nog zijn mede-Kamerlid Hirsi Ali kunnen citeren die terecht zei dat er – anders dan binnen de islam – ‘geen christen is die het bijbelcitaat uit Leviticus over de doodstraf voor homo’s op zijn politieke of religieuze agenda heeft staan en zegt: we gaan dit uitvoeren’. En toch voel ik me bij zo’n gesprek tamelijk ongemakkelijk, omdat er anno 2004 nog teveel christelijke brochures zijn waarin die tekst uit Leviticus als bewijstekst tegen homoseksuele relaties wordt opgevoerd. Zonder de doodstraf uiteraard, maar toch. Terwijl we andere dingen die in de wetten van Mozes als een ‘gruwel’ worden bestempeld – varkensvlees eten bijvoorbeeld – vandaag de dag rustig doen. Ofwel, wijsheid en fijngevoeligheid gevraagd van christenen in hun omgang met de Bijbel en in de manier waarop ze daarover naar anderen communiceren. En intussen in woord en daad duidelijk maken dat wat in ‘De weg van de islam’ op dit punt geschreven staat, inderdaad voor God en mensen gruwelijk is.

De afgelopen tijd realiseer ik me steeds meer dat de Bijbel – anders dan de moslims van de Koran geloven – geen heilig boek is dat in zijn geheel uit de hemel is komen vallen, maar dat de weg beschrijft die God in de geschiedenis met mensen is gegaan. Daarmee draagt de Bijbel onmiskenbaar de sporen van een gang door tijden en culturen die totaal anders waren dan de onze en zijn veel geboden van God uit die situaties achterhaald door andere. Daarom is het plukken van losse bijbelteksten, zoals dat deze week rond homoseksualiteit gebeurde, tamelijk onzinnig en moeten we dat als christenen vooral zelf ook niet doen. Ongeacht of het nu over homo’s, bloedtransfusie of Israël gaat. Dat de Bijbel dwars door die hele ontwikkeling heen Woord van God is gebleven (met leven en sterven van Jezus Christus als onmisbare ‘leesbril’) is een wonder dat ik met mijn hart geloof zonder het met mijn verstand te doorgronden.

Vrijdag 30 april 2004

De koppenmaker van het Nederlands Dagblad is kennelijk in een frivole bui geweest. De dominees in de vissersplaats Katwijk die niet mee willen in de PKN, vroegen de rechter om uit te spreken dat ze komende zondag wel in hun (oude) kerkgebouw mogen blijven preken. De rechter wees dat verzoek af en het ND kopt: 'Bezwaarden Katwijk bezwaarden vangen bot'. En boven het bericht dat Nico de Haan van de Vogelbescherming voor zichzelf gaat beginnen, staat te lezen: 'Nico de Haan slaat zijn vleugels uit'.

Traditiegetrouw maken Ineke en ik een rondje langs de matjesmarkt in het centrum van Nijkerk, waar Jacky Collins en Joop ter Heul, evenals Heinz Konsalik en Charles Spurgeon zusterlijk en broederlijk naast elkaar liggen, naast de glazen, pannen, knuffelbeesten, zelf gestekte plantjes, kinderwagens en (voor mijn besef) honderden puzzels. We prijzen ons gelukkig met het feit dat, toen onze kinderen zo oud waren als de kinderen die er nu onder begeleiding van pa of ma hun overvloedige speelgoed te gelde proberen te maken, de matjesmarkt nog niet bestond. Wij hebben er dus nooit hoeven zitten. Thuis nog een staartje Kinderkoninginnedag van het Mir@kelteam op Z@ppelin meegekregen. Knap, hoe Rignaldis van Ditshuijzen in één minuut en 30 seconden de geschiedenis van de Oranjes vanaf de opstand tegen Spanje weet uit te leggen.

In de loop van de middag genieten we bij mijn moeder in haar aanleunwoning bij het verzorgingstehuis van de lentezon. Aansluitend met kinderen en kleinkinderen uit Zeewolde naar het pannekoekenhuis.

Inmiddels neemt het aantal reacties op dit weblog toe. Ik moet Jan toestemmen dat medewerkers die door de omroep waar ze werken, langdurig op tijdelijk contract worden gehouden, zich niet gemakkelijk met de missie van die omroep zullen verbinden. Aan de andere kant hebben wij ervaren, dat het, ook als je als omroep soms noodgedwongen tijdelijke contracten verstrekt, wel degelijk mogelijk is daarvoor mensen te vinden die van harte missie en identiteit van de EO delen. Het is maar waar je in sollicitaties voor gaat! Van twee kanten overigens: als omroep die op de missie betrokken medewerkers zoekt en als sollicitanten die een omroep zoeken waar je voor wilt gaan.

Zondag 16 mei 2004

Sinds vrijdag bivakkeren we met op-een-na-alle kinderen en met alle kleinkinderen in een bungalowpark in Brabant om ons 35-jarig huwelijksfeest te vieren. Dat is officieel pas op 23 juni, maar dit weekend kwam voor iedereen het beste uit. Ik hoor van collega's dat ze van huis uit dit soort jubilea of verjaardagen beslist niet vantevoren mochten vieren, 'want je weet maar nooit, of je de dag zelf er nog zult zijn'. Dat is zeker waar, maar volgens mij is dat geen enkele reden om God niet alvast te danken voor wat Hij in die bijna-35 jaar heeft gegeven en er met elkaar feest over te vieren.

Het is vandaag stralend weer, en dus brengen we het grootste deel van de dag buiten door. Dat is heel wat meer ontspannen dan met 21 man/vrouw in het huiskamer van een zespersoonshuisje te moeten verblijven. Na het ontbijt-in-etappes houden we op het terras een 'zondagmorgendienst': niet in de vorm van eenmansbediening, maar echt met elkaar. We danken God voor wat Hij ons dwars door alle hoogten en diepten heen heeft gegeven. We zingen veel en hopen dat de party animals van een paar huisjes verder waar al meer dan 24 uur een housebeat vandaan dreunt, het ook kunnen horen. Anders dan in onze trouwdienst in

1969 zingen we veel opwekkingsliederen en weinig psalmen, ook al omdat die laatste zich lastig op de gitaar laten begeleiden. Op verzoek van kleinzoon Tom zingen we de woorden van Jezus na Zijn opstanding: ‘Vrede zij u, gelijk Mij de Vader zond, zend Ik ook u.’ Zo hebben we tot nog toe ons leven samen beleefd: gaan, als je gezonden wordt. En de psalm die kleinzoon Jasper opgeeft, omdat hij die op school heeft geleerd, drukt precies uit wat we hebben ervaren: ‘De Heer zal u steeds gadeslaan, Hij maakt het kwade goed, Hij is het die u hoedt. Hij zal uw komen en uw gaan, wat u mag wedervaren, in eeuwigheid bewaren’.

Ineke en ik vertellen kinderen en kleinkinderen wat ‘leren loslaten’ in ons leven heeft betekend. Al vroeg beseffen dat kinderen niet jouw eigendom zijn, maar dat je ze van God te leen hebt. Dat je ze moet opvoeden om ze weer los te laten. Dat ze geen klonen van jou moeten worden, maar mensen die de gaven die ze van God hebben gekregen, goed gebruiken. Maar loslaten betekent ook: moeilijke dingen bij God neerleggen en ze daar laten. Met mijn neiging om dingen onder controle te houden, vind ik dat moeilijk. Loslaten gaat bij mij niet vanzelf, het is een gevecht, ik moet er elke dag weer voor kiezen. Het betekent ook negatieve ervaringen met mensen weg leggen. Voorkomen dat die dingen je in hun greep krijgen, dat je er verbitterd door wordt. Niet voor niets zegt Jezus: ‘Laat los, en je zult losgelaten worden’. Ineke benadrukt dat vertrouwen cruciaal is om iets los te kunnen laten. Ze heeft als kind van haar vader geleerd alles bij God te brengen, in het vertrouwen dat het daar goed is. Daardoor lijkt ik soms een flierefluiter, zegt ze, maar het is vertrouwen. Dat is geloven, lees ik voor uit een boek van Max Lucado. ‘Geloven is vertrouwen op wat je met je ogen niet kunt zien. Ogen zien de dreigende leeuwen. Het geloof ziet de engel bij Daniël. Je ogen zien je fouten. Je geloof ziet je Redder.’

Onze oudste dochter signaleert dat onze trouwtekst van 35 jaar geleden (Filipenzen 4:6, 7) daar al op vooruitliep: God geeft vrede, als je wat je hart beroert, ‘door gebed en smeking’ bij Hem neerlegt.

Voor de rest maken we goed gebruik van de zwem-, squash- en tennisfaciliteiten van het park. Hoewel, ‘we’, als verreweg de minst sportieve van de familie druk ik me het excuus dat er toch iemand bij de slapende babies moet blijven. In de loop van de avond is het feest afgelopen en vragen we ons af, waarom we zoiets maar één keer in de zoveel jaar doen.

Maandag 17 mei 2004

Hoe zou het er op de nieuwe aarde uitzien? Vandaag zou ik zeggen: zoals tussen Nijkerk en Spakenburg op een vroege voorjaarsmorgen. Met dit soort weer en in dit deel van het jaar is het een genot om tussen de weilanden met gele boterbloemen en wit fluitekruid door te rijden en daar ‘een stukje hemel op aarde’ te beleven.

Eenmaal op kantoor rijgen de vergaderingen (zijn die er nog op de nieuwe aarde?) zich aaneen. Met clustermanager Huib Jongenburger over de interomroepelijke gesprekken die er toe moeten leiden dat er door samenwerking op de kosten van het ‘spoorboekje’ met programmeergevens flink bespaard gaat worden. Met de stuurgroep ICT met vertegenwoordigers van alle netten over hoe we zonder kwaliteitsverlies via MGB’s en Quick Wins de automatiseringskosten omroepbreed met drie miljoen euro omlaag kunnen krijgen. En in de EO-directie over de vraag, of en hoe we op dramagebied de komende jaren op Nederland 1 moeten blijven meedoen. De lat zal er hoog liggen en hebben we het vertrouwen dat we die gaan halen? We ontdekken al pratend dat onze vraag van een aantal weken terug, of we wel geld genoeg hebben om drama te kunnen blijven maken, in een bestel waarin “het geld op het schema” ligt, niet meer speelt. Er is in dat systeem voor elk tijdslot en elk genre

geld, nl. dat geld dat er door netcoördinator, netredactie en Raad van bestuur aan wordt toegekend. Vraag is in de toekomst vooral, of je als omroep sterke titels hebt om op zo'n tijdslot-met-geld in te tekenen en het toegewezen te krijgen. Het is een nieuwe manier van denken – een 'paradigmashift' heet dat, geloof ik - waar we nog erg aan moeten wennen. Ook omroepbreed blijkt dat, als ik in de loop van de avond over de denkbeelden van de projectgroep waar ik in zit, klankbord met een aantal collega-omroepdirecteuren. Daar moet de komende weken nog flink wat tijd en energie in.

Dinsdag 18 mei 2004

Vandaag praten we in de bossen bij Epe als bestuur, directie en managementteam opnieuw over de nieuwe Meerjarenstrategie die we als EO ontwikkelen voor de periode 2006-2010. Een week of wat terug schreef Henk Hagoort in zijn weblog over de toekomstverkenningen rond de thema's omroep en achterban, vandaag proberen we de belangrijkste cultuurtrends in de peiling te krijgen. Projectleider Michiel Gouman presenteert een gedegen cultuuranalyse, die in de loop van de dag wordt aangevuld door presentaties van trendonderzoeker Carl Rohde en cultuursocioloog Gabriël van den Brink.

Ik leer uit de analyses, dat we ons niet te snel rijk moeten rekenen met de gedachte dat met het waarden-en-normen-debat de tijd van het individualisme voorbij is. Mensen blijven via duizend-en-een losse keuzes hun eigen doe-het-zelf-levenspakket samenstellen en wensen ook in de naaste toekomst niet door anderen een wet, blauwdruk of agenda voorgeschreven te krijgen. Ze hebben in de chaos, snelheid en onzekerheid van deze tijd (terrorisme, recessie, islamitisch fundamentalisme) wel veel meer twijfels gekregen over de maakbaarheid van het leven en hebben daardoor veel meer vragen dan vroeger. Maar daar willen ze geen voorgebakken antwoorden op horen, maar de ervaringen van mensen die al een flink stuk van de route door het onzekere en onveilige leven hebben afgelegd. Voor christenen, voor de EO betekent dat: zijn we in staat en bereid om niet allereerst tegen anderen te preken, maar hen "ons leven te laten lezen"? Transparant, open, kwetsbaar, zonder haast, zonder snelle keuzes af te dwingen of die te willen voorschrijven? Kunnen we de uitdaging aan om televisiekijkers te laten meekijken in het leven-met-vallen-en-opstaan van christenen die ervaren hebben dat Jezus de weg is, zonder die overtuiging als een claim vooraf aan het programma mee te geven?

Verder lijkt het er vanuit de analyses op dat het gezin weer in is. Opvoeden mag weer. Trouw is weer oké. Jongeren tussen de 16 en 25 drinken zich lam en blowen zich suf, maar vormen ook een generatie – die van morgen! - die zoekt naar steun en geborgenheid. Voor de EO, en breder voor Nederland 1, liggen er kansen op dat gebied.

Professor Gabriël van den Brink schetst voor ons alvast de hoofdlijnen van zijn boek 'Schets van een beschavingsoffensief' dat volgende week uitkomt. Daarin bepleit hij dat burgers, professionals en lokale politici er weer voor gaan zorgen dat de normen die het merendeel van de Nederlanders privé nog wel degelijk handhaaft (daar is hij in het geheel niet somer over), ook weer een soort collectief bezit worden en het fatsoen in de publieke ruimte terug brengen. Helaas heeft hij een weinig positief beeld van wat de televisie daaraan zou kunnen bijdragen. Volgens hem drijft die op "een aaneenschakeling van abnormaliteiten" en is om kijkers te boeien het normale niet interessant genoeg. Dat zou mee kunnen vallen, denk ik. Een programma als het Familiediner neemt het abnormale (ruzies in families) weliswaar tot startpunt, maar weet vervolgens zo'n 800.000 kijkers te pakken met de boodschap dat het veel beter is om een eerste stap naar verzoening te zetten dan om je in verongelijkheid te blijven

wentelen. Over normering gesproken! Het boek van Van den Brink ga ik in elk geval kopen.

Aan het eind van de avond bekijken Ineke en ik een EO-documentaire over een jongen die van autisme is “genezen”. We hebben er gemengde gevoelens over. Dat veel van het autistische gedrag van de jongen op een wonderlijke manier is verdwenen en dat hij nu normaal functioneert, wordt in het programma tamelijk onweerlegbaar duidelijk gemaakt. Maar wat kunnen al die ouders van andere kinderen met een verstandelijke handicap daarmee? Net als de moeder van Desmond zeggen: “Ik geloof dat God deze jongen gaat genezen. Ik ga nu een kwaliteitsbesluit nemen. Ik ga alles doen wat God in Zijn Woord zegt om deze genezing binnen te halen”? Ik zou niet weten, op welke beloften van God ze dat soort claims zouden moeten baseren. Voor de jongen die genezen werd, is het natuurlijk prachtig. “Het leek net, of er een nieuwe geest in mij kwam”, vertelde hij blij. Maar zo’n programma laat veel ouders van gehandicapte kinderen volgens mij gefrusteerd achter. Welke boodschap willen we hiermee communiceren? Dat is de vraag waarmee ik naar bed ga en die ik de komende dagen aan de makers zal stellen.

Donderdag 20 mei 2004

Het is vanmorgen tamelijk leeg in de kerk. Veel kerkleden benutten Hemelvaartsdag kennelijk vooral voor recreatieve doeleinden. Als Kerst in het voorjaar in plaats van in de winter viel, zou dat wellicht ook daarvoor gelden. Hoewel?

Heeft de geringe betrokkenheid van veel christenen bij Hemelvaartsdag toch ook niet te maken met het feit dat we met Jezus’ hemelvaart weinig weg weten? Dat we meer leven bij de realiteit van wat we dagelijks op het journaal zien aan uitingen van duivelse machten dan door het feit dat Jezus vanuit de hemel alle macht heeft? Want dat laatste is echt voor de volle honderd procent wandelen in geloof en niet in aanschouwen. De woorden van Gerard Reve “Dat Koninkrijk van U, Heer, komt daar nog wat van?” zijn voor mij vaak een verzuchting en gebed ineen.

In het gebed van de gastpredikant treft mij vanmorgen de voorbede voor premier Balkenende en minister Donner “die voortdurend beklad worden door de mensen van de Amsterdamse grachtengordel”. Het brengt me tot het besef dat bij mij het concrete gebed voor deze en andere politici er te vaak bij inschiet. Fout. Ik heb het toch nodig een lijstje bij te houden met onderwerpen en mensen, voor wie ik moet bidden en danken.

Thuisgekomen (Ineke moet werken vanmorgen) duik ik in de achterstallige tijdschriften en geniet van het verhaal met Harm Bruins Slot in Broadcast Magazine over de nieuwe manier waarop de Raad van Bestuur na het wakker schuddende rapport van de Vistatiecommissie met de omroepen wil gaan werken. Hoe is het toch mogelijk dat sommigen in Hilversum daar een centralisatiebeweging richting BBC of staatsomroep in zien? Alsof de Raad van Bestuur niet “van ons”, maar ‘van de staat’ is. We hebben toch zelf als omroepen zes jaar geleden om een onafhankelijke Raad van Bestuur gevraagd, omdat we met negen kapiteins op het schip van de publieke omroep er niet in slaagden aan de “terreur van de deelbelangen” een eind te maken? Dan moeten we toch niet koeren, als ze dat laatste nu daadwerkelijk gaan doen? Volgens mij doen Bruins Slot c.s. niet anders dan zeggen: we hebben met elkaar van jaar op jaar een aantal afspraken gemaakt (voor het geheel en per net, over kijktijdaandeel, mix fictie/non-fictie, het bereiken van doelgroepen etc.), en daar gaan we jullie nu aan houden! Niet langer - zoals unaniem door omroepdirecteuren en –voorzitters als een zorgwekkend knelpunt geconstateerd – mooie doelen stellen, maar die vervolgens niet in een wie-gaat-nu-

wat-doen concreet doorvertalen naar omroepen en programma's. Niet langer mooie genreschema's maken en die dan binnen twee maanden laten verwateren door over- of onderintekening van bepaald tijdslots. Niet langer netcoördinatoren laten zitten met 20% oningevulde zendtijd en nog maar 10% van het geld. Enzovoorts. Nee, gewoon gaan doen wat we hebben afgesproken. En dan heb je anderen nodig die je met zachte of harde hand dringen of dwingen je daaraan te houden. Die anderen zijn de Raad van Bestuur en de netcoördinatoren. Dat zijn geen mensen van buiten, maar van onszelf. Hen wat meer drangen en dwangmiddelen geven, is dus ook geen dodelijke centralisatie of het verleggen van de macht naar staatsorganen, zoals ik sommigen hoor klagen. Nee, het is een kwestie van het geven van instrumenten aan de door onszelf daar neergezette mensen om ons bij de les te houden. Niet meer, niet minder. Dat doet soms pijn. Vandaag op Nederland 3, morgen misschien bij ons. Maar om te overleven zijn soms pijnlijke ingrepen nodig. En van dokters die de patiënt willen genezen – en zo zie ik Bruins Slot c.s. – accepteer je dat.

Vrijdag 21 mei 2004

Voor de Deze Week-opname rijd ik vanmorgen vroeg via een uitgestorven snelweg naar Hilversum. Op kantoor blijkt toch nog zo'n 40 man/vrouw aan het werk, maar in de directieburelen is het stil. Dat geeft me kans een stel klussen te klaren die af moeten en in rust de kranten te lezen.

Ik geniet van een ND-artikel van ds. Adrian Verbree, waarin hij de mogelijkheid bepleit om kerkelijke werkers na publiek geworden misstappen en na oprecht berouw, weer te laten terugkeren in hun werk in de gemeente, "omdat ik geloof in het 'zonder voorbehoud' van de vergeving die God ons schenkt". Hij vertelt het verhaal van een stel dat 'moest' trouwen en in de kerk schuld moest belijden. Toen het bruidspaar daarvoor ging staan, vroeg de dominee, of iedereen die nog nooit in enige vorm tegen het zevende gebod had gezondigd, wilde blijven zitten. "Iedereen ging staan. Het werd een fijne dienst".

Vanmiddag vrij. Met Ineke over de markt geslenterd en geconstateerd dat aardbeien en kaas daar stukken goedkoper zijn dan bij AH van na de prijsverlagingen. Vanavond bij Vermist verwoed geprobeerd de ogen droog te houden. Als ouders van een Colombiaanse zoon genieten we van de hereniging van een Zeeuws meisje met haar biologische moeder uit Bogota. Vermist is een publiek programma met een missie voor een breed publiek, dat duidelijk maakt waarom de TROS in het bestel hoort en moet blijven.

Zondag 6 juni 2004

Vandaag - 60 jaar na D-day - voor de zesde keer (een stuk van) 'De langste dag' gekeken. Het was de eerste film die ik als jongen van (denk ik) zeventien in de bioscoop zag (nog met een stemmetje van binnen dat zei: Een kind van God hoort hier niet thuis!), we hebben hem als EO een paar keer uitgezonden, en inmiddels heb ik hem bij de commerciëlen weer een paar keer gezien.

Nog steeds bezorgen tal van momenten uit de film me kippenvel: de favoriete scène is toch nog altijd het beeld dat de Duitse majoor Pluskat ziet als hij vroeg in de morgen in de bunker door zijn kijker naar de zee kijkt en daar vanuit de ochtendschemering duizenden schepen op zich af ziet komen. Het beeld drukt voor mij iets van de onherroepelijkheid van de bevrijding uit: het gevoel dat waar lang op gewacht is en wat lang voorbereid is, nu echt werkelijkheid wordt. Het geeft me bijna net zo'n emotie, als wanneer er een kind wordt geboren.

Ik verbaas me overigens over de enorme publiciteit die 60 jaar D-day trekt. Tien jaar geleden had iedereen iets van: deze vijftigste herdenking zal wel de laatste geweest zijn, maar de belangstelling lijkt me anno 2004 niet minder dan toen. NOS-Actueel verslaat vanmiddag netjes de herdenking in Normandië met handenvol staatshoofden en regeringsleiders, maar de film later op de avond doet me veel meer. Net als de keren dat ik in de vakantie op de Amerikaanse begraafplaats bij Omaha Beach of op andere markante plekken in de buurt van de invasiestranden was, en daar zelden mijn tranen kon bedwingen. Om al die jonge jongens die zonder enig eigenbelang of bijbedoeling hun leven gaven om ons te bevrijden van de nazibarbarij. En het lukt me maar niet bij de Amerikanen in Irak datzelfde gevoel te krijgen.

Verder genieten we vandaag van heerlijke diensten. Vanmorgen brengt collega Willem Smouter die klemmende vraag die veel christenen naar de keel grijpt, onder woorden: dat Koninkrijk van God, dat rijk van vrede en gerechtigheid, zonder ziekte, dood en onrecht, wat zie ik daar nu van? Komt daar nog wat van terecht? Ja, zegt hij, kijk maar naar wat God ons als voorproefje van dat Koninkrijk heeft gegeven: zijn Heilige Geest. De gaven van de Geest (geloof, genezing, profetie e.d.) en de vrucht van de Geest (liefde, zelfbeheersing, vrede, zachtmoedigheid) zijn vandaag al zichtbaar en tastbaar. Als het Koninkrijk in zijn volheid komt, zullen de gaven niet meer nodig zijn (die zijn er vooral om het tot dat moment vol te houden), maar zal de vrucht eeuwig blijven. Vanavond hebben we als gemeente voor het eerst een Sing-in, waarin we met een volle kerk God aanbidden, loven en prijzen om Zijn grootheid. Vragen, zorgen, twijfels, ze verdwijnen al zingend niet, maar ze komen, zo ervaar ik, wel tot rust. Ik kan ze uithouden, omdat ik geloof dat God vele malen groter en machtiger is dan alles waarmee ik me aftob.

Maandag 7 juni 2004

Vanmorgen uitgebreid overleg met Henk over de afstemming van werkzaamheden in de komende tijd wanneer onze vakanties op elkaar aan zullen sluiten. Een van de dingen die de komende weken moet gebeuren, is het maken van de erkenningsaanvraag waarmee we als EO voor de komende vijf jaar bij OCW het recht op zendtijd en geld binnen de publieke omroep moeten aanvragen. Centraal in die aanvraag staat het programmabeleidsplan. Daarin moeten we duidelijk maken wat ons programmabeleid is voor de komende jaren, hoe daarin onze identiteit tot uiting komt, hoe we daarin met andere omroepen samenwerken en hoe we als EO met onze programma's bijdragen aan de uitvoering van de maatschappelijke opdracht van de publieke omroep als geheel. Dat laatste is in vergelijking met vijf jaar geleden nieuw, maar ook logisch na de kritiek van de commissie Rinnooij Kan dat de publieke omroep als geheel zijn beloftes aan de samenleving niet nakomt en dat de omroepen te uitsluitend op hun eigen missie en te weinig op die van het bestel als geheel gefocust zijn. Lastig is wel dat de publieke omroep als geheel pas in maart 2005 in een tussentijds Concessiebeleidsplan zijn maatschappelijke opdracht opnieuw gaat omschrijven, terwijl we als opmroepen voor 1 juli a.s. al moeten aangeven wat wij daaraan gaan bijdragen. De wetgever heeft over die timing indertijd niet goed nagedacht en daar zullen we dus nu een mouw aan moeten passen.

Vanmiddag liggen vreugde en verdriet dicht bij elkaar. Vreugde, omdat directiesecretaresse Annemarie bevallen is van een welgeschapen zoon (te bewonderen op www.nathankoning.nl waar Annemarie en Marcel-van-Twee vandaag getuigen: "I can see the fingerprints of God, when I look at you"), verdriet bij de begrafenis van de vader van Andries die vorige week, 86 jaar oud, is overleden. Andries zelf tekent in de afscheidsdienst het leven van zijn vader (MS-

patiënt vanaf zijn jeugd) als een proces van voortdurend moeten inleveren en dingen niet meer kunnen, maar waarin toch plaats bleef voor het genieten van wat bleef: zijn geloof in Jezus Christus, zijn vrouw en (klein)kinderen.

Vanavond mijn laatste kerkenraadsvergadering na zes jaar voorzitterschap. Het is goed dat een ander de kar nu gaat trekken en dat ik deze last mag neerleggen, maar tegelijk: ik heb het machtig mooi werk gevonden om aan het samen dienstbaar zijn aan de gemeente van Jezus Christus leiding te geven. We kijken terug op de afgelopen jaren, eten aardbeigebak-van-de-vertrekkers en heten de nieuwe kerkenraadsleden welkom. De vertrekkers krijgen gewoontegetrouw een boek als afscheid: vijf van hen gaan naar huis met 'De werkers van het laatste uur' – een pleidooi voor lage drempels in de kerk voor mensen die van buiten komen, waar we komend jaar als gemeente energie in gaan steken -, ik zelf krijg een relithriller mee en dankwoorden van scriba Ronald Plenter waarin hij me trefzeker typeert. Na afloop nog tot laat samen met Ineke in de tuin gezeten en een voorproefje genomen op de vakantie.

Dinsdag 8 juni 2004

Vanavond driftig heen en weer geschakeld tussen Nederland 1 en 2, ofwel tussen Paul Rosenmöller's Spraakmakende zaken en het TROS-jubileumfeest. Het nieuwe format van Rosenmöller op het tijdstip van Het Elfde Uur kan me geen moment boeien, vooral doordat gast Tjibbe Joustra (als succesvol UWV-manager gesneuveld over verhalen over gouden kranen, marmeren vloeren en dure wc-potten) geen moment uit de ambtelijke plooi kwam. Wat Rosenmöller ook probeerde, Joustra bleef zich hullen in zinnen als 'de argumenten van de minister om het vertrouwen in mij op te zeggen, konden zijn conclusie niet dragen' in plaats van uit te roepen: 'Ik was er razend over'. Het thema – wat doe je, als het beeld zich tegen je keert? – was boeiend genoeg, maar door een overmaat aan ratio en een gebrek aan emotie aan de tafel wilde het maar niet gaan vonken.

Daartegenover spatten op het andere net de vonken van emotie en enthousiasme er af. De TROS pakte uit met een lange, swingende uitzending van zijn jubileumfeest (TROS 40 jaar) op Pinksterzondag (volgende keer graag op zaterdag, Karel, dan kan ik er ook bij zijn) in Arena. Een paar uur lang konden de kijkers (ik zoek morgen uit, hoeveel het er waren) genieten van Lionel Richtie, André Rieu, Lee Towers, Marianne Weber en Frans – Heb je even voor mij? - Bauer. Met het risico dat ik het afgrijzen van mijn mededirecteuren en veel andere collega's over me heen haal, zeg ik: ook ik heb er van genoten, en ook dit is cultuur waarvoor de publieke omroep zich niet hoeft te schamen. Andere cultuur dan die van TV3, maar wel degelijk cultuur. Low culture op Nederland 2 tegenover high culture op Nederland 3. Een publieke omroep die zich beperkt tot de 'high culture' wordt een omroep voor de elite, vervreemdt het volk van zich en is dus niet 'van iedereen, voor iedereen'. De publieke omroep is niet van de programmamakers, maar van de samenleving, ook van de mensen in het land die ik gisteren in Arena zag en een veelvoud daarvan aan de buis. We moeten af van de idee dat alleen de cultuur van de grachtengordelaars cultuur is. 'Een bestel dat het publiek serieus neemt, moet een gevarieerd aanbod aan culturele uitingen bieden die het hele publiek aanspreekt, waarin het zich herkent en waardoor het wordt geboeid', heb ik eens van iemand (geen idee meer wie) genoteerd, en zo is het. En daarom (maar ook om Vermist, Radar, Opgelicht en TweeVandaag) hoort de TROS in het bestel, hebben we ze voor dit soort cultuur hard nodig en moeten ze dus vooral blijven.

Woensdag 9 juni

Na dertig jaar radio maken, waarbij je na de montage van het programma moest zorgen dat de uitzendband bij de eindregie kwam, krijg ik vanmorgen les in de nieuwe digitale technieken die maken dat dat voortaan via de glasvezelkabel kan.

Een uur lang hoor ik met een paar collega's over Radio Man, Cursor, Backman, Dalet en Protools en word ik geïnstrueerd, hoe ik na opname mijn programma Deze Week moet uploaden. Ik concludeer dat, als het straks van mij afhangt, de luisteraars nooit één minuut Deze Week meer te horen zullen krijgen en besluit me vooral te verlaten op de digitale deskundigheid van de NOB-technici die de komende jaren Deze Week nog zullen opnemen.

In het directieoverleg constateren we dat het TROS-jubileumfeest van gisteren 1,4 miljoen kijkers heeft getrokken (tegen 129.000 naar het cultuurprogramma TV3 op het derde net) en er daarmee fors aan heeft bijgedragen dat de publieke omroep (zonder voetbal) eindelijk weer eens vlak bij de belofde (!) 40% kijktijdaandeel kwam. We – twee 'high culture'-directeuren en één 'low culture' fan - concluderen dat het jammer zou zijn, als het bij dit eenmalige tv-gebeuren zou blijven. Waarom niet jaarlijks een Dag van het Nederlandse lied met zo'n mooie tv-uitzending als apotheose? Andries zegt toe in het nieuwe seizoen Frans Bauer als gast in Het Elfde Uur te zullen uitnodigen. Uit de cijfers blijkt overigens dat dat programma qua kijkersaantal zijn beste seizoen ooit achter de rug heeft, los van het ene seizoen dat het programma al rond 21 uur op de buis was. Gemiddeld 530.000 mensen keken er in 2003/2004 naar het programma, met de uitzending met Willibrord Frequin en ds. Orlando Bottenbleij als onbetwiste topper: vanwege de van-hart-tot-hart-ontmoeting tussen die twee en de 800.000 kijkers.

Donderdag 10 juni 2004

In Trouw beklagt VPRO-programmamaker Karin Schagen zich vanmorgen over het feit dat ook bij de publieke omroep programma's worden beoordeeld op hun kijkersaandeel. Volgens haar zou de maatstaf bij de publieke omroep veel meer moeten liggen bij de kwaliteit en de diepte van programma's dan bij de kijkeraantallen waar het bij de commerciële omroep om draait. Haar verhaal prikkelt me. Ik ben het hartelijk met haar eens, maar ook gloeiend oneens.

Inderdaad, te veel staat de uitroep in Hilversum: 'Het was gisteravond een goeie tv-avond voor Nederland 1' voor: er hebben veel mensen gekeken. Scoren in de publieke omroep is vaak synoniem met veel kijkers trekken in plaats van met kijkers ontroeren, vermaken, prikkelen, confronteren en informeren, of – met de woorden van de commissie Rinnooij Kan – burgers te boeien, te binden en te betrekken. Te weinig gaat het in netredacties over hoe programma's gemaakt zijn en wat ze bij mensen aan de buis losmaken. Op dat vlak moeten we met elkaar nog een hele slag maken.

Maar er is ook een andere kant. Wil je als publieke omroep maatschappelijk relevant zijn, wil je draagvlak houden onder de burgers, willen mensen in de samenleving het gevoel hebben dat ze waar krijgen voor het publieke (!) geld dat er naar de omroepen gaat, dan moeten ze wel in voldoende aantal naar die publieke omroep kijken. Dan moeten ze het gevoel hebben: ze hebben daar op Nederland 1,2 of 3 regelmatig dingen die mij boeien. Niet altijd en op elk moment, maar wel met grote regelmaat. En daar ligt ons probleem in Hilversum. Dat is – anders dan Karin Schagen schetst – dat we te weinig van dat soort programma's hebben. Maar liefst 55% van alle programma's van de publieke omroep heeft minder dan 2% kijkdichtheid en weet dus minder dan 300.000 kijkers te boeien. En als dat zo doorgaat, nekt ons dat. Op het gebied van de STER-inkomsten waar ook de programma's van Karin Schagen uit worden

betaald, maar vooral doordat we voor een steeds kleiner deel van de bevolking ertoe doen en steeds minder mensen ons missen. Daar moeten we ons zorgen over maken, daarom hebben we met elkaar afgesproken dat we gemiddeld 4 op de 10 Nederlanders willen bereiken, en moeten we elkaar daaraan houden. En als het de EO lukt om daaraan bij te dragen met een kijktijdaandeel van zo'n 10%, dan moet dat ook de VPRO kunnen lukken in plaats van minder dan de helft daarvan te halen!

Knelt het bij de EO dan nooit tussen wat je vanuit de missie met een programma wilt en de eisen om een bepaald aantal of soort kijkers te trekken? Wis en zeker. Ik denk aan ons evangeliserend programma De Verandering. Daar zitten mensen thuis niet op te wachten en toch is het voor de missie van de EO onopgeefbaar. Dus die spanning ken ik. Die moet eensdeels leiden tot nog meer creativiteit in zo'n programma, andersdeels tot een moment dat je tegen de netcoördinator zegt: hier sta ik, ik kan niet anders. Natuurlijk moet er ruimte blijven bij de publieke omroep voor 'weinig kijkers, toch goed programma' om de kop uit Trouw te citeren. Maar dat kan alleen als we in de optelsom van het geheel voldoende kijktrekkers uitzenden om ook die ontroerende, schokkende etc. programma's mogelijk te maken. En dat laten we niet alleen aan NOS en TROS over, maar daarin moeten we ook als EO en VPRO onze verantwoordelijkheid nemen.

Vrijdag 11 juni 2004

Vandaag verschijnt de lang verwachte brief van staatssecretaris Van der Laan over de toekomst van de omroep. Haar metafoor van het voetbalelftal met mooie individuele acties, maar te weinig teamspel als beeld van de publieke omroep spreekt me aan. Ik heb het na verschijning van het rapport Rinnooij Kan zelf ook gebruikt.

Maar wat volgens mij averechts werkt, is de inkorting van de erkenningstermijn van vijf naar drie jaar. We hebben als publieke omroep plotseling nog maar een halve tweede helft om de wedstrijd in ons voordeel te beslissen en dat voelt niet goed. Ik ben bang dat het tot begrijpelijke, maar foute soloreacties leidt bij omroepen, juist nu we alles uit de kast moeten halen om er samen wat moois van te maken. Rationeel snap ik de beslissing van Van der Laan, maar psychologisch werkt-ie averechts.

Voor het overige staat de brief vol zinnige maatregelen. Niks marsroute richting staatsomroep, zoals de TROS roept. Zorgelijk vind ik wel dat van de nieuwe Raad van Toezicht alleen maar staat dat er deskundigen in moeten komen, nu de omroepvoorzitters eruit verdwijnen, maar niet dat de breedte van de samenleving (ook levensbeschouwelijk) daarin moet zijn weerspiegeld. Dat lijkt me iets waar de Tweede Kamer een zwaar punt van moet maken. In sommige media lees ik de uitspraak dat de staatssecretaris mogelijk af wil van de omroepverenigingen. Ik heb dat uit haar brief of mond niet gehoord, dus lijkt bij deze media de wens de vader van de gedachte. En ik moet nog zien, welke politicus een systeem kan bedenken dat beter dan dat van de omroepverenigingen (met alle kwetsbaarheid ervan) uitdrukt dat de publieke omroep niet van de staat, niet van de makers, maar van de samenleving is!

Vanavond naar kleinzoon Tom, die 10 jaar is geworden. Een kort bezoek, want hij moet op tijd naar bed, want morgen is het zijn eerste EO-Jongerendag.

Zaterdag 12 juni 2004

Vandaag de EO-Jongerendag in een bomvol Gelredome, waar 32.000 jongeren de dag van het jaar met een afscheid nemende Bert van Leeuwen, snoeiharde gospelrock van Third Day en Normal Generation en in vergelijking daarmee zachte dance van Salvador. Maar ook met Hans Eschbach die tegen de honderden jongeren die op zijn oproep naar voren zijn gekomen zegt: "Over 20 jaar kun je terugkijken en zeggen: op dat moment heb ik voor Jezus gekozen" en met hen bidt: "Dank U, God, dat dit de eerste dagen van mijn echte leven, mijn leven met U mag zijn". En met Bram Rebergen: "Ze gaan in de hemel uit hun dak, als vanmiddag 32.000 levende beelden van Jezus het Gelredome zouden verlaten. Wat zou dat veel betekenen voor Nederland!".

En Camiel Eurlings, Jan Marijnissen, Mirjam Sterk, Aart Mosterd en Tineke Huizinga nemen het beeld mee naar Den Haag dat omroepverenigingen niet uit de tijd zijn, maar wel degelijk verbinding kunnen leggen met wat er onder jongeren leeft.

Maandag 19 juli 2004

De eerste werkdag na een aantal vakantieweken. Wennen dus. Om zeven uur op en een boterham uit het vriesvak mee in de auto in plaats van om negen uur de caravan uitstappen, vers stokbrood halen en lang en relaxed ontbijten. De Aujourdhui met zijn vele pagina's over de wondere wereld van het paardenrennen en zijn in bloemrijke taal gegoten weersvoorspellingen als ochtendlectuur verruilen voor de veel minder frivole Nederlandse ochtendkranten. Maar vooral: na wekenlang samen met Ineke optrekken, nu weer een groot deel van de dag gescheiden van elkaar. Daar kan ik nog het moeilijkst aan wennen.

Henk Hagoort heeft me vorige week telefonisch bijgepraat over wat er bij de EO en in Hilversum allemaal gespeeld heeft en nog speelt, en dus zitten er weinig verrassingen in de 162 mails en de 23 centimeter hoge stapel stukken die ik op kantoor aantref. Er is de afgelopen tijd hard gewerkt om de financiering van de programma's van de omroepen voor 2005 – ondanks de kabinetsbezuinigingen – rond te krijgen en daarbij eigenlijk voor het eerst in de geschiedenis van Hilversum via omroepbrede afspraken de verdeling van het beschikbare geld af te stemmen op de inhoudelijke ambities op programmatisch gebied. Anders gezegd, het mindere geld dat in 2005 voorhanden is, wordt zo goed mogelijk ingezet voor de doelen die we als publieke omroep in dat jaar willen bereiken. Dat klinkt heel logisch en vanzelfsprekend, maar zo ging het de afgelopen jaren niet in Hilversum. Daarmee is een groot knelpunt dat we als omroepdirecteuren in McKinsey-werkgroep 7 vorig jaar constateerden, namelijk dat het inhoudelijke (wat willen we?) en het financiële deel (hoeveel geld besteden we?) van de Meerjarenbegroting van de publieke omroep volledig los van elkaar stonden, voor een groot deel opgelost. Er is – zo proef ik uit de stukken – een megaklus geklaard, maar of de publieke omroep er veel waardering mee zal oogsten? De sfeer die ik uit de kranten van de afgelopen weken opsnuif van politici, journalisten en columnisten bij wie de publieke omroep eigenlijk niets goeds kan doen, stemt me niet optimistisch.

Met het avondeten proberen we de Franse tijd er nog een beetje in te houden. In de vakantie zaten we vaak pas rond half negen aan de warme maaltijd. Dat zullen we niet vol kunnen houden, maar half acht wordt het wel vanavond. Later op de avond gaan we op verjaarsvisite bij mijn broer Erik die vandaag 47 is geworden en praten we tot na twaalfen bij. We hebben heel verschillende herinneringen aan onze opvoeding en aan de situatie thuis, toen we jong waren, en constateren dat het daarbij kennelijk veel uitmaakt, of je dat, zoals ik, als oudste in de rij heb beleefd (toen je ouders dus nog jong waren) of, zoals hij, als een van de jongeren, in

een situatie met veel kinderen en met ouders die al een stuk ouder waren. We wisselen de (positieve en negatieve) ervaringen en beelden van vroeger uit die op hoe we anno 2004 zijn, nog steeds hun stempel drukken. En constateren vervolgens dat onze kinderen op hun beurt ook weer stevig beïnvloed zijn door wat wij – vaak onbewust – in de afgelopen jaren van opvoeden hebben uitgestraald. De taal van je leven spreekt immers sterker dan de taal van je mond.

Dinsdag 20 juli 2004

Met het grootste deel van het aanwezige EO-personeel (naar schatting een vijftiental medewerkers, het is echt het hoogtepunt van de vakantie) vieren we vanmorgen de zestigste verjaardag van collega Wim de Knijff, ex-EO-Kinderkrant en nu trendwatcher van de EO, vertrouwensman van het personeel en nog veel meer. Als je zestig wordt, zegt hij, kun je daar naar kijken met het gevoel van: je gaat nu het hoekje om waarbij het eind in zicht komt. Maar bij hem overheerst de verwondering: anders dan sommige vrienden en collega's heb ik die mijlpaal gehaald. Hoewel ik nog nog een paar jaar van die grens afzit, deel ik dat gevoel met hem. De woorden 'waarom ik?' gebruik ik ook eerder als uiting van verwondering dan als uiting van boosheid en verontwaardiging zoals je die uitroep meestal tegenkomt, als mensen iets ergs overkomt. Ik heb dan eerder een gevoel van: 'waarom ik niet?'

Bij dat gevoel van verwondering word ik nog eens extra bepaald, als ik eind van de middag in het Reformatorisch Dagblad lees dat de broer van 'onze' Nijkerkse wethouder op 44-jarige leeftijd plotseling is overleden en een vrouw en zes kinderen achterlaat. Wat een verdriet! En opnieuw slaat het bij mij naar binnen dat ik het nergens aan verdien dat ik er nog ben met alle geliefden om me heen. Ineke vertelt wel eens vanuit haar werk in het hospice dat ze daar soms mensen van ver in de tachtig tegenkomt die woedend zijn op God en de mensen dat ze op die leeftijd kanker krijgen en daaraan sterven. "Waarom moet mij dat overkomen? Ik heb toch altijd goed geleefd." Alsof er een soort recht is (op grond van je christen zijn, je leefwijze of wat ook), dat je geen erge ziekte krijgt. Alsof deze wereld nog het paradijs of al de hemel is.

In de middag komt Giny Mutsaers van Publieke Omroep me bijpraten over de 'geld-op-schema'-operatie van de afgelopen weken rond de omroepbegroting 2005. Zij is daarbij de stille kracht achter de schermen geweest en omdat we samen in de werkgroep zitten die met definitieve plannen moet komen voor de programmerings- en financiële processen van de komende jaren, proberen we uit de operatie van de afgelopen tijd de nodige leerpunten te destilleren. Want 2005 was een klus, maar met alle extra donkere financiële wolken zal de begroting 2006 nog veel heftiger worden. Personeelshoofd Tjeerd Boersma meldt me vanuit de interomroepelijke werkgroep Programma Aankoop dat de vorming van een centrale afdeling Aankoop waartoe omroepbreed is besloten, vanwege alle ingewikkeldheid per 1 september niet haalbaar is, en dat nu gekoerst wordt op 1 januari.

Als ik thuiskom, blijkt Ineke gevelde door een migraine-aanval. In de tien jaar dat ze daar nu last van heeft, hebben we daar nog nooit afdoende middelen tegen weten te vinden. Dat wordt dus twee of drie dagen pijnstillers en ijszakken. De laatste keer was op de heenreis naar onze vakantiebestemming en gelukkig niet tijdens de vakantie. Maar dat is haar nu niet echt tot troost.

Woensdag 21 juli 2004

Bijlezen, bijpraten met nog of weer aanwezige collega's en nog geen enkele EO-interne of omroepbrede vergadering. Kortom, een (te) rustige dag. Vanmiddag komt het bericht binnen dat het Commissariaat voor de Media met een week of wat duidelijkheid zal geven over de uitkomst van de ledentelling die zijn accountant de afgelopen maanden bij alle omroepverenigingen heeft verricht. Die telling is nodig om te bepalen, of alle huidige omroepen het wettelijk vereiste aantal leden hebben om voor een nieuwe uitzendtermijn in aanmerking te komen en om uit te maken of de nieuwe omroepen die zich hebben aangemeld, het voor de adspirant-status vereiste ledental hebben. Ik ben benieuwd naar de uitslag. De meeste omroepen hebben de afgelopen jaren hun ledenstanden niet meer gepubliceerd en dat leidt uiteraard tot veel giswerk waar iedereen staat met zijn ledental.

In de loop van de dag wordt de kiespijn die ik sinds zondag heb, erger. Ook hier geldt: gelukkig niet tijdens de vakantie. Gelukkig kan ik direct bij de tandarts terecht, die na enig onderzoek een wortelkanaalbehandeling (klinkt pijnlozer dan de term 'zenuwbehandeling' die vroeger gebruikt werd) start die vrijdag zijn vervolg moet krijgen.

Donderdag 22 juli 2004

De nieuwe Elsevier introduceert de 26-jarige Martijn van Dam, afkomstig uit de ict-wereld, als de nieuwe woordvoerder mediabeleid van de Tweede Kamerfractie van de PvdA. Het blad zet hem neer als een van de "realistische rooien" in de fractie: pragmatisch, onorthodox, onbevangen en met de durf om in een linkse partij "intelligent-rechtse" verhalen te houden. Het lijkt er op dat nu dan inderdaad de al lang geleden gedane voorspelling uitkomt dat ook bij de PvdA een nieuwe generatie Kamerleden zonder binding-van-huis-uit met de publieke omroep het mediabeleid gaat bepalen. Wat dat voor de houding van de PvdA tegenover het publieke bestel gaat betekenen, moet nog blijken. In Elsevier beperkt Van Dam zich tot een uithaal naar het "achterhaalde smoesje" van de publieke omroep om een informatief programma in te pakken tussen twee (volgens van Dam "oppervlakkige") kijkertrekkers. Volgens hem werkt die sandwichformule in deze zapcultuur al lang niet meer. Dat klopt, en daarom heeft Hilversum die formule al een jaar of vijf terug bij het grof vuil gezet.

Ondanks het aantrekkelijke tuinweer vanavond voor het eerst sinds weken weer eens tv gekeken. Het portret van Theo Koomen bij de KRO is voor mij vooral jeugdsentiment: de manier waarop hij de prestaties van Ard en Keessie op de schaats versloeg, Peter Winnen naar zijn overwinning op Alpe d'Huez toe schreeuwde en de Europacupsuccessen van Ajax en Feijenoord extra glans gaf, heeft mij in de jaren zeventig uren aan de radio gebonden. De documentaire vertelt sterke staaltjes van zijn "woekeren met de waarheid": de fantasterijen die hij in zijn voetbal- en wielereportages invlocht om, als het wat stil en saai werd, de radioluisteraars toch te blijven boeien. Zoals een schot dat volgens Theo net over het doel ging, terwijl er in werkelijkheid werd ingegooid of de ontsnapping van een kopgroep, terwijl in het echt een gesloten wielerpeloton rustig voortpeddelde. Theo schiep zijn eigen werkelijkheid, aldus zijn collega's van toen, met veel superlatieven, heroïek en dramatiek. Daarbij past het dat ook de dramatiek en ontredde in zijn privéleven op een pijnlijk eerlijke manier in beeld worden gebracht.

Aansluitend naar het EO-programma In voor- en tegenspoed gekeken. Het huwelijk van Pim en Nanda loopt bijna op de klippen, maar ze willen er voor gaan om het weer goed te maken en krijgen daarvoor op Malta van het psychologenechtspaar Sonia en Roel in een stel confronterende sessies een aantal instrumenten mee. Ik vind het verbazend en aangrijpend om de verandering te zien die zich tijdens het programma in hun relatie voltrekt. Misschien zijn

de briefjes van hun dochtertje wel het beste bewijs: van “Lieve pappa en mamma, willen jullie alsjeblieft stoppen met ruzie maken” tot “Ik kan wel zien dat jullie op Malta zijn geweest”. Op de website van het programma kritiseren sommige EO-leden het feit dat we met niet-christelijke therapeuten werken en dat wat God in de Bijbel van het huwelijk zegt, niet aan de orde komt. Maar deze aflevering van “In voor- en tegenspoed” laat zien dat het met het geloof van Pim en Nanda in de bijbelse principes van het huwelijk wel goed zat, maar dat hun problemen voortkwamen uit angst voor afwijzing en onvermogen om daarmee om te gaan. Als ze daarvoor van bekwame therapeuten vergelijkbare waardevolle en werkbare adviezen meekrijgen als hun christelijke collega’s zouden geven, wat is daar dan mis mee? Gaan de critici van dit programma bij lichamelijke klachten ook alleen naar christelijke dokters? Overigens noteerde ik nog deze uitspraak van therapeute Sonia: “Als je je door angst laat leiden, laat je je niet door God leiden”!

Op het ‘verwijt’ van sommigen dat AVRO, KRO of NCRV zo’n programma net zo goed zouden kunnen uitzenden, zeg ik: Dat zou inderdaad kunnen, maar dat doen zij niet, en de EO doet het wel. En terwijl elders op de buis tv-programma’s er op uit zijn huwelijken kapot te maken, laat dit programma zien dat het huwelijk het waard is om voor te vechten en dat er, ook als je denkt vastgelopen te zijn, toch nog weer nieuwe kansen zijn. En dat lijkt me een goed bijbels principe.

Vrijdag 23 juli 2004

Vanmorgen maakt mijn tandarts het karwei af waar hij woensdag aan is begonnen. Een klein uur onderga ik in horizontale houding en met opengesperde mond de geheimtaal waarmee tandarts en assistentie de wortelkanaalbehandeling afronden. “Ik wil graag eerst de veertig en dan de zevenenvijftighalf”. “Ik ga nu de light speed inzetten”. “Voordat ik de guttapercha ga aandrukken, heb ik wat spoeling nodig”. “Het cement kan nu worden aangemaakt”. Maar het resultaat mag er zijn: kies vol, pijn weg.

Tussen de middag bidden we in de weeksluiting met de aanwezige EO-medewerkers voor collega Loek Keller van de afdeling Kijk- en Luisteronderzoek en zijn dochters, nu zijn vrouw Thea gisteren na een lang ziekbed is gestorven. Ze is 48 jaar geworden en met name de ouderen onder ons kennen haar ook als oud-collega. Loek en Thea hebben elkaar zo’n 25 jaar terug bij de EO leren kennen. We vragen God hen door dit verdriet heen te dragen en zingen over de tijd dat Jezus terugkomt en alle tranen van de ogen afgewist worden.

Eind van de middag word ik overvallen door het bericht dat RTL het uitzendrecht van de film The Passion of the Christ heeft verworven. Ik ben compleet verrast. Een paar dagen terug ben ik intern nog bijgepraat over de stand van zaken. Die was (of leek, zeg ik nu) dat de omroepen van Nederland 1 (vertegenwoordigd door de NCRV) en filmdistributeur A-film het in de onderhandelingen weliswaar niet eens waren geworden over de prijs, maar ook dat er geen commerciële kapers op de kust waren en dat dus het onderhandelingsproces in de komende tijd door zou kunnen gaan. De realiteit blijkt dus een andere te zijn geweest. Vanwege de vakanties kunnen niet alle betrokkenen bereikt worden en zal het dus nog even duren, voordat duidelijk is wat er precies in de communicatie tussen de omroepen op Nederland 1 en met de distributeur is misgegaan. Maar intussen voel ik me er knap ongelukkig mee.

Intussen bellen journalisten van ND en RD om commentaar. Of het voor de EO allemaal niet erg goed uitkomt? De film over het lijden van Christus wel op tv, maar niet bij de EO, zodat bezorgde EO-leden geen reden tot klagen meer hebben. Maar het zou wel erg makkelijk zijn om me er zo van af te maken. We hebben er als EO – in het besef dat niet alle leden die keus

meemaken – principieel voor gekozen om de film te willen uitzenden om daarmee kijkers indringend met het lijden van Christus te confronteren. En we zouden de film omringen met toelichtende programma's en er nazorg achteraan zetten. Vervolgens zouden kerken en christenen daarbij moeten aanhaken door in gesprekken niet-christenen te vertellen waarom Christus dat lijden onderging. Want dat verhaal vertelt de film niet. Nu 'The Passion of the Christ' dan bij RTL op tv komt over een jaar of twee, hoop ik dat kerken en christenen die kans toch aangrijpen. En wellicht moeten we zelf met RTL in gesprek gaan en onze nazorg aansluitend op de uitzending beschikbaar stellen.

Dinsdag 27 juli 2004

Wat vrijdag nog een opwelling was, wordt vandaag een concreet voorstel. Ook nu niet de EO, maar RTL te zijner tijd The Passion of the Christ op televisie gaat uitzenden, vind ik het belangrijk dat mensen die door het zien van de film geraakt zijn de kans krijgen om daarover met anderen door te praten. Liefst met mensen die het Evangelie -dat uitgangspunt is van de film- kennen. Daarom doe ik RTL het aanbod aan om aansluitend op de film van de ervaren nazorgers van de EO gebruik te maken.

In het Nederlands Dagblad schrijft hoogleraar ethiek Gerard den Hertog van de Christelijke Gereformeerde Kerken vandaag naar aanleiding van de massaverkrachtingen in Sudan over verkrachting als oorlogswapen. Hij staat onder meer stil bij Genesis 19, het bijbelhoofdstuk over Sodom en Gomorra waarin de mannen van de stad de engelen die in Lot's huis te gast zijn, opeisen om seks met hen te hebben. Dit bijbelgedeelte is vaak als bewijstekst tegen homoseksualiteit gebruikt, maar volgens Den Hertog is dat niet terecht. De kernzonde van Sodom is volgens hem dat de in het Midden-Oosten hoog in aanzien staande waarde van de gastvrijheid wordt geschonden; dat loopt uit op seks, maar volgens hem is dat laatste niet het hart van de zaak. Er is daarom volgens mij alle reden om in het gesprek met homo's hen niet met dit bijbelgedeelte aan boord te komen.

Woensdag 28 juli 2004

Mijn dagelijkse gang naar het actuele omroepnieuws op de website van de bezorgde omroepmedewerkers (www.bezorgdeomroepmedewerkers.nl) levert vandaag een bericht op over de Nederlandse Vereniging van Journalisten. De NVJ adviseert staatssecretaris Van der Laan haar quickscan naar de bezuinigingen bij de publieke omroep uit te breiden naar zaken als de positie van flexwerkers en freelancers, de kosten en resultaten van externe adviseurs en het uiteengroeien van beloningen van vast omroepersoneel en omroepbestuurders. Kortom, de Haagse vingers nog dieper in de Hilversumse pap. Hoezo overheid op afstand?

Los daarvan lijkt ook bij de NVJ, net als bij sommige politici de gedachte te leven dat je Hilversum met 64 miljoen kunt korten zonder dat er op de programma's bezuinigd hoeft te worden. Dat is een misvatting en dat heeft de publieke omroep ook nooit beloofd. Vanaf de start van de bezuinigingsoperatie is steeds gezegd: de programma's mogen er niet door geschaad worden, kijkers en luisteraars mogen er geen last van hebben, de programmatische doelstellingen waaraan we ons verplicht hebben, moeten in de bezuinigingsoperatie niet de mist ingaan, maar eerder dichter bij realisatie komen. Maar bezuinigen op programma's, dat kan heel wel zonder dat de kwaliteit in gevaar komt.

Een voorbeeld: Er gaan in Hilversum straks tien radiostudio's dicht, waardoor de bezettingsgraad van de overblijvende studio's omhoog gaat en de tarieven voor de omroepen

dalen. Dat werkt door in de budgetten van de radioprogramma's die met dat bedrag omlaag kunnen. Een ander voorbeeld: wanneer binnen een omroep twee programma's die allebei hun eigen bureauredactie hebben, niet langer los van elkaar regelmatig achter dezelfde gasten aan blijven zitten, maar één gezamenlijke bureauredactie vormen, levert deze efficiencyoperatie een besparing in arbeidsplaatsen en dus in programmakosten op. En de kijker of luisteraar merkt er niets van. Nog een voorbeeld: we zijn als EO gestopt met een arbeidsintensief kinderprogramma op 747AM, waar de doelgroep nauwelijks naar luisterde. Dat programma is vervangen door een ander programma waar de 747-luisteraars meer plezier aan bevelen, dat minder arbeidskracht vergt en dus een stuk goedkoper is. En tenslotte: de digitalisering van de programmaproductie die bij de omroepen in volle gang is en waarbij programmamakers hun programma op hun eigen laptop afmonteren in plaats van in een voor veel geld gehuurde montageruimte, werkt fors kostenbesparend. Programma's worden er goedkoper van. En, opnieuw, de kijker of luisteraar merkt er niets van. Zo kan ik nog een hele tijd doorgaan. Minder geld naar programma's betekent waarlijk niet dat ze slechter worden, kijkers of luisteraars weggagen of dat de publieke omroep zijn plicht verzaakt.

Donderdag 29 juli 2004

Onder de kop 'The Saddamic Verses' verrast het Nederlands Dagblad zijn lezers aan de ontbijttafel met een paar gedichten van Saddam Hoessein die hij volgens eerdere berichten in de media in de gevangenis schrijft. De krant vertelt dat men via de internationale contacten van dichters als Menno van der Beek en Rikkert Zuiderveld op enkele van deze gedichten de hand heeft weten te leggen. "Nu eet ik muffins sinds de Hond der honden mij opgroeef uit mijn hol", dicht de Saddam van het ND. En: "Mijn generaals, ze wilden dat ik de bruggen op liet blazen. Ja – of ik gek ben! Stond ik er weer alleen voor. Je moet ook alles zelf doen in dit apenland. Laat héél die brug, zei ik." Maar of alle ND-lezers de grap doorzien?

Later op de dag spreek ik Oswin Ramaker van het platform van (para)kerkelijke organisaties dat eerder de bioscoopvertoning van The Passion of the Christ begeleidde. Hij meldt dat de film over het lijden van Jezus binnenkort in Nederland op video en dvd beschikbaar komt via duizenden verkooppunten van Bruna, Blokker, Kruidvat, V&D, Free Record Shop e.d. Alle video's en dvd's zullen via de vermelding www.thelife.nl op de hoes doorverwijzen naar het platform. Kennelijk vindt filmdistributeur A-film het belangrijk dat mensen die de film thuis zien, de kans krijgen om meer te weten te komen over de man over wie het in de film gaat, Jezus Christus.

Laat op de avond bewijst BNN zijn toegevoegde waarde voor de publieke omroep door de uitzending (voor het eerst op tv) van Blue Movie, de geruchtmakende film van de deze week overleden regisseur Wim Verstappen waarmee hij in de jaren zeventig de filmkeuring zo'n beetje opblies. Ik waag me aan het eerste kwartier korrelige beelden, trage scènes, ouderwets ogende acteurs en Engelse ondertiteling en vind het dan, voor ik nog erger geschokt wordt, wel genoeg geweest. Bereik onder BNN's jeugdige doelgroep: lager dan laag, schat ik.

Vrijdag 30 juli 2004

Het ND verontschuldigt zich bij zijn lezers dat het in de krant van gisteren "onvoldoende duidelijk heeft aangegeven dat het bij de publicatie van de 'gedichten' van Saddam Hoessein ging om verzonden gedichten met een ironische ondertoon". Er zijn dus toch lezers geweest die het serieus hebben opgevat en zich achteraf door de grap van de redactie gefopt hebben gevoeld. De relatie tussen gereformeerden en humor blijft een kwetsbare.

Met een aantal collega's ben ik vanmiddag bij de begrafenis van Thea Keller, de vrouw van Loek Keller van onze afdeling Kijk- en Luisteronderzoek die vorige week op 48-jarige leeftijd is gestorven. De Anglicaanse dienst in Voorschoten (deels in het Engels, deels in het Nederlands) staat in het teken van de dank aan God voor het leven van Thea, voor haar liefde, haar betrokkenheid op mensen, haar muzikaliteit. We zingen liederen van hoop en troost, o.a. een lied naar Psalm 91 waarvan Thea een paar maanden voor haar sterven zelf de tekst en de melodie heeft gemaakt: "Wie schuilt bij de allerhoogste God, kan veilig rusten, want d' Almachtige God werpt zijn schaduw over hem. Ik getuig daarvan en zeg tegen Hem: U bent mijn toevlucht, bij U ben ik veilig. U bent mijn God, ik vertrouw op U, wat er ook gebeurt". Dwars door alle verdriet zijn dankbaarheid en vertrouwen dat ze voor eeuwig bij God is in een vernieuwd lichaam, de grondtonen van de dienst en de begrafenis.

Mooi zijn ook de symbolen en rituelen die geloof, gedachte en gevoel tot uitdrukking brengen en tegelijk ondersteunen: de knikker die iedereen krijgt als uitdrukking van Thea's woorden tegen haar kinderen en tegen alle aanwezigen: 'Je bent een parel in Gods hand', de trompet die speelt terwijl de kist zakt en de bij het graf gezamenlijk uitgesproken zegenbede van Simeon: "Nu laat Gij, Heer, uw dienstknecht in vrede gaan: Uw woord is vervuld. Mijn ogen hebben Uw heil gezien". Wat een vreugde (raar woord misschien in dit verband, maar zo beleef ik het) om zo je geliefde te kunnen begraven.

Zondag 1 augustus 2004

Wraakpsalmen worden zelden gezongen en zelden bepreekt. Kennelijk hebben we van God Onze Lieve Heer gemaakt die alleen maar liefde is, alles over Zijn kant laat gaan en nooit boos wordt. En toch staat er een aantal psalmen in de Bijbel waarin God wordt aangeroepen als Degene die de verdrukten recht moet verschaffen en de goddelozen – zij die kwaad goed noemen en goed kwaad, die duisternis voorstellen als licht en licht als duisternis - moet wegdoen. Vanavond ging het in de kerk over een van die psalmen, Psalm 94, en de predikant liet er geen misverstand over bestaan: God is niet alleen maar lievig en goed, maar is ook de God die recht doet en het kwaad en de boosdoeners straft.

Ik moet zeggen dat ik me in weken als deze waarin terreuraanslagen in Irak en elders honderden onschuldigen het leven kosten, dichter bij dit soort psalmen voel staan dan op andere momenten en de schreeuw van de psalmdichters "Here God, doet U er iets aan!" sterk kan meevoelen. En tegelijk hoop ik dat christenen in Nederland en overal in de wereld zich, ook tegenover moslims, blijvend laten leiden door de bijbelwoorden uit Romeinen 12: "Vergeldt niemand kwaad met kwaad; hebt het goede voor met alle mensen. Houdt zo mogelijk, voor zover het van u afhangt, vrede met alle mensen. Wreekt uzelf niet Mij komt de wraak toe, Ik zal het vergelden, spreekt de Here. Laat u niet overwinnen door het kwade, maar overwin het kwade door het goede". Te vaak hoor ik medechristenen de slechte behandeling van christenen door moslims elders in de wereld als argument gebruiken tegen een op dialoog en samenwerking gerichte houding tegenover moslims in Nederland. Met alle erkenning van het diepgaande geestelijke verschil tussen islam en christelijk geloof lijkt me dat haaks staan op wat het Evangelie van ons vraagt.

Maandag 2 augustus 2004

Geleidelijk aan vult het EO-gebouw zich weer, doordat collega's terugkomen van vakantie. Vandaag bijgepraat met voorzitter Arie van der Veer, terug van weggeweest in zijn caravan in Heerde na de operatie die hij kort voor de zomer onderging en waarvan hij goed herstelt. We

kijken vooruit naar wat er het komende seizoen bestuurlijk en bedrijflijk voor ons ligt.

Vooraf omroepbeleid gezien wordt het een spannend jaar, nu het kabinet de nieuwe concessietermijn van de publieke omroep met twee jaar heeft ingekort en volgend jaar met een visie wil komen op het publieke bestel na 2008. Gelet op de grote verschillen van opvatting tussen de coalitiepartners is het twijfelachtig, of dat gaat lukken. Een lange periode van onzekerheid over de toekomst van de publieke omroep kan daar het gevolg van zijn, en dat zou funest zijn: sommige omroepen (zoals de TROS, maar die niet alleen) zijn nu al onrustig, maar worden het dan helemaal, verliezen hun vertrouwen in de toekomst van dit bestel en gaan uittreedscenario's bedenken. En alle energie die daarin wordt gestoken, gaat niet in de noodzakelijke verbeteringen hier in Hilversum die we met elkaar moeten realiseren. Als EO-leiding zijn we ervan overtuigd dat we daar komend seizoen een grote slag in moeten maken: verbeteren wat er volgens eigen onderzoek en volgens de Visitatiecommissie binnen de omroep niet goed loopt. Als we dat goed doen, onze beloftes waarmaken, alle stroperige processen vloeibaar maken, is dat de beste manier om de politiek te weerhouden van dubieuze ingrepen die het bestel naar de barrebiezen helpen.

Vanavond de eerste pruimen van onze pruimenboom gegeten. De doorbuigende takken beloven weer een grote oogst.

Dinsdag 3 augustus 2004

'Waarom zou ik naar de kerk gaan?' Jarenlang heeft het boek met die titel van wijlen prof. dr. A.A. van Ruler in mijn boekenkast gestaan, maar nu ik het hebben moet, is het onvindbaar. Ik ben er naar op zoek naar aanleiding van nieuwe CBS-cijfers in de krant van morgen over het teruglopend kerkbezoek in Nederland. In zes jaar tijd is dat met ruim 4% gedaald. Een op de tien Nederlanders gaat wekelijks naar de kerk (hoeveel er twee keer per zondag gaan, vermeldt het onderzoek niet), twee op de tien gaan een tot drie keer per maand en de rest gaat zelden of nooit. Overigens is het aantal kerkleden gelijk gebleven; zij zijn het dus die de kerk minder vaak van binnen zien.

Tot mijn verbazing heeft ook de over het algemeen zeer complete documentatieafdeling van de EO het bewuste boek niet en dus val ik terug op mijn gesprekspartner uit het radioprogramma 'Deze Week', Jan van der Graaf, die uit zijn hoofd een reeks antwoorden kan opnoemen die het boek geeft op de vraag: Waarom zou ik naar de kerk gaan? Om de kans op de bekering te lopen, om de arbeid van de lofprijzing te volbrengen, om mijn bestaan tot op de bodem te doorgronden, om rust te vinden, om de verlossing van de wereld te vieren, dat zijn een paar van de twintig antwoorden die Van Ruler op die vraag geeft. Me dunkt, daar moet er voor ieder kerklid toch minstens eentje bijzitten dat hem of haar motiveert om (weer) naar de kerk te gaan. Als ik voor mezelf de vraag moet beantwoorden, waarom ik naar de kerk ga, zeg ik: Om uitgetild te worden boven de sores van alledag, om te horen welk woord van bemoediging, troost of waarschuwing God voor me in petto heeft, om door God de weg gewezen te krijgen in een verwarrende hoeveelheid van stemmen om me heen, om een begaanbare brug geslagen te zien worden tussen dat oude en soms moeilijk toegankelijke boek, de Bijbel, en de wereld waarin ik leef. En tenslotte om me uit te zingen boven de aanvechtingen rond God en geloof, die een christenmens die met open ogen door deze wereld gaat, onontkoombaar bespringen. Of, om het met de woorden van een van mijn lievelingspsalmen te zeggen: "..... zing ik mij van mijn zorgen vrij. Mijn ziel, Heer, is U zeer nabij. Door Uw hand word ik vastgehouden".

Nu er weer een maand om is, brengt onze afdeling Kijk- en Luisteronderzoek me vandaag de kijkcijfers over de periode januari t/m juli 2004. Ons kijktijdaandeel is met 10,7% hoger dan ooit over de vergelijkbare periode, en daarmee zitten we als EO niet ver achter KRO (11,9%), AVRO (12%) en NCRV (12,4%), maar voor VARA (9,3%), BNN (9,3%), NPS (5,1%) en VPRO (4,2%). De TROS blijft met 16,3% koploper, afgedacht van de NOS die dankzij het EK op 25,2% is uitgekomen over de eerste zeven maanden van het jaar. Over ons eigen cijfer ben ik best tevreden: we hebben in ons Meerjarenplan de ambitie geformuleerd dat gemiddeld een op de tien Nederlanders op de EO-programma's moet afstemmen, en dat halen we dus. Maar in alle eerlijkheid: ik zou liever zien dat die 10,7% veroorzaakt werd door veel kijkers naar 'De Verandering' of naar 'In voor- en tegenspoed' dan door de hoge cijfers van 'Rail Away' of 'Ingang Oost', maar helaas is dat niet het geval. Overigens is het opmerkelijk, hoe goed 'Rail Away' in zijn tweede of derde herhaling het doet. Een kleine half miljoen Nederlanders blijkt wekelijks aangetrokken te worden door de mooie plaatjes uit verre landen. Mediajournalisten, columnisten en bezorgde programmamakers mogen dan met de regelmaat van de klok hakken op de vele herhalingen die Hilversum in de zomer uitzendt (valt trouwens reuze mee), de kijkers zijn er kennelijk blij mee. En een publieke omroep die de kijkers negeert en vooral uit is op de bevrediging van zijn eigen programmamakers, werkt aan zijn eigen ondergang. Dat is, voor de goede orde, geen pleidooi voor 'brood en spelen', maar voor een goeie mix tussen informatie en ontspanning, tussen programma's voor kleine groepen en programma's voor een breed publiek. Nederland 1, met 13,7% vorige week 'marktleider' voor RTL4 en Nederland 2, is daar een goed voorbeeld van.

Woensdag 4 augustus 2004

Vanmorgen is het maar liefst 17 graden, als ik tegen half acht het huis verlaat, tegen gisteren om dezelfde tijd 14 graden. Als die stijging doorzet, belooft dat voor de komende dagen weinig goeds, vooral voor de nachten. Ik kan overdag een hoop hebben, als het 's avonds en 's nachts maar afkoelt. Maar "alle weer is Gods weer", zei de vroegere EO-voorzitter ds. Glashouwer in mijn vroege EO-jaren, als er intern weer eens op het (te warme of te koude) weer gemopperd werd. Mee eens, maar tussen geloven en beleven ligt ook hier soms een kloof.

Wat ik vind van 'Hour of power' van ds. Robert Schuller op zondagmorgen, vraagt een sollicitante me later op de ochtend aan het eind van een sollicitatiegesprek, als ik zelf uitgevraagd ben. Ik ben er gemixt over. Met zijn positieve boodschap: "Je mag er zijn, je bent een geliefd kind van God, een parel in Zijn hand" geeft hij gedeukte en gekwetste mensen met een negatief zelfbeeld een nieuw zicht op wie ze (mogen) zijn, en dat is broodnodig. Maar ik mis bij Schuller te veel de centrale plaats die het verlossingswerk van Jezus Christus in het Evangelie heeft. Alleen via Hem is er toch een weg naar de Vader en naar levensvernieuwing door de Geest? Van haar kant heeft mijn gesprekspartner moeite met het feit dat er naar haar indruk een soort virtuele Hour of Powerkerk van tv-kijkende Nederlanders aan het ontstaan is, die zich met de zondagse boodschap van Robert Schuller tevreden stellen en zich daarmee onttrekken aan de zichtbare gemeente van Jezus Christus in hun stad of dorp. Dat risico zit er inderdaad in, en dat is iets wat we met onze eigen zondagmorgenprogramma's rond Arie van der Veer in elk geval niet willen. Dat programma maken we voor mensen die niet naar de kerk kunnen wegens ziekte of ouderdom, en voor velen van hen is het programma blijkens de stroom reacties die Arie wekelijks krijgt een grote zegen. Maar met een "ik ga vanmorgen maar niet naar de kerk en kijk wel naar Arie" heb ik grote moeite, al besef ik dat we dat als EO niet in de hand hebben. Maar de Bijbel is er niet onduidelijk over dat christenen de gemeenschap met andere christenen hebben te zoeken op de plek waar ze wonen om

vervolgens God te zoeken in gebed, woord en lied. God vergadert zich een volk, geen losse zielen, heb ik in mijn geestelijke traditie altijd geleerd. Dat is ook een antwoord op die vraag van gisteren: waarom zou ik naar de kerk gaan?

In de avondkrant treft me het bericht dat een op de vijf homo's in Nederland het afgelopen jaar geconfronteerd is met uitingen van (verbaal) geweld. Homohaat en intimidatie van homo's blijken ook in het 'tolerante' Nederland van 2004 aan de orde van de dag te zijn. Het onderzoek waaruit geciteerd wordt, geeft geen uitsplitsing naar geloof of kerk, maar ik vrees dat de cijfers in christelijke kring niet beter zijn. Ik hoop dat dit soort berichten voor predikanten, leraren, onderwijzers etc. in het achterland van de EO een aansporing zal vormen om aan christenen, oud en jong, duidelijk te maken dat elke vorm van ontrechting, geweld, haat, isolement en achterstelling van homo's om hun geaardheid uit den boze, beter gezegd, "uit de Boze" is. In een preek of een les over WWJD – What would Jesus do? – mag de houding tegenover homo's niet ontbreken.

Donderdag 5 augustus 2004

Vandaag word ik voor het eerst geconfronteerd met de beroerde parkeersituatie bij het AKN-gebouw in Hilversum, waar maar plek is voor een beperkt aantal auto's. Eind van de maand betreft de Netwerkploeg van de EO daar één werkvloer met hun collega's van KRO en NCRV. Het AKN-gebouw wordt hun vaste werkplek.

Voor de 25 EO-Netwerkdacteurs zijn (evenals trouwens voor die van KRO en NCRV) maar vijf parkeerplaatsen beschikbaar. En wat moet de rest dus? Op de fiets! Ik krijg een contract tussen AKN en EO ter tekening voorgelegd over de aanschaf van een aantal dienstfietsen. De EO-Netwerkers kunnen hun auto dan gewoon bij het EO-gebouw blijven parkeren en vandaar met de fiets verder gaan. Met dit weer is dat een aantrekkelijke optie, maar er komen straks maanden dat ik de collega's zal beklagen, als ze door regen en sneeuw hun kilometers naar de 's Gravelandseweg moeten afleggen. Samenwerken gaat dan echt van au.....

Overigens zal het aantal dienstfietsen over een tijdje mogelijk nog moeten worden uitgebreid, wanneer de radiostudio in ons gebouw dicht gaat in het kader van de bezuinigingen en alle programmamakers voor 747AM voortaan hun programma's in de AKN-studio moeten opnemen en monteren. Zal ik er zelf misschien ook nog aan moeten geloven.

Zondag 8 augustus 2004

Medekerkgangers bellen 's morgens vroeg, of ze kunnen meerijden van Nijkerk naar de dienst in Barneveld. Discogangers hebben op de terugweg van hun nachtelijke uitspatting hun autobanden en die van vijf andere geparkeerde auto's in de straat lek gestoken. Dit type vernielingen op de route van de disco naar het centrum blijkt regelmatig plaats te vinden. We constateren dat je dit soort schade aan privébezit niet terugziet in de vandalismemeter waarmee de gemeente Nijkerk maandelijks in de lokale pers de duizenden euro's schade die alleen al aan gemeentelijke eigendommen wordt aangericht, aan de kaak stelt.

In de ochtenddienst vervolgt dominee Joop van 't Hof zijn preken-serie over het bijbelboek Jeremia. Dit keer gaat het over de Rechabieten, een soort mix van Amish en zigeuners waar ik nog nooit van gehoord had en die in Jeremia's tijd de tradities van hun voorvaderen

koesterden, terwijl de rest van het volk de afgoden achterna liep. De rode draad in de preek: laat je in vragen rond geldbesteding, seksuele moraal etc. niet willoos meenemen op de stroom van de wereld, koester evenmin krampachtig de overgeërfde regels van het verleden, maar confronteer jezelf voor Gods aangezicht steeds opnieuw met de vraag: wat vraagt Zijn Woord van me? En doe dat in persoonlijke verantwoordelijkheid tegenover God. Daarbij constateert hij en passant dat kerkmensen in de praktijk een grote vrijheid claimen in de omgang met hun geld en hun tijd (“daarin heeft de kerk mij niets voor te schrijven!”), terwijl men bij keuzes op seksueel gebied allerm minst geneigd is die aan de persoonlijke verantwoordelijkheid van de medekerkleden over te laten. Daar zit inderdaad iets dubbels in. Wie op zijn geld blijft zitten en de naaste dichtbij of ver weg laat stikken of wie zijn tijd enkel en alleen voor zichzelf en niet voor Gods Koninkrijk besteed, zal daar in de kerk zelden iets over te horen krijgen, terwijl samenwonende hetero- of homochristenen in veel kerken op zijn minst een vermaanbezoek kunnen verwachten. Die dubbele moraal lijkt onuitroeibaar. Of ben ik dan te pessimistisch? Preken als die van vanmorgen helpen in elk geval ons ervan bewust te worden.

De poging van gisteren om het wespennest onder de dakrand van ons huis met een spuitbus te vernietigen, lijkt niet geslaagd. Nog steeds vliegen de wespen af en aan. Met een dag of wat zal ik me opnieuw dik moeten inpakken om een nieuwe aanval te wagen.

Nog niet eerder meegemaakt. De dominee laat vanwege de warmte van de op het bord aangegeven psalmen en gezangen maar de helft zingen.

Maandag 9 augustus 2004

Veel collega's hebben op eigen initiatief een tropenrooster ingevoerd: vroeg op het werk, vroeg naar huis. Als ik rond half acht de parkeerplaats voor het EO-gebouw op rijd, is er nog net één plek over.

In de ochtendkranten treft me in het Nederlands Dagblad de column van de theoloog dr. Gijsbert van den Brink (inderdaad, de broer van Tijs). Hij troost de EO, en mij in het bijzonder met het mislopen van *The Passion of the Christ*. “Praise the Lord, EO! En tel uw zegeningen”. Als daar zijn: U bent behoed voor een vervelend slijtzwam in de achterban en wie weet is bij uitzending door RTL het missionaire effect wel groter. Van den Brink vraagt de EO te overwegen, of hier wellicht sprake is van hemelse humor, van werk van God die door allerlei menselijk geharrewar heen Zijn Raad volvoert. Ik kan met Van den Brink's column op dit punt goed uit de voeten. “PTL” (Praise the Lord) gaat me net wat te snel, maar na mijn eerste, geprikkelde reactie, toen bleek dat wij naast de uitzendrechten van *The Passion* hadden gegrepen, is wel zo'n beetje mijn gevoel geweest: wie weet, of God er iets mee voor heeft en langs deze weg mensen met de film wil bereiken die nooit naar de EO gekeken zouden hebben.

Dinsdag 10 augustus 2004

Oké, de pistool-op-de-borst-vraag is weer eens gesteld: moeten praktizerende homo's (Wat een vreselijke aanduiding overigens! Praten we zo ook over hetero's?) nu wel of niet in de kerk worden geaccepteerd? Wees niet wazig, maar geef klip en klaar antwoord op die vraag, dat is wat een aantal webloglezers wil. Dat zat erin. Praten of schrijven over mensen die homo zijn, levert binnen heel korte tijd stevast de vraag op: maar mogen ze 'het' ook doen? En

ieder antwoord op die vraag leidt er vervolgens toe dat de (altijd emotionele) discussie alleen nog maar daarover gaat. Dat hebben we als EO twee jaar terug rond de 'homostand' op de Jongerendag ervaren. En daarom geef ik op die sjibboletvraag hier en nu ook geen antwoord.

Omdat dan voor de zoveelste keer niet de vraag centraal staat: mogen homo's er zijn in kerk, horen ze er helemaal bij, maar mogen ze 'het' doen? En dan is voor de zoveelste keer de dubbele moraal gevestigd dat aan veel dingen die hetero's doen op seksueel, maar vooral ook op niet-seksueel gebied, stilzwijgend wordt voorbij gegaan, terwijl over het hoofd van homo's zich een discussie over hun leefstijl ontaardt. Ik moet denken aan dat prachtige verhaal van Adrian Plass, over Jezus die op aarde terugkomt, een kerk bezoekt en in gesprek komt met Philip die homo is en er erg mee zit, hoe hij dat moet rijmen met zijn christen zijn. Na het gesprek vraagt ouderling Van der Steur aan Philip, wat Jezus over "zijn probleem" te zeggen had. Die vertelt dat ze het er maar even over hebben gehad, maar dat Jezus veel meer geïnteresseerd was in andere aspecten van zijn leven. Als hij wegloopt, roept Philip vrolijk: "Weet je...ik denk dat Hij me echt mag!" Pas als homo's dat beeld ook van Jezus' volgelingen hebben gekregen, ontstaat er ruimte voor vervolggesprekken.

Naarmate er meer collega's terugkomen van vakantie, groeit ook het aantal vragen dat op me afkomt. EO-jurist Gijsbert Rietkerk laat me zien dat het toenemend aantal EO-programma's die al dan niet met de camera behoorlijk diep in de persoonlijke levenssfeer van mensen binnendringen (zoals Familiediner, Het zal je maar gebeuren, Na de diagnose, maar ook een stel nieuwe programma's waarover ik tot de presentatie daarvan eind augustus nog moet zwijgen), om extra juridische ondersteuning vraagt. Er is niks mis met dit type programma's, maar we moeten wel de wetten die de privacy van mensen beschermen, respecteren, nog los van de consequenties die het negende gebod ("geen vals getuigenis geven") voor programmamakers met zich meebrengt. Dat stelt hoge eisen aan de grondigheid van de research (check en dubbelcheck) en aan de woorden en beelden die in de programma's worden gekozen. En daarvoor vragen de programmamakers (gelukkig) dan weer juridische assistentie en daarbij lopen we aan tegen de grenzen van de beschikbare capaciteit. Een zaak voor directieoverleg in de komende weken.

Woensdag 11 augustus 2004

Mijn naamgenoot bij de AVRO blijkt het moeilijk te hebben met de nieuwe werkwijze die sinds dit voorjaar bij de schemabouw en financiële planning van de publieke omroep wordt gepraktiseerd. Bij de presentatie van de nieuwe AVRO-programma's liet hij zich blijkens de verslagen in de krant behoorlijk leeglopen over die nieuwe werkwijze. Volgens hem bepalen de netcoördinatoren voortaan hoeveel geld een programma mag kosten, is van sommige programma's nog niet bekend wanneer ze in 2005 worden uitgezonden en werkt de nieuwe werkwijze bureaucratiserend en vertragend.

Nu is inderdaad alle begin moeilijk, is er heel wat vergadertijd in gaan zitten en was op een later moment dan in voorgaande jaren voor de meeste programma's duidelijk wanneer ze zullen worden uitgezonden. Maar dat lijkt me tamelijk logisch, als je de dingen anders gaat doen, zeker als dat gebeurt in een situatie dat we als omroepen door de kabinet-bezuinigingen veel minder geld te besteden hebben. Ook dat laatste heeft tot veel plus-en-min-werk, en dus tot vertraging geleid. Ik vind het geen reden tot chagrijn, maar tot lof en prijs dat we er als omroepen en Raad van Bestuur voor de vakantie goed uitgekomen zijn. En wat die onzekerheid over het uitzendmoment van sommige programma's betreft, die is op Nederland 1 nog veel groter dan op het thuisnet van de AVRO, Nederland 2. Op ons net

hebben de omroepen en de netcoördinator de volle consequenties getrokken uit het geconstateerde gebrek aan flexibiliteit in de netprogrammering, door het schema voor 2005 nog voor een groot deel open te laten en dus ook het geld nog niet te verdelen. Dat is niet altijd leuk, maar wel nodig om ruimte te houden voor nieuwe ontwikkelingen. En dat we als EO, KRO en NCRV nog niet weten, hoeveel geld er in 2005 beschikbaar is, ach, is dat anders dan in elk normaal bedrijf? Ondernemen betekent leven met onzekerheden en daarbinnen zo goed mogelijke inschattingen maken. Dat moet ook voor een AVRO-directeur te leren zijn.

Donderdag 12 augustus 2004

“EO kampt met tekort aan juristen”, kopt het ND zwaar overtrokken naar aanleiding van de passage in mijn weblog eerder deze week over de toenemende vraag van programmamakers om juridisch advies in privacyzaken. En een paar uur laat meldt de afdeling P&O de eerste open sollicitatie. Alsof we straks een batterij juristen gaan werven. Dat is niet nodig en zit er in deze afslankingstijd ook niet echt in.

Verder vandaag veel euforie over de benoeming van Neelie Kroes tot Eurocommissaris met de portefeuille Mededinging. Het is inderdaad een ‘zware’ post en dus een gelukwens voor premier Balkenende waard, maar wat betekent deze benoeming straks voor de publieke omroep? Het is de commerciëlen gelukt om de Europese Commissie voor het karretje te spannen van hun beschuldigingen van ongeoorloofde staatssteun aan de Nederlandse publieke omroep, die oneerlijke concurrentie tot gevolg zou hebben. Aan het eind van de rit – de zaak zit nu nog in de onderzoeksfase met steeds dikker wordende dossiers rond ca. 100 miljoen aan overheidsgeld dat in Hilversum is besteed – zal de verantwoordelijke commissaris, Neelie Kroes dus, moeten beslissen. En de vraag is, in welke mate de VVD-visie op het publieke bestel (alleen doen wat de commerciëlen laten liggen, anders bedrijf je oneerlijke concurrentie) haar eindoordeel mede zal bepalen. Ik ben er niet gerust op dat deze zaak voor ons goed afloopt.

Thuisgekomen moet ik tussen de autootjes, poppen, Playmobil en knikkers doorwaden. We hebben kleinkinderen Jasper en Ines een paar dagen te logeren, en daarnaast kleinzoon Noah een paar uur over de vloer. Dat is dus hard werken, drie kanten tegelijk op kijken, vaak “nee, niet doen” roepen, verhaaltjes voorlezen enzovoorts.

Vrijdag 13 augustus 2004

Na elf jaar verlaat de EO vanwege de overgang naar Netwerk TweeVandaag en neemt de redactie – 8000 items na de start - afscheid van de kijkers. Terugdenkend aan die start in de zomer van 1993 komen er twee dingen boven.

Allereerst een bekentenis: ik had geen enkel geloof in het succes van een actualiteitenrubriek tussen zes en zeven uur. Dat is in Nederland etenstijd en dan zijn de mensen niet in actualiteiten geïnteresseerd, was mijn overtuiging. Mis dus, helemaal mis. Joop Daalmeijer, toen Veronica, en de bedenker van TweeVandaag, zag het goed: we gaan het met TweeVandaag (toen nog 2Vandaag) helemaal maken. De tweede herinnering: tijdens de onderhandelingen over het nieuwe programma tussen TROS, Veronica en EO was ik met vakantie en nam Andries Knevel in Hilversum de honneurs waar. Maar de onderhandelingen tussen omroepen met zulke grote identiteitsverschillen waren ingewikkeld en Andries had regelmatig behoefte aan ruggespraak, en dus kwam de Normandische campingbaas mij dagelijks een grote rol faxpapier aan één stuk naar onze caravan brengen met concept-convenantsteksten e.d. Camping de la Vallée in het Franse Houlgate waar ik later regelmatig

terug ben geweest, zal ik tot in de lengte van dagen met de geboorte van TweeVandaag associëren.

Voor de slotuitzending van vandaag krijgt de redactie een heftig onderwerp in de schoot geworpen: de wens van de TROS om, als de kans op succes groot genoeg is, commercieel te gaan. Mijn gevoelens schommelen tussen 'déja vu', verbazing en bezorgdheid.

Déja vu. Eerst ging Veronica uit het bestel, toen hield de TROS ons maandenlang in spanning, vervolgens was de VARA lange tijd in de weer met SBS, en nu is het opnieuw de TROS die de andere omroepen zenuwachtig maakt. Wanneer houdt het eens op?

Vervolgens verbazing. Er is geen enkele reden om het bestel te verlaten: niemand in Hilversum of Den Haag wil van de publieke omroep een staatsomroep maken, de Raad van Bestuur en de netcoördinatoren doen niets anders dan ons houden aan de afspraken over bereik, doelgroepen etc. die we met elkaar gemaakt hebben, en de TROS beschikt op Nederland 2 over aanzienlijk meer geld, zendtijd en schermuitstraling dan de andere netbespelers. In de lieve vrede, Karel, wat is eigenlijk het probleem? Zijn er dan geen politici die de publieke omroep willen marginaliseren? Zeker. Zijn er dan geen programmamakers die streven naar een Nederlandse BBC? Wis en waarachtig. Is de verbanning van de voorzitters uit de Raad van Toezicht niet een verkeerd signaal? Natuurlijk. Maar ik geloof nog steeds dat, wanneer we als omroepen gezamenlijk de dingen goed regelen, de Raad van Bestuur ons stevig bij de les houdt, en daardoor goed presteren, dat we dan niet afhankelijk zijn de grillen van de politiek, maar ons lot in eigen hand houden. Het kan nog!

Tenslotte bezorgdheid. Het vertrek van de TROS zou een ramp voor het bestel zijn: een stevig pakket brede publieke programma's valt weg, en daarmee een groep kijkers die vooral door de TROS bij de publieke omroep wordt gehouden. De TROS roept dan op wat ze zelf vreest: terug naar twee netten en daarmee een publieke omroep in een doodsspiraal. Een self fulfilling prophecy heet zo iets.

Om af te sluiten een uitspraak 'uit de kindermond'. Zegt kleinzoon Jasper (5) tegen kleinzoon Tom (10), als ze samen met de Lego spelen waar we uit de tijd dat de kinderen klein waren, nog zo'n twintig bakken van in huis hebben: "Wat boffen wij met zo'n oma, hé."

Zondag 29 augustus 2004

Eén fragment uit het gebed in de avondkerkdienst blijft bij me haken: "In de kerk heerst vaak een klimaat waarin je gemakkelijker je geloofszekerheid uit dan je geloofsonzekerheid en je twijfel. Geef dat we ook die kwijt kunnen: bij U en bij elkaar". Ik beseft dat er kerken en kringen zijn waar het omgekeerde geldt en waar geloofsonzekerheid of twijfel meer de toon aangeven. Maar voor 'mijn' kerk gaat de typering van de dominee zeker op. Praisen is er meer 'in' dan zoeken, klagen of treuren. Het is goed dat te benoemen en de mensen in de kerk die zich door wat hen overkomt, niet zo jubelend voelen, het volle besef te geven dat ook zij er bij horen.

Naast de kerkdiensten was deze zondag een dag van familiebezoek en televisie. De verjaardag van zoon Jeroen bracht ons naar Zeewolde, waar onze aankondiging aan kinderen en kleinkinderen dat we binnenkort eindelijk weer eens kijkers voor ons huis krijgen, één van de dochters de suggestie ontlokte om daaraan voorafgaand dan maar een Nacht van gebed te organiseren.

En verder veel Olympische Spelen: een zinderende handbalfinale tussen Denemarken en Korea en natuurlijk de marathon met een halve zool die de Braziliaanse koploper De Lima

van de weg sloeg. Ik heb van harte met het stadionpubliek meegeklapt, toen de Braziliaan toch nog als derde over de eindstreep kwam en een bronzen medaille haalde. Ik zal ze missen de komende tijd, niet zozeer de sportieve prestaties van de Nederlanders, maar al die emotionele ontladingen na een overwinning of nederlaag: de geluksexplosie van zwemmer Pieter van den Hoogenband na zijn gouden plak, de woedetranen van de vrouwenhockeyers na het mislopen daarvan, de Britse vier-zonder-stuurman die na hun roeioverwinning luidkeels en huilend het 'God save the Queen' meezongen, Kelly Holmes die vrijdag na haar overwinning op de 1500 meter (haar tweede goud) met gevouwen handen neerviel en daarna haar vinger omhoog stak ('Aan Hem de eer'), favoriete Paula Radcliffe die huilend opgaf halverwege de marathon en nog veel meer van die prachtige momenten die door de collega's van NOS-sport over het algemeen mooi in beeld werden gebracht. Hoewel ik moet toegeven dat ik een paar keer naar de BBC ben uitgeweken, wanneer Engelse sporters met kans op goud in actie waren. Maar dat was meer om mijn sensatiezucht middels het commentaar van de Engelse verslaggevers te bevredigen dan dat de NOS op die momenten tekort schoot.

In 'Zomergasten' een uur lang Hirshi Ali gekeken. Door de verhalen over haar jeugd en haar ontspannen omgaan met wat ze heeft doorgemaakt, werd ze me sympathieker dan ik haar voordien vond. Humor communiceert beter dan fanatisme, was mijn gevoel na afloop. Overigens ook beter dan het ontheiligen van wat anderen dierbaar is. Het fragment uit de geruchtmakende film die ze met Theo van Gogh heeft gemaakt over de rol van de islam in vrouwenmishandeling, heb ik gemist. Maar wat ik ervan lees, geeft me het gevoel: als je wilt communiceren, voorkom dan dat de mensen die je wilt bereiken, zich woedend van je afkeren, omdat je wat voor hen heilig is, met voeten hebt getreden. Tegen die basiswaarheid van communicatie lijkt ze met de bewuste film gezondigd te hebben. Overigens is dat ook een les voor christenen in hun omgang met moslims. Respectvol omgaan met mensen waarvan je uit het diepst van je hart vindt dat ze dwalen: Paulus laat in Handelingen 17 al zien, hoe dat moet.

Maandag 30 augustus 2004

Het belangrijkste omroepnieuws wordt vandaag gevormd door de uitslag van de ledentelling door het Commissariaat voor de Media. Die telling heeft heel wat voeten in de aarde gehad, sinds de omroepen begin maart hun ledental van dat moment en een steekproef van 1000 leden hadden ingeleverd.

Wat ik er van de zijlijn van heb gevolgd – met in het achterhoofd onze ervaringen met leden tellen uit 1991 en 1992 –, heeft me het gevoel gegeven dat de gemeentelijke bevolkingsadministraties er ondanks alle automatisering sindsdien niet in accuraatheid op zijn vooruitgegaan. Maar goed, de leden zijn geteld en de uitkomst is vastgesteld.

Met onze eigen uitkomst zijn we dik tevreden: 476.00 leden in de Commissariaatstelling; met 16-minners, buitenlanders en trage betalers erbij komt dat in onze eigen verenigingsstand ruim boven het half miljoen uit. We zitten daarmee van alle omroepen op de tweede plaats, een 'banddikte' achter de KRO. Ten opzichte van de vorige officiële telling in 1992 zijn we er maar 5% op achteruit gegaan, al gebiedt de eerlijkheid te constateren dat we sindsdien ook wel op een hoger niveau hebben gezeten. We zijn als EO stevig in de Nederlandse samenleving verankerd, dat is uit de uitslag goed duidelijk geworden. Maar toch ervaren ook wij dat mensen, zeker jonge mensen, met al hun sympathie voor wat we doen, in deze tijd veel minder snel EO-lid worden dan vroeger. Langjarige binding aangaan met een instituut als de EO gaat mensen in deze tijd minder makkelijk af dan een Jongerendag bezoeken, naar een

Vrouwenochtend gaan of meedoen aan een Praisehappening. Dat brengt de vraag op tafel: hoe meet je de maatschappelijke verankering van een omroepvereniging in deze tijd? Er leeft binnen en buiten Hilversum een breed gevoel dat het tellen van leden alleen daarvoor niet genoeg is. Maar wat voeg je daaraan toe? Het aantal kijkers en luisteraars dat je bereikt met je programma's of het aantal mensen dat je met je activiteiten trekt, dat is allemaal goed meetbaar. Maar zodra je op het terrein komt van meer kwalitatieve criteria voor de plek van omroepen in het bestel als bijvoorbeeld "de inhoudelijke bijdrage die je aan de samenleving levert", zoals ik in sommige stukken lees, dan vind ik het tamelijk eng, want heel subjectief worden. Want wie gaat afwegen en bepalen, of de EO of de VARA of de TROS wel of geen toegevoegde waarde levert? In hoeverre gaan dan de tijdgeest, de politieke meerderheid of de toevallige mening van een stel beslissers bepalen, welke omroep er wel of niet in het bestel thuis hoort? Aanvullende legitimatiecriteria voor omroepen naast het ledental, prima. Maar laten we s.v.p. niet verzinken (en wellicht dus ook verdrinken) in een totale subjectiviteit!

Dinsdag 31 augustus 2004

Vanmorgen een bespreking in de werkgroep die voor de radiozenders een vergelijkbare 'nieuwe werkwijze' ontwikkelt als voor televisie in de steigers staat. De kernvraag daarbij is: hoe zorgen we er voor om dat wat we gezamenlijk zeggen te willen met de vijf radiozenders, in de praktijk van programma's indelen, programma's maken en geld besteden ook waar te maken? Daarbij is de verleiding groot om de tv-procedures één-op-één naar radio te kopiëren, maar daarvoor zijn de verschillen tussen tv en radio veel te groot.

De omroepen zenden elk op minimaal drie radiozenders uit en proberen door hun bijdragen op die verschillende zenders hun missie te realiseren; daarom moeten we veel meer dan bij tv de zenders niet ieder apart, maar in hun onderlinge samenhang bekijken. Verder maakt bij radio het vaste personeel een veel groter deel van de kosten van een programma uit dan bij tv. Dat maakt het snel uit het schema halen van programma's die hun doelstelling niet halen, erg problematisch (zo ga je immers niet met je medewerkers om), nog los van het feit dat de scores van een individueel programma bij radio veel sterker dan bij tv samenhangen met de omringende programmering op de zender. Het zal dus nog wel even duren voor we de radioprocedures fijngeslepen hebben.

Later op de dag vieren we het 12,5-jarig EO-jubileum van controller Arend Jan Zwart. Hij is met straatlengte voorsprong de meest missionaire controller van Hilversum die niet als een boekhouder geld opopt, maar zijn directie stimuleert in het belang van de missie van de EO en van het net vooral geld uit te geven.

Eind van middag rijden Ineke en ik naar Ede, waar zoon David met vrouw en dochter zijn verjaardag viert. We blijven eten en constateren dat hij al net zo lekker kookt als onze andere zoons. Dat hebben ze echt niet van hun vader geleerd. Het valt me opnieuw op hoe makkelijk (hoewel met veel geregel) onze kinderen en hun partners een betaalde baan combineren met de zorg thuis. Ze doen dat bijna net zo vanzelfsprekend als het voor ons, toen er kinderen kwamen, vanzelfsprekend was dat Ineke thuis de scepter zwaaide en ik voltijds bleef werken. Ik balanceer tussen 'mooi dat ze dat nu anders doen' en 'maar ik ben wel blij dat ik het zo niet hoefde te doen'.

Uit Ede rijd ik door naar het gemeentehuis in Nijkerk waar we onze eerste fractievergadering van het seizoen hebben. We constateren dat Nijkerk er in de NOVA-uitzending van afgelopen

zaterdag over fraude en corruptie bij gemeenten goed is afgekomen; het item straalde uit dat dat thema in Nijkerk na een cultuur van jaren waarin daar weinig oog voor was, nu goed wordt aangepakt, en dat is ook zo. We bespreken de voorstellen van het college van B&W om een eind te maken aan de verpaupering van het Oosterpoortgebied in het centrum van de stad door daar winkels en woningen te gaan bouwen. Het betekent het einde van de molenstomp die daar al decennia staat en die voor wat ik maar de ‘molenmaffia’ noem, een kostbaar cultureel erfgoed vertegenwoordigt. Ik was al lang een groot voorstander van het opruimen van deze oude troep en vind de fractie vanavond aan mijn zijde.

Door die vergadering mis ik de eerste uitzending van EO-Netwerk. Ik hoor van Henk Hagoort dat de enorme hectiek achter de schermen – een redactie net een paar dagen in een nieuw gebouw met andere computers, printers etc. – niet aan de uitzending af te zien was.

Woensdag 1 september 2004

Eén van mijn eerste activiteiten na aankomst op kantoor elke morgen is een blik werpen op de kijkcijfers van de vorige dag via www.sko.nl. Die van gisteravond met een overvloed aan – deels identiteitsvolle - EO-programma's zagen er met een dikke 12% kijktijdaandeel (precies wat Nederland 1 moet halen) goed uit.

Later op de dag doen de “bezorgde omroepmedewerkers” op hun website (ook verplichte dagelijkse kost vanwege de snelheid en compleetheid waarmee ze omroepnieuws brengen) verslag van hun bijdrage aan de hoorzitting van de mediaspecialisten in de Tweede Kamer over de publieke omroep. Ik waardeer hun inzet om de bezuinigingen in Hilversum niet ten koste te laten gaan van de programma's, maar maak het niet mee dat ze inmiddels onomwonden pleiten voor een BBC-achtig bestel zonder omroepverenigingen. Vertolken ze daarmee echt de mening van de werkvloer? Vinden “de” programmamakers dat de verenigingen weg moeten? Ik ken er heel wat binnen en buiten de EO die daar anders over denken. Zeker als Tweede Kamerleden aankondigen meer naar de werkvloer te gaan luisteren, is het cruciaal dat ook “het andere geluid” gehoord wordt. Beseffen de “bezorgde omroepmedewerkers” overigens dat de invoering een BBC-model vrij zeker gepaard zal gaan met de afschaffing van een televisienet en dus met het ontslag van een groot aantal van hun collega's? Accepteren ze die consequentie? Tegelijk vraag ik me richting bestuurders en directies van de verenigingen af, hoe zij investeren in het opnieuw leggen van de noodzakelijke verbinding tussen de medewerkers en de missie van hun omroep? Als die verbinding niet veel inniger wordt, en de missie van de omroepen bij de medewerkers op hartsniveau verankerd wordt, heeft alle gesprek over bestuurlijke verankering van de missies van de omroepen weinig zin.

Vanavond maak ik met 1500 andere vrienden van Israël een manifestatie in Barneveld mee die de verbondenheid met het Israëlische volk moet onderstrepen. Die verbondenheid gaat bij mij diep, vanuit bloed- en geloofsbanden. Toch zit ik vanavond in de Veluwehal met gemengde gevoelens. Ik stem van harte in met alle pleidooien voor veilige grenzen voor Israël, met alle afwijzing van de politieke doelen en terreurmiddelen van Hamas en met alle begrip voor de Israëlische wens om zich door middel van een hek daartegen te beschermen. En ik krijg kippenvel bij de verhalen van twee jonge slachtoffers van Palestijnse terreuraanslagen. Maar ik kan niet met de andere aanwezigen meeklappen bij de suggestie dat de Israëlische politiek van dit moment een vredespolitiek is en proef, ook al worden ze wel genoemd, te weinig doorleefde compassie met onschuldige Palestijnse slachtoffers van het conflict. En de sprong van het woord van Amos dat God de Joden “in hun grond geplant

heeft” naar de Joodse nederzettingen in Judea en Samaria, maak ik totaal niet mee. Zo kun je volgens mij bijbelwoorden niet gebruiken.

Donderdag 2 september 2004

Verantwoordelijk manager Jan Willem Bosman praat ons vanmorgen in het managementteam bij over de filosofie achter het nieuwe dagelijkse EO-kinderprogramma BlinQ dat deze week van start is gegaan. Het richt zich op de 9-12-jarigen die totnogtoe op Z@pellin onvoldoende aan hun trekken kwamen en probeert via onderwerpen in hun leef- en interessewereld deze doelgroep aan zich te binden.

Het is cruciaal voor de kindzender om juist deze groep aantrekkelijke programma's te bieden. Als naast de tieners ook de 9-12 jarigen zich van de publieke omroep afkeren, ziet het er echt zorgelijk uit. Maar het is wel een spanningsveld: hoe vermijd je het tekenfilmgeweld van Z@ppelin's commerciële concurrenten en biedt je toch programma's die deze doelgroep aan de tv gekluisterd houdt? Ik vind dat BlinQ daartoe in elk geval een prima poging doet door onderwerpen te kiezen waarin kinderen van die leeftijd geïnteresseerd zijn en door goede spanningsbogen te creëren via opdrachten die aan het begin van het programma aan kinderen worden gegeven en die aan het eind moeten zijn uitgevoerd. In de persoon van mijn oudste kleinzoon Tom (10) heb ik mijn eigen panel in de doelgroep en van die kant hoor ik enthousiaste reacties. Hij mailde me: “Ik heb vanmiddag BlinQ gekeken, het was leuk en interessant. Ze vroegen waarom jongens harder kunnen rennen dan meisjes en daar kreeg je steeds een antwoord op. Ook gingen ze een handtekening vragen van Boris, dat vond ik wel geïnteressant. Ze keken wel steeds in de verkeerde camera, maar ze moesten denk ik nog wennen. Mamma vond het raar dat ze zeiden “kindjes maken”, dat hadden ze ook wel anders kunnen zeggen”. En de volgende dag: “Ze hadden een vraag over een onderzeeboot, hoe dat werkte, dat vond ik wel interessant. Ik vind het leuk dat het steeds korte stukjes zijn, dan kan je goed je aandacht er bij houden”.

Met BlinQ heeft de EO afscheid genomen van zijn strategie van de afgelopen 30 jaar om kinderprogramma's te maken voor verschillende leeftijdsgroepen (3-5, 6-8, 9-12) en worden nu alle kaarten gezet op de oudste leeftijdsgroep. Het is een spannende onderneming om daarin het belang van de publieke omroep en de missie van de EO beide tot hun recht te laten komen. In elk geval hebben de makers alle krediet en ondersteuning nodig om de zware klus van een dagelijks kinderprogramma voor een lastige doelgroep (elke ouder van een kind in die leeftijd zal dat kunnen invoelen!) te klaren.

Aan het eind van de middag verrast NRC-columnist Heldring me met zijn keus tegen Bush en voor Kerry. De doorgaans conservatieve Heldring baseert zijn voorkeur op de “politieke en morele catastrofe” waarop de oorlog in Irak is uitgelopen en de schadelijke gevolgen die Bush' confrontatiepolitiek heeft gehad voor de verhoudingen in de wereld. Zijn keus doet me goed, omdat wat mij betreft alleen Bush' pro-life houding en zijn pleidooi voor de Tien Geboden als ‘grondwet’ voor Amerika nog voor hem pleiten, en hij met zijn botte buitenlandse en weinig sociale binnenlandse politiek mijn sympathie een heel eind verspeeld heeft.

Zondag 19 september 2004

In veel zieken-, verpleeg- en verzorgingshuizen zitten of liggen de mensen vanmorgen om tien uur vergeefs voor de televisie te wachten op hun vaste zondagmorgenprogramma

‘Nederland zingt en helpt’. Vanwege de herdenking van de Slag om Arnhem is het programma verschoven naar negen uur. Dat is keurig in de gidsen vermeld, maar bij de meeste trouwe kijkers komt die informatie niet door en dus is in veel zieken- of bejaardenkamers de teleurstelling groot, als ze ds. Van der Veer en de koor- en samenzang dit keer missen. Eerder gebeurde dat deze zomer al ten gevolge van de uitzendingen van de Olympische Spelen.

Het is begrijpelijk dat op een zender als Nederland 2 dit soort evenementen een voorrangpositie hebben. Tegelijk hoop ik dat dit soort inbreuken op het vaste kijkmenu van een grote groep kwetsbare kijkers (volgens de metingen gemiddeld 150.000, maar daarin zijn alleen de mensen die zelfstandig wonen, en niet de vele kijkers in ziekenhuizen, verzorgingsinstellingen, gevangenen etc. meegeteld) in de toekomst beperkt zal blijven.

De dag is vandaag gevuld met twee kerkdiensten, een wandeling door de nieuwbouwwijk waar ons nieuwe appartement wordt gebouwd (volgens de aannemer wordt het in januari opgeleverd) en als altijd veel kranten en tijdschriften. In het wetenschapskatern van De Volkskrant treft me een artikel over de Amerikaanse ID-beweging: een groeiende beweging van wetenschappers die een aantal claims van de evolutietheorie verwerpen en van oordeel zijn dat veel ontwikkelingen in de wereld van geologie, biologie, natuurkunde etc. slechts te verklaren zijn vanuit het Intelligent Design (ID): de veronderstelling dat er achter veel verschijnselen in onze wereld een “intelligent ontwerp”, zeg maar een Scheppershand, zit. Voor het eerst heeft een representant van deze ID-beweging (in Nederland onder meer vertegenwoordigd door Spinozaprijswinnaar prof. Cees Dekker uit Delft) een artikel mogen publiceren in een toonaangevend wetenschappelijk tijdschrift in Amerika, en voor veel evolutionistische wetenschappers is nu het huis te klein. Ze vinden de gedachte van een Intelligent Design per definitie onwetenschappelijk, lijkt het wel, en putten zich uit in denigrerende uitlatingen richting de ID’ers. Een soort ‘geloven is voor de dommen’-houding, de ‘intolerantie van de tolerantien’ waarvan je soms denkt dat die was uitgestorven, maar die nog springlevend lijkt.

Ineke is eind vorige week met het oog op haar werk in het hospice naar de Uitvaartbeurs geweest en dus ligt onze huiskamertafel vandaag vol met folders van grafmonumenten, begraafplaatsbeplanting en grafkisten. Nieuw daarbij de kist in de vorm van een Ichthus: het teken van de vis dat de laatste tien jaar onder EO-christenen zo populair is geworden en dat auto’s, T-shirts, pennen, agenda’s etc. siert. Benieuwd, of de Ichthus-doodskist ook zo’n grote opgang zal maken.

In Netwerk mag Wouter Bos in de studio prijsschieten op het bezuinigingsbeleid van het kabinet. De bal is voor hem op de stip gelegd in de vorm van een enquête over de gevolgen die het kabinetsbeleid heeft voor de middengroepen, met als uitkomst dat een deel van hen zegt te moeten bezuinigen op verse groente en vakantie. Door alleen in beeld te brengen, hoeveel middengroepers er moeten bezuinigen en niet hoeveel er nog steeds goed kunnen rondkomen, zet Netwerk de enquête-uitslag onnodig negatief neer. Aart Jan de Geus mag in een kort inlasfilmpje nog even zeggen dat de uitslag hem niet meevalt, maar vervolgens krijgt de PvdA-leider een vrij schootsveld toebedeeld. Ik kan het geknarsetand bij een aantal CDA-parlementariërs bijna horen.

Woensdag 22 september 2004

Soms valt er een verhaal op je bureau dat als zaad in wel toebereide aarde valt, zoals christenen het soms zeggen over de Evangelieprediking en de voedingsbodem daarvoor in het leven van mensen. Het verhaal dat ik vandaag las, is iets minder geestelijk, maar niettemin voor de EO en de publieke omroep erg van belang. Het is een essay van Jan Greven, oud-directeur van de IKON, oud-hoofdredacteur van Trouw, oud-directeur van PCM en nu onder meer vice-voorzitter van de NCRV.

In het essay “Een kwestie van kwaliteit” analyseert Greven de apenrots van de Nederlands journalistiek, waarop spraakmakend journalistiek Nederland elkaar in de gaten houdt, de maat meet en bepaalt wat goede journalistiek is. Op die apenrots heerst onder de kranten- en omroepjournalisten die van zichzelf denken dat ze non-conformisten zijn, tamelijk veel conformisme, aldus Greven. Journalisten zijn eerder partijgangers die kritiekloos verbonden zijn met het establishment van de jaren zestig generatie dan mensen die tegen de stroom oproeien. Tegengeluiden worden eerder genegeerd dan gestimuleerd. De actualiteitenrubrieken van de publieke omroep zijn daarvan een duidelijk voorbeeld, vindt Greven. In geen van die rubrieken was iets te bespeuren van de brede steun onder de bevolking voor het amnestiebeleid voor asielzoekers van minister Verdonk. “In hun kritiek waren ze onderling inwisselbaar”. Hoort u het ook eens van een ander! Volgens Greven is “de zo sterk beleden pluriformiteit van de publieke omroep voor het grootste deel fictie en heerst er in werkelijkheid een oorverdovende uniformiteit. In de praktijk bepalen niet de omroepverenigingen, maar de omroepjournalisten in verregaande mate hoe ze ergens over berichten”.

Greven wijt deze situatie onder meer aan het ontbreken van een verantwoordings- en debatcultuur binnen de omroepen en hun actualiteitenredacties. “Het gevolg van dit alles is, dat de tv-journalistiek van de publieke omroep gekenmerkt wordt door een hoge mate van eenvormigheid, met als hoofdingrediënten onverminderde trouw aan het denken van het establishment uit de achterliggende (parse) periode en een daarmee gepaard gaande hoge graad van politieke correctheid”.

Greven’s analyse zal ongetwijfeld tegenspraak oproepen. Daar is ook niks mis mee. Als er Hilversum-breed maar een pittig debat ontstaat over de pluriformiteit of het gebrek daaraan bij NOVA, TweeVandaag en Netwerk. Een debat waaraan de omroepjournalisten zelf mee doen, maar waarin we ook met elkaar de luiken naar de samenleving (verder) openzetten en eerst eens gaan luisteren naar wat burgers/kijkers van ons vinden, te beginnen met burger/kijker Jan Greven.

Maandag 20 september 2004

In het maandagse directieoverleg praten we na over het Volkskrantverhaal van zaterdag, waarin Het Familiediner nogal negatief in het nieuws kwam door de manier waarop met een van de deelnemers aan het programma was omgegaan. We concluderen dat dat van EO-zijde niet zo had moeten.

De makers opereren terecht op het scherpst van de snede om er een boeiend programma van te maken dat veel kijkers trekt, maar van die drive mogen noch het respect voor de feiten noch het respect voor de ultieme wens van mensen inzake deelname aan het programma het slachtoffer worden. Los van de vraag, of dat nu in dit programma is gebeurd, moet dat uitgangspunt leading zijn voor dit soort programma’s in de toekomst.

Laat op de avond kijken Ineke en ik naar de laatste aflevering in een indrukwekkend drieluik van het NCRV-programma Dokument over jongeren in de justitiële jeugdinstelling Rentray. We bekijken zo'n programma ook als ervaringsdeskundigen na de reeks van jaren dat een van onze kinderen in instellingen als Vosseveld, Van Arkel, Groot Emaus, De Beele, De Kolkemate en Harreveld geplaatst was en we daar regelmatig over de vloer kwamen. We hebben in die tijd veel bewondering gekregen voor de groepsleiders en -leidsters die er – door diepten en confrontaties heen - steeds weer opnieuw voor gingen om de aan hen toevertrouwde jongeren te begeleiden naar minder agressie, beter gedrag en grotere sociale vaardigheden. Datzelfde gevoel van bewondering bekruipt ons opnieuw, nu we in Dokument zien hoe ze met Tim, Amy en hoe ze ook verder heten mogen, omgaan. En dan te beseffen dat het kabinet ook op de zorg in dit soort instellingen hard aan het bezuinigen is! Ik heb niks met de vakbondsprotesten tegen het kabinet zoals ze vandaag in Rotterdam klonken, maar dit soort bezuinigingen op de begeleiding van ontspoorde en kwetsbare jongeren vind ik ongelooflijk kortzichtig. Het risico is immers groot dat ze tamelijk onaangepast weer in de samenleving terug komen en dan via de band van criminaliteitsbestrijding veel meer geld kosten.

Dinsdag 21 september 2004

Wat had ik gisteren op Prinsjesdag graag onderstaande tekst in de Troonrede gehoord:

“De Nederlandse publieke omroep behoort naar het oordeel van de regering tot de beste van Europa. Er worden veel mooie, informatieve, amuserende, pakkende, ontroerende en confronterende programma's uitgezonden, zowel voor Jan Rap en zijn maat als voor de bewoners van de grachtengordel. De publiekswaardering voor de programma's is groot en de kosten zijn verhoudingsgewijs laag. Zeker gelet op de zware concurrentie van Nederlandstalige commerciële zenders, heviger dan elders in Europa, handhaaft de publieke omroep in ons land zich heel behoorlijk.

Daarnaast maakt de regering zich ook zorgen. Het aantal Nederlanders dat programma's van de publieke omroep op zijn dagelijks kijkmenu heeft staan, daalt gestaag. Vooral jongeren en allochtonen zijn slechts via een dun draadje met de publieke omroep verbonden. Het imago van 'Hilversum' is zwaar-op-de-hand, ouderwets en saai. De publieke omroep is een meester in het formuleren van ambitieuze doelstellingen rond zaken als Nederlands drama en doelgroepenbereik, maar laat het vervolgens door een te hoog 'ieder-voor-zich'-gehalte afweten in het waarmaken van die ambities. Elke geconstateerde samenhang tussen inhoudelijk beleid en budgetbesteding in de plannen van de publieke omroep berust op louter toevalligheid. Zeker in de journalistieke programma's is uniformiteit troef en wordt de pretentie van een pluriform bestel niet waargemaakt. De dreiging van omroepen om het bestel te verlaten, vormt een serieuze dreiging voor de breedte van het publieke programma-aanbod. Het aantal vijanden dat uit is op de ondergang van de publieke omroep, overtreft inmiddels ruimschoots het aantal vrienden van het bestel. Wil de publieke omroep in onze samenleving een rol van betekenis blijven spelen, dan moeten de bakens snel en ingrijpend verzet worden.

De regering constateert met vreugde dat dit besef ook in Hilversum steeds verder doordringt. De meeste leden van de scheepskapel van de Titanic zijn opgehouden met spelen en werken inmiddels hard mee aan het dichteren van de gaten. In de helaas noodzakelijke bezuinigingsronde zijn door samenwerkings- en efficiencylagen maar liefst 64 miljoen euro voor de wal geroeid. In dat proces zijn de programma's zodanig ontzien, dat kijkers en luisteraars van de bezuinigingen geen last hebben. De Raad van Bestuur heeft inmiddels de

leiding genomen van een omvangrijk vernieuwingsproces, waarin individualisme en vrijblijvendheid plaats maken voor gezamenlijkheid en afrekenbaarheid. De steun voor dat proces is in Hilversum weliswaar niet unaniem, maar groot genoeg om van een stevig draagvlak te kunnen spreken. In toenemende mate zien omroepen zich als uitvoerders van de maatschappelijke opdracht van de publieke omroep, waarbij hun eigen missie de bijdrage stuurt die ze op dat vlak leveren. Hoewel binnen de journalistieke redacties nog weinig zelfkritiek te bespeuren is, is bij bestuurders en directeuren sprake van een grote drive om een pluriformere bijdrage te leveren aan het maatschappelijke debat in Nederland.

De regering deelt de binnen de publieke omroep heersende visie dat een staatsomroep moet worden afgewezen en schuwt Berlusconi-achtige toestanden als de pest. Tegelijk waarschuwt de regering voor het overspannen geloof dat het in Hilversum beter zal gaan, als de programmamakers het voor het zeggen krijgen. De 'ieder-voor-zich'-cultuur waaraan de publieke omroep bijna ten onder is gegaan, zal dan alleen maar groter worden. De publieke omroep is niet van de staat, evenmin van de makers, maar van de samenleving. Alleen als de omroepen dat in het oog houden en zich verder weten te vernieuwen tot eigentijdse organisaties die elk vanuit eigen achtergrond betrokken zijn op wat er leeft onder de mensen in het land (ook onder hen die momenteel in Hilversum niet in beeld komen), heeft de publieke omroep toekomst.

De regering wil dit vernieuwingsproces, waarin meer pluriforme programmering en sterkere centrale regie hand in hand gaan, ondersteunen met passende wetgeving. Die zal op onderdelen pijn doen, vooral bij hen die hun heil verwachten van de restauratie van netbesturen en andere artefacten, maar biedt naar het oordeel van de regering de beste kans dat de patiënt het leven behoudt en weer op de been komt. Eerdere plannen om de nieuwe concessie-termijn tot drie jaar te bekorten, trekt de regering in, mede vanwege het averechtse effect dat de eerdere aankondiging op dit punt heeft gehad op een moment dat eensgezindheid in Hilversum het 'Gebot der Stunde' is. Met een concessie-termijn van vijf jaar heeft de publieke omroep voldoende tijd om de noodzakelijke sprong te maken naar een nieuwe digitale toekomst, waarin veel van de huidige discussies over twee of drie zenders, en over breed bereik versus kleine groepen tot het verleden zullen behoren.

De regering vraagt de steun van de volksvertegenwoordiging voor deze plannen. Juist waar u als parlement de spanningen tussen pluriformiteit en efficiency, tussen de vele partijen en het ene Nederland, tussen de waan van de dag en bezonnen reflectie, tussen hoge ambities en een niet maakbare werkelijkheid uit eigen ervaring kent, vertrouwt de regering op een ruimhartige steun voor zijn maatregelen tot versterking van de publieke omroep in Nederland”.

Donderdag 23 september 2004

Via een presentatie van collega Henk Hagoort maken we vanmorgen in de wekelijkse mt-vergadering van de EO kennis met Wil, Jaap en Yvonne. Ze vormen de (fictieve) karakteristieke Nederland 1-kijkers; hoewel, Wil en Jaap behoren tot de vaste kijkers en Yvonne willen we juist meer naar Nederland 1 trekken. Via Wil, Jaap en Yvonne – hun kenmerken zijn bepaald op basis van intensief onderzoek onder de kijkers naar de publieke omroep - krijgen we een scherper beeld van dat deel van het kijkerspubliek, waarvoor Nederland 1 wil programmeren, en worden de standvastige gelovigen, participerende burgers en zorgzame opvoeders uit de leefstijlfilosofie van de publieke omroep, mensen van vlees en

bloed. Hen scherper in beeld krijgen helpt bij de programmatische discussies op het net en in eigen huis.

Wie zijn Wil, Jaap en Yvonne?

Wil is 67 jaar, twee jaar weduwe, heeft vier kinderen en zeven kleinkinderen. Ze woont in Heerde, is actief in haar Hervormde gemeente, zingt in het kerkkoor en doet veel aan vrijwilligerswerk. Ze leest de Gelderlander en de Libelle, houdt van puzzelen, stemt op het CDA en is (ik kan er niets aan doen) lid van de EO. Ze kijkt veel tv, bij voorkeur naar Nederland 1. Spoorloos, Man bijt hond, het Elfde Uur, Praatjesmakers, Kruispunt en Nederland Zingt, maar ook naar Baantjer, Bold & Beautiful, Vermist en Radar.

Jaap is 56 jaar, getrouwd, heeft geen kinderen, is leraar geschiedenis, zijn vrouw (52) werkt ook en heeft een hoog inkomen. Hij is van huis uit gereformeerd, heeft interesse in spiritualiteit en woont in Haarlem. Hij leest Trouw, Vrij Nederland en veel boeken, is lid van de Novib en van Amnesty International, gaat veel naar theater en bioscoop, houdt van wijn, wandelen en fotograferen en is tientjeslid van de VPRO. Jaap begint pas rond acht uur tv te kijken, vooral naar Nederland 1 en 3, en is een regelmatig afnemer van Netwerk, NOVA, detectives, Kopsijkers, 2 voor 12, Zembla, Dokument, Close Up, Kunst en kitsch en de programma's rond Paul Rosenmöller. Hij kijkt nooit naar Ingang Oost, Ik mis je en Weddingplanner.

Tenslotte Yvonne: 42 jaar, herintredend verpleegkundige, RK van huis uit (maar alleen kerkbezoekster op hoogtijdagen). Ze woont met man (43, boekhouder) en twee tienerkinderen in Rosmalen. Yvonne zit in de ouderraad van de basisschool, is abonnee op Libelle, maar koopt soms Flair, Viva of Prive, houdt niet van politiek, maar wel van winkelen. Ze kijkt vaak samen met haar man naar RTL4 (Idols, Baantjer, de woonavond, GTST), Nederland 2 (ER, Spangen) soms naar Nederland 1 (Spoorloos, Ingang Oost, Ik mis je). Netwerk en het Elfde uur mijdt ze consequent.

In de discussies in de netredactie over het programmaschema van Nederland 1 en intern over de ontwikkeling van nieuwe programma's zullen we Wil, Jaap en Yvonne nog vaak tegenkomen. Hoe houden we Jaap in de loop van de avond vast en voorkomen we dat we tussen twee programma's waar hij graag naar kijkt, een Wil-programma zetten? Maken we niet te eenzijdig alleen programma's voor Wil en verliezen we Jaap te veel uit het oog? En wat kunnen we doen om zorgzame opvoedster Yvonne meer naar ons net te trekken? Via dit soort vragen richten we de creatieve processen op de juiste doelen.

In de middag nemen we afscheid van Ruud Kraan die als communicatieman/marketeer ons 14 jaar lang scherp hield op het grensvlak tussen missie en markt. Met hem vertrekt de laatste van het team dat indertijd de indrukwekkende A-ledenwerfactie ontwierp en leidde (met 200.000 nieuwe leden in 9 weken), op de dag af 13 jaar nadat het EO-bestuur daar groen licht voor gaf. Ik hoop dat het met Kraan Communicatie wel zal gaan!

Zondag 10 oktober 2004

We hebben het dit najaar al een paar keer tegen elkaar gezegd: "Het zal wel de laatste keer dit jaar zijn dat we in de zon kunnen zitten". Vandaag is het opnieuw zover. In onze beschutte achtertuin drinken we na de kerk alweer koffie in de zon: een knipoog van Boven zagezegd.

Voordien heeft dominee Joop van 't Hof ons in de kerk aan de hand van het voorbeeld van een aap die gevangen wordt met behulp van een stuk appel in een fles (arm erin, appel pakken, niet loslaten en dus kan de arm niet meer uit de fles) duidelijk gemaakt, hoe belangrijk 'loslaten' is voor mens. Het centrale bijbelwoord voor vanmorgen is het woord van Jezus uit Lucas 6: "Laat los en je zult losgelaten worden". Blijf niet hangen in wat je ooit misdaan is in het verleden, is een van de toepassingen. Dat betekent niet 'zand erover', maar het in gebed bij God brengen en het daar laten, steeds weer opnieuw. Met een andere toepassing – "Je kunt niet alles dichttimmeren en je voor alles wat je kan overkomen, verzekeren" – heb ik meer moeite. Niet omdat het niet waar is, maar omdat het mij als 'controllfreak' grote moeite kost om dingen uit handen te geven en echt aan God over te laten.

Verder mijmer ik vandaag nog na over de aangename uren die Ineke en ik gisteren op de jubileumdag naar aanleiding van 60 jaar Nederlands Dagblad hebben doorgebracht, met om de paar meter een ontmoeting met een familielid, collega, gemeentelid of oud-klasgenoot, een Lagerhuisdebat waarin ik onverwachts verzeild raak en merk dat ik lang niet de enige ND-lezer ben die grote moeite heeft met het Irakbeleid van Bush en een swingend gospelkoor waaronder ik erg mijn best moet doen om me niet over te geven aan het 'geloven is genieten' waar ND-hoofdredacteur Bergwerff de laatste tijd zo tegen waarschuwt. Hij is bang dat al praisend de pijn van het leven wordt weggedrukt. Dat risico is er natuurlijk altijd, maar zou het echt zo werken? Met de dichter van psalm 63 probeer ik mij soms "van mijn zorgen vrij" te zingen, maar ik merk dat verdriet en vreugde dan toch altijd dwars door elkaar heen blijven lopen. Een van de solisten bezong zaterdagmiddag de grootheid en liefde van God, terwijl op datzelfde moment zijn vrouw een zware chemokuur tegen acute leukemie onderging. Dan 'praise' je God wel, maar je 'praist' de pijn echt niet weg. Zo makkelijk is loslaten niet!

Maar terug naar 60 jaar ND: ik ben dankbaar dat uit het dunne blaadje dat drie keer per week met de post bij ons thuishkwam, toen ik een jaar of tien was, een stevig ochtendblad is gegroeid met meer dan 30.000 abonnees, met de wortels in gereformeerde grond, de ogen gericht op de wereld die Gods wereld is en de oren open voor wat God ook via niet-gereformeerden te zeggen heeft. En al maakt de krant me een enkele keer boos, ik ben nog bozer als ik hem 's morgens om zeven uur niet op de deurmat vind.

Netwerk doet vanavond zijn best ons een groeiende kloof tussen de babyboomgeneratie en de aanstormende twintigers en dertigers aan te praten. Een deel van de jongeren zou vinden dat de ouderen te weinig rekening met hen houden en dat zij, omdat er straks minder jongeren en meer ouderen zijn, krom moeten liggen voor 'onze' AOW. Maar staatssecretaris Karien van Gennip maakt duidelijk dat achtereenvolgende kabinetten daar al hard voor aan het sparen zijn. En Ineke vindt dat wij met onze zeven kinderen in elk geval niet het verwijt kunnen krijgen dat wij niet gezorgd hebben voor voldoende premiebetalers voor onze oude oudedagsvoorziening te zijner tijd. Vroeger noemden mensen het 'asociaal', als ze merkten dat je zeven kinderen had; wellicht wordt het straks nog eens 'sociaal' genoemd.

Maandag 11 oktober 2004

Het gebruik van het woord 'molenmaffia' in mijn weblog van eind augustus levert me vandaag een hoop reparatiewerk op. De Nijkerkse pers heeft geconcludeerd dat ik daarmee alle Nijkerkse stichtingen en personen heb bedoeld die de afgelopen jaren geijverd hebben voor behoud van het cultureel erfgoed op het langzaam verloederende Molenplein in mijn woonplaats en vindt dat bij mij en mijn gemeenteraadsfractie getuigen van een weinig democratische gezindheid.

De werkelijkheid is echter dat ik met ‘molenmaffia’ alleen het oog had op degenen die maar bezig blijven de Nijkerkse gemeentebestuurders te beschuldigen van geheime afspraken met een grote projectontwikkelaar en hen overigens afschilderen of hen af te schilderen als lamledige, met blindheid geslagen, zakkenvullende, stomme regenteske kuddedieren. Door mijn boosheid daarover heb ik me laten verleiden de term ‘molenmaffia’ te gebruiken. Dat was dom, en daarom haal ik in ingezondens in de regionale en lokale pers dat woord met betuiging van spijt van tafel, in de hoop dat er nu ook een eind komt aan het aantasten van de integriteit van de Nijkerkse raadsleden en collegeleden.

Verder veel commotie vandaag over het blad Expresso dat naar de Nederlandse scholen is gestuurd om homoseksualiteit bespreekbaar te maken, maar waarvan veel scholen niet gediend blijken te zijn. Net als in Europa, waar een beoogd Eurocommissaris die privé de rooms-katholieke opvattingen over homoseksualiteit blijkt te delen, tot persona non grata wordt verklaard, lijkt intolerant Paars in Nederland nog (of weer) springlevend te zijn. Het zijn vooral Kamerleden van de ex-paarse partijen die over elkaar heen vallen om hun verontwaardiging over de betrokken scholen te uiten. Waar de homo's op scholen echt mee gediend zijn, lijkt geen van hen zich af te vragen. Dat het met het pesten en treiteren van homo's (zowel onder leraren als onder leerlingen) op veel scholen eerder de foute dan de goede kant uitgaat, is anno 2004 de trieste werkelijkheid. Maar denken dat je dat tegengaat door een blad op de schoolmat te droppen met teksten over een masturberende minister-president of de buurman die het met zijn geit doet, getuigt van een enorme kortzichtigheid, veroorzaakt door ideologische gedrevenheid. Laat scholen het discrimineren van homo's voluit tegengaan, maar dan op een manier die past bij het karakter van de school in kwestie en dus kans heeft om effect te hebben. Als EO zenden we toch ook geen BNN- of VPRO-programma uit over homoseksualiteit, als we christenen willen bereiken, maar kiezen we voor een eigen stijl, zoals op 9 november als drie homo's uit het achterland van de EO ‘uit de schaduw’ stappen en op televisie hun levensverhaal vertellen.

Verder vandaag de maandelijkse bestuursvergadering, waar in de evaluatie veel waardering blijkt voor de serie ‘In voor- en tegenspoed’ die afgelopen zomer liet zien hoe echtparen die in een crisis zitten voor hun huwelijk willen knokken. In Visie hebben EO-leden nogal wat kritiek geleverd op het ontbreken van een ‘christelijke’ aanpak in de serie. Het bestuur ondersteunt onze inzet om binnen de mogelijkheden van het format het geloof een nadrukkelijker en meer vanzelfsprekende plek te geven, maar – zoals een van de bestuursleden zegt – “je kunt de Heilige Geest niet naar binnen regisseren”. Verder is er een breed besef dat de serie deel uitmaakt van een veel breder pakket aan activiteiten (op tv en internet, maar ook in de vorm van conferenties), waarmee de EO aan huwelijk, gezin en opvoeding aandacht besteedt, en dat een tv-programma daarin vooral een ‘etalagefunctie’ heeft en minder diep kan spitten dan een huwelijkskursus.

Woensdag 13 oktober 2004

Vandaag buitelen berichten die de onrust in Hilversum weerspiegelen, over elkaar heen. Allereerst is er de KRO die bij monde van directeur en voorzitter aankondigt desnoods met verenigingsgeld zendtijd te gaan kopen bij commerciële zenders, als programma's die de missie van de KRO raken, door de sterkere centrale sturing bij de publieke omroep in de knel komen.

Ik vind dat de KRO daarmee een verkeerd signaal afgeeft. Men wekt teveel de indruk dat die

sterkere centrale sturing de programma's, waarin de missie van omroepen uitkomt, naar de rand van het uitzendschema manoeuvreert. Natuurlijk zou dat kunnen, maar dat is de opzet niet (in de "nieuwe werkwijze" sturen we op het realiseren van de gezamenlijk afgesproken doelen van het net) en zo hoeft het ook helemaal niet uit te pakken. Ik begrijp dat het bewuste KRO-programma "Wat zou jij doen?" om 19.30 uur had kunnen worden uitgezonden, maar dat de KRO het voor dat tijdstip niet geschikt vond. Inmiddels staat het laat op de avond, tegen twaalf, maar in januari gaat het naar 22.40 uur. Wat is dan het probleem? Natuurlijk dwingt de nieuwe werkwijze omroepen om hun programma's zo te maken dat ze zowel hun eigen missie dienen als passen in de missie van de publieke omroep. Een EO-dinsdagavond met Netwerk, Het Elfde Uur, Ik mis je en De Verandering laat zien dat kan. Dat is hard werken en veel creativiteit aanboren, maar die heeft ook de KRO overvloedig in huis. Geloof in je eigen kracht, zou ik tegen Ton Verlind willen zeggen. Dat ze elders van de nieuwe werkwijze zweetdruppels op het voorhoofd krijgen, kan ik me voorstellen, maar als er één omroep is voor wie dat toch geen probleem moet zijn, zijn jullie het!

Daar komt bij dat het idee van de KRO om programma's op een commerciële zender te gaan uitzenden, het foute debat aanjaagt over de vraag, of er eigenlijk wel zo'n groot verschil is tussen publieke en commerciële omroep. SBS dat publiek geld wil voor speelfilms, RTL dat vindt dat een boekenprogramma best overheids subsidie kan krijgen, een KRO die een publiek programma bij de commercialo's wil uitzenden, het is allemaal koren op de molen van degenen die roepen dat het toch allemaal één pot nat is en dat de publieke omroep maar gekortwiekt moet worden. Of dat er van het systeem van publieke financiering van verenigingen en instellingen moet worden overgestapt op publieke financiering van programma's en projecten. Het legt de bal op de stip voor de critici van het bestel en de duurt vandaag dan ook maar een paar uur, of de VVD neemt al een aanloop in de vorm van venijnige Kamervragen. Juist in een tijd dat een gezamenlijke aanpak in Hilversum cruciaal is (de commissie Rinnooij Kan wil meer samenspel tussen de omroepspelers om met elkaar de overwinning af te dwingen) heb ik grote moeite met alle middelpuntvliedende krachten in het bestel die 'killing' zijn. Kan niet iemand alle betrokkenen net zolang opsluiten in een klooster (de KRO weet er wel een) tot ze er eensgezind uit komen?

En dan circuleert er vandaag op internet een verslag van de informatiebijeenkomst bij de TROS, waarop de directie de medewerkers heeft voorgelicht over de commerciële optie. De radio, TweeVandaag en Radar zullen vrijwel zeker niet meegaan, als de TROS commercieel wordt, en dat betekent een fors banenverlies. Met name van het consumentenprogramma Radar is het duidelijk dat de adverteerders die een commerciële zender van inkomsten voorzien, niet zitten te wachten op het kritisch en vasthoudend volgen van bedrijven en producten dat het handelsmerk is van Antoinette Hertsensberg en haar redactie. Dat maakt nog eens duidelijk, waarom er een publieke omroep nodig blijft die niet van commerciële belangen afhankelijk is.

Donderdag 14 oktober 2004

Vandaag vieren we dat Andries Knevel 25 jaar in (vaste) dienst is bij de EO: met een mix van woord en beeld, ernst en vrolijkheid, reflectie en debat, muziek en film. In de dankdienst schetsen voorzitter Arie van der Veer, studievriend Dick Looijen en ikzelf Andries' ontwikkeling in die 25 jaar. Een ontwikkeling van een jongeman met een schokbetonnen overtuiging die vanaf de heup schoot op alles wat bewoog en politiek en theologisch fout was naar een door het leven gerijpt en gebutst mens die in alle aanvechtingen wel zijn gesloten theologische systeem, maar niet zijn God is kwijt geraakt. Iemand met een

ruim hart, omdat hij Gods hart heeft geproefd. Een man die graag mensen wil winnen voor Jezus ('verborgene die bij ons zijt' om het met een liedregel te zeggen) en daarom de jongeren een jongere, de VPRO'ers een VPRO'er en de SGP'ers een SGP'er wordt.

Dezelfde oud-EO-medewerkers die zes jaar geleden een film over mij maakten, toen ik 25 jaar bij de EO werkte, hebben nu (ook op zijn eigen verzoek) Andries op de korrel genomen. Een van hen speelt een zeer herkenbare Andries (inclusief karakteristieke woordkeus, handgebaren, gelaatsuitdrukking en wijze van lopen) die merkt dat Tijs van den Brink zijn plek in het Elfde Uur gaat innemen, en dan een alternatief gaat zoeken in de vorm van een nieuwe carrière als inspecteur Knevel in een EO-thriller, Knevel Kindervriend in BlinQ en presentator van een belspelletje, maar uiteindelijk uitvindt dat hij beter zichzelf kan blijven. Als het gelach verstomt, genieten we met elkaar van virtuoos spel van Andries' favoriete pianist Wibi Soerjadi.

Onder het motto "Driemaal De Volkskrant" sluit de jubileumviering met een minisymposium rond de vraag, hoe pluriform de journalistieke programma's van de publieke omroep eigenlijk zijn. Hoogleraar Henri Beunders ("er is onder journalisten sprake van de dwang van het groepsdenken"), journaalhoofdredacteur Hans Laroës ("journalisten laten zich teveel leiden door de automatische piloot") en CDA-fractie leider Maxime Verhagen ("in een bestel dat juist om pluriforme opvattingen te laten zien, is zoals het is, is teveel sprake van eenheidsworst") betogen alledrie dat de actualiteitenrubrieken Netwerk, TweeVandaag en NOVA in hun belichting van het binnen- en buitenlands gebeuren veel te veel koekoek-eenzang zijn. Panelleden Pieter Broertjes (hoofdredacteur De Volkskrant), Carel Kuijl (hoofdredacteur NOVA) en Henk van Rhee (directeur ChristenUnie) zijn het daarmee in essentie eens. Daarmee is de diagnose gesteld: de patiënt publieke omroep is stevig geïnfecteerd door het uniformiteitvirus. Die constatering is wat mij betreft het winstpunt van de discussie. Over de remedie – opereren of medicijn geven, en welk dan? – lopen de meningen nog fors uiteen, maar dat geeft niet. Het onderwerp staat volgens mij nu goed op de agenda van de publieke omroep en daar ging het ons om. Wordt vervolgd!

Zondag 31 oktober 2004

Op deze Hervormingsdag vieren we in de kerk het Avondmaal en bidden we om de eenheid van al Gods kinderen, in Nederland en wereldwijd. Aan de hand van psalm 100 tekent ds. Joop van 't Hof God als de Heer van hemel en aarde en van ieder die daarop woont. Waar wij geneigd zijn eigen (nationalistische of andere) groepen en hokjes te vormen en die af te grenzen van de rest die er niet bij mag horen, zet God ons in een wereldwijde gemeenschap van al Zijn kinderen. "Eén brood is het en daarom zijn we, met hoeveel ook, één Lichaam".

In de loop van de dag bekijk ik de uitzending van de Nationale Bijbeltest van gisteravond. Prima dat op deze manier in een ontspannende setting de Bijbel op prime time onder de aandacht van een breed publiek (meer dan een miljoen kijkers!) is gebracht. In een spannend samenwerkingsverband van NCRV, IKON, ZvK en EO werden studiegasten en kijkers thuis op hun bijbelkennis getest via vragen op een breed terrein.

Als tamelijk bijbelvaste protestant (de winnaars in de studio) maakte ik drie fouten: ik dichtte Abraham een zoon te weinig toe, schatte de lengte van Goliath te hoog in en typeerde de Judaskus als huichelachtig in plaats van verraderlijk. Het grootste deel van de uitzending bekeek ik met plezier; sommige studiegesprekjes bezorgden met kromme tenen en het filmpje, waarin Koot en Bie over Jezus als wijndrinker zongen, beleefde ik als over de grens

van wat je over de Heiland en Heer van de wereld kunt zingen.

Met de uitzending van de Nationale Bijbeltest werd een week afgesloten waarin naar aanleiding van de presentatie van de Nieuwe Bijbelvertaling de Bijbel breed onder de aandacht van de Nederlandse bevolking is gebracht. Radio en televisie (Nederland 1) hebben daaraan een forse bijdrage geleverd. Die bijdrage ging (behalve in een aantal EO-programma's) vooral over zeg maar de buitenkant van de Bijbel: de culturele en literaire betekenis, de vertaling, de weetjes etc.

Ik hoop en bid dat al die publiciteit er toe leiden mag dat mensen daadwerkelijk de Bijbel gaan lezen en aan de binnenkant toekomen: dat wat God in Zijn Woord tot mensen wil zeggen, zijn Evangelie in Jezus Christus.

Wat dat betreft ben ik blij met de preek van ds. Job Smit in de avondkerkdienst over het woord van Paulus: "De letter doodt, maar de Geest maakt levend". Hij laat zien dat veel religieus geweld zijn wortel vindt in het focussen op de letter van de goddelijke woorden, geboden, voorschriften en regels. Met die letters en woorden blijf je aan de buitenkant, zegt hij. Ze zeggen wel hoe het moet, maar geven geen kracht op die weg ook daadwerkelijk te gaan. En daarom gaan mensen met alle geweld (variërend van subtiele dwang tot fysiek geweld) proberen die kloof tussen weten en doen te overbruggen. Die weg, aldus Paulus, loopt letterlijk dood. Wat nodig is, is dat mensen van binnen, in hun hart worden bewogen om Gods wil te doen. Daar is Gods Geest voor nodig die gebruik maakt van de letters (ook de letters van de Bijbel), die daar doorheen waait en die bezit neemt van je hart, zodat je het goede gaat doen. Letters (ook die van de Bijbel) zijn dus onmisbaar in het geloof, maar tegelijk onvoldoende. Alleen de Geest geeft leven. Na een week waarin het vooral over de letters van de Bijbel ging, is het goed om dat te beseffen. Dat is ook ons motief als EO geweest bij alle programma's en activiteiten rond de NBV: bewerken dat mensen via de buitenkant van de Bijbel gegrepen worden door de binnenkant. Via de dode letters bij de levendmakende Geest van God uit komen.

Maandag 1 november 2004

Vandaag krijgen alle EO-medewerkers een exemplaar van de Nieuwe Bijbelvertaling. In de mijne zoek ik allereerst mijn trouwtekst op (Fil.4:6, 7: "Weest in geen ding bezorgd", woorden die ik nog steeds moeizaam navolg) en daarna de woorden uit Psalm 103 die we thuis altijd op verjaardagen lezen en die gisteren ook in de kerk klonken aan het eind van het Avondmaal.

Hoewel het verschil met de NBG-vertaling maar klein is, klinken de woorden als nieuw. Het ontroert me: "Liefdevol en genadig is de HEER, hij blijft geduldig en groot is zijn trouw. Niet eindeloos blijft hij twisten, niet eeuwig duurt zijn toorn. Hij straft ons niet naar onze zonden, hij vergeldt ons niet naar onze schuld. Zoals de hoge hemel de aarde overspant, zo welft zich zijn trouw over wie hem vrezen". Zo kan ik de week weer aan.

Het in gebruik nemen van zo'n nieuwe Bijbel betekent overigens wel het afscheid van de oude. Ineke heeft daar moeite mee, hoe blij ze ook is met de NBV. Haar oude bijbel kreeg ze twintig jaar geleden van haar oma, nadat die hem meer dan dertig jaar had gebruikt. Hij staat vol strepen en verwijzingen naar lievelingsteksten en preekpassages en Ineke had hem tegen het eind van haar leven graag doorgegeven aan een van haar dochters of kleindochters. En om dat nu allemaal in de nieuwe bijbel over te schrijven....

Veel tijd gaat er vandaag heen met het afronden van de voorstellen voor de Nieuwe Werkwijze die de Raad van Bestuur bij de omroep wil invoeren om – in één zin gezegd – beter te kunnen sturen op het realiseren van wat we binnen de publieke omroep afspreken aan programmatische doelen en ambities. In november moeten daarover de belangrijkste beslissingen vallen. In de afgelopen weken heb ik daarom als voorzitter van de betreffende werkgroep een rondje gemaakt langs de diverse netredacties om over de voors en tegens van de nieuwe werkwijze te klankborden. Voor mijn gevoel bestaat er een groot draagvlak voor het scherper sturen op het waarmaken van wat we programmatisch beloven, maar hikken sommigen aan tegen de financiële vertaling daarvan in geld-op-schema. De vrees bestaat dat de aanpak te centralistisch wordt en dat teveel productionele en financiële beslissingen die totnogtoe in de omroephuizen genomen worden, straks via centrale organen moeten gaan lopen. Ik deel die vrees niet. Het leeuwendeel van het werk moet zich straks op de netten, in de netredacties gaan voltrekken; de Raad van Bestuur zal wat de programmatische en financiële operatie betreft op verre afstand blijven. En naarmate omroepdirecteuren en netcoördinator elkaar in de redactie van hun net – waar ze zich thuis voelen en waar hun missie en die van het net via de netcharters aan elkaar verbonden zijn – steeds meer informeren over de dingen waar ze mee bezig zijn, interne keuzes afstemmen en elkaar bij de les houden, zullen die netredacties eerder aanjagers worden van het creatieve proces in de huizen dan een rem daarop.

Tenslotte meldt onze afdeling Onderzoek dat de EO in de net verstreken maand oktober een kijktijdaandeel heeft gerealiseerd van 10,3%: een mooi resultaat, waar we twee jaar terug in Brussel, toen de gang van de EO naar Nederland 1 werd voorbereid, niet op durfden hopen. Een voorzichtige 8-8,5% werd toen door alle collega's van Nederland 1 al als heel mooi beleefd. Daar zitten we nu dus fors boven, zonder dat de inhoud van onze programma's daaronder heeft geleden.

Dinsdag 2 november 2004

Waar was je, toen bekend werd dat Theo van Gogh werd vermoord? Die vraag klinkt vandaag vele malen in radiointerviews. Ik kwam binnen bij de netredactie van Nederland 1 in het Videocentrum om te klankborden over de Nieuwe werkwijze, zag dat de vergaderzaal half was leeggelopen en hoorde toen van IKON-directeur Martin Fröberg wat er was gebeurd. We hebben de vergadering toen maar de vergadering gelaten.

Later op de dag doe ik in de Nijkerkse gemeenteraad mee aan het jaarlijkse begrotingsdebat. Daarin gaat het onder meer over het verbale geweld waar we in onze gemeente de laatste tijd mee te maken hebben: ongeremde scheldpartijen van columnisten en ingezonden stukken-schrijvers waarin gemeentebestuurders worden uitgemaakt voor stommelingen, zakkenvullers, lamlendige kuddedieren, met blindheid geslagen, zelfgenoegzame regenten en dan citeer ik nog niet eens de grofste scheldwoorden. Ik heb in mijn Algemene Beschouwing maandagavond ervoor gepleit dat we als gemeentebestuurders dit gescheld en geschimp niet meer over onze kant moeten laten gaan, maar ook zelf met passie en leiderschap aan het publieke debat moeten gaan deelnemen. Vanmiddag voeg ik in de raad daaraan toe, dat verbaal geweld er toe leidt dat we de oren en harten voor elkaar gaan sluiten. Dan stoppen we met luisteren en wordt waar wat op de poster van Amnesty International staat die twintig jaar lang op mijn EO-werkkamer heeft gehangen: “Als niemand luistert naar niemand, vallen er straks doden in plaats van woorden”.

Dat is vandaag opnieuw werkelijkheid geworden in een afschuwelijke moord waarvoor iedere schim van rechtvaardiging ontbreekt. Toch mis ik later op de avond op alle zenders stevige aandacht voor de vraag, hoe de lijn nu precies loopt van het verbale geweld in de vorm van het schelden, schimpen, vloeken en kwetsen van Theo van Gogh naar het fysieke geweld dat hem het leven heeft gekost. Is dat een glijdende: van de ene vorm van verharding van het publieke debat kom je vrij automatisch bij de andere, de ultieme terecht? Of gaapt daartussen een principiële kloof? Welke rol speelt de “alles moet kunnen”-houding waarvan Theo van Gogh het symbool was, maar waarin hij blijkens de reacties op radio en tv veel leden van de culturele en politieke elite achter zich vond, in het ontstaan van het harde maatschappelijke klimaat in ons land? Vrijheid van meningsuiting, ja, voor alle meningen, maar hoe uit je ze? De democratie is een groot goed, maar is er ook iets van een gemeenschappelijk fundament waarop ze rust? En wat heeft God, wat heeft Jezus hier allemaal mee te maken? WWJD: What would Jesus do? Geconfronteerd met agressieve fundamentalistische moslims? Geconfronteerd met gescheld van de Theo van Gogh's van deze wereld? En hoe reageren zijn volgelingen? Met de andere wang toekeren, met zegenen in plaats van vervloeken, met vurige kolen, met de wraak aan God overlaten, met de liefde van hun Heer uitstralen naar anderen: moslims, columnisten? Of hanteren ze de stijl van de wereld? Wat betekenen die woorden van zondag: “De letter doodt, de Geest is leven” in het Nederland van vandaag? Dat soort vragen moeten we als EO volgens mij hardop stellen in onze bijdrage aan het publieke debat, om te beginnen aan onszelf.

En dan dat andere sterfgeval van vandaag dat me zeker zo erg schokte. Wielrenner Gerrie Kneteman stierf, 53 jaar oud, in het harnas: op de fiets. In de jaren zeventig en tachtig genoot ik van zijn overwinningen in de Tour, de klassiekers en op het WK, maar ook van zijn goudeerlijke emoties-recht-uit-het-hart over de manier waarop hij na een zware val weer terugkwam op de fiets, over het zoet van de overwinning na enorme inspanningen, over zijn liefde voor Greet. “Harken en stoempen” dat deed-ie op de fiets, het was in de laatste kilometers “de dood of de gladiolen” en “uitgewoond” kwam hij over de finish. Nederland heeft in Gerrie Kneteman een groot sportman en een goed mens met een hart van goud verloren.

Woensdag 3 november 2004

In mijn studententijd bracht ik nog wel eens de hele nacht van de Amerikaanse presidentsverkiezingen voor de televisie door, maar dat breng ik nu niet meer op. Rond kwart over drie nestel ik me een tijdje voor de buis, maar rond kwart voor vier houd ik het voor gezien. Ik ga weer slapen met de gedachte dat Kerry het misschien toch gaat winnen.

Maar in de loop van de ochtend blijkt die hoop tevergeefs. We zullen het nog vier jaar met Bush moeten doen. Voor de meerderheid van de EO-directie is dat een teleurstelling. Hoewel ik wat geloofsovertuiging betreft waarschijnlijk dichter bij Bush sta, had en heb ik grote moeite met zijn weinig sociale beleid dat de armen armer en de rijken rijker maakt. En zijn buitenlandse politiek maakt, vrees ik, de wereld eerder gevaarlijker dan veiliger. Vooral zijn adviseurs stralen teveel het geloof uit dat je de harten van volken met dwang en geweld kunt neigen tot vrede, democratie en respect. Maar zo werkt het volgens mij niet. Natuurlijk moet terrorisme ook met geweld bestreden worden. Maar er brandt een vuur in de moslimwereld: een vuur van het haat tegen het Westen onder leiding van Amerika: het Amerika van de GSM – Geld, Sex en Macht. En je blust een vuur niet door er op te schieten, maar vooral door het te doven, door de brandstof weg te halen Door gevoelens van vernedering, van inferioriteit weg te nemen. Die fundamentele wijsheid dicht ik Kerry's adviseurs meer toe dan die van Bush.

Dat Bush zijn overwinning voor een fors deel te danken heeft aan de steun van zeg maar de Amerikaanse EO-christenen geeft me heel gemengde gevoelens. Ik deel hun verzet tegen legalisatie van abortus en tegen de formele gelijkstelling van homorelaties met het huwelijk, maar huiver van de homohaar die je onder hen aantreft, van de pleidooien voor vrij wapenbezit en van de koppeling die sommigen leggen tussen twijfelachtige eindtijdtheologieën, uitlopend op Armageddon, en de Amerikaanse buitenlandse politiek.

In de loop van de ochtend bespreek ik met de netredactie van Z@ppelin de Nieuwe Werkwijze en hoor daar de klacht aan van netcoördinator Cathy Spierenburg dat de Sinterklaaseenheid van vorig jaar weg is en dat de meeste Z@ppelinbepelers dit jaar elk hun eigen Sinterklaas op de buis brengen. Hoe leg ik dat mijn kleinkinderen uit?

In het wekelijkse Directieoverleg bespreken we de vraag, hoe we de Tweede Kamerleden duidelijk kunnen maken dat de huidige mix in het publieke bestel tussen centrale sturing door de Raad van Bestuur op het nakomen van onze afspraken in het kader van de missie van de publieke omroep en de pluriforme wijze waarop omroepen dat elk vanuit eigen missie invullen, nog zo gek niet is. Elk alternatief is slechter, en daar moeten we de politici van zien te overtuigen. Verder kijken we vooruit naar een tweedaagse conferentie donderdag en vrijdag, waarop we met alle EO-leidinggevenden lijnen gaan trekken naar 2010: Waar wil de EO dan staan, gegeven alle ontwikkelingen om ons heen, en hoe komen we daar?

Zaterdag 6 november 2004

Vandaag vier ik – na twee dagen confereren met de EO-top over onze toekomst - mijn 58e verjaardag: met veel liefde, bloemen en boeken. Over de strategieconferentie kan ik alleen kwijt, dat we er als EO voor gaan om, ook als ik 65 ben, nog full swing binnen de publieke omroep uit te zenden.

Teletekst meldt in de loop van de dag dat twee regionale omroepen van plan zijn om dinsdagavond na de crematie van Theo van Gogh als een soort eerbetoon aan hem de film Submission uit te zenden die hij samen met Hirsi Ali maakte over de onderdrukking van vrouwen in de islamitische wereld. Op zo'n moment denk ik: hebben jullie een gaatje in je hoofd? Je weet toch dat die film met Koranteksten-op-een-vrouwenlichaam vele, ook gematigde moslims op de ziel heeft getrap; niet om de daarin geuite mening, maar om de kwetsende manier waarop dat gebeurde? Dan zal het toch als een bewuste provocatie worden beleefd, als je zo'n film opnieuw uitzendt? Het is zoiets als een lont in een kruitvat gooien, hard weglopen en verbaasd zijn als de boel ontploft.

Haaks daarop staat het interview dat ik tussen de bedrijven door op de EO-radio beluister met evangelist en Open Doors-oprichter Anne van der Bijl. Deze week presenteerde die zijn nieuwe boek "Een leger van licht" presenteerde waarin hij verslag doet van zijn vele ontmoetingen met radicale moslims als de (inmiddels geliquideerde) Hamasleiders Sjeik Yasin en Rantisi en met Yasser Arafat.

Volgens Van der Bijl moeten christenen niet bang zijn voor radicale moslims, maar met hen in gesprek komen. "Als wij niet naar hen toe gaan met onze boodschap, komen zij naar ons toe met hun boodschap" Volgens hem is het niet moeilijk om extreme moslims te bereiken, maar zijn christenen te bang om het te proberen". "Zou de moordenaar van Theo van Gogh ooit wel contact gehad hebben met een leeftijdgenoot die hem over Jezus vertelde? We kunnen het hart van moslims, ook van radicale moslims raken, mits we als christenen gaan zitten waar zij zitten, en huilen waar zij huilen", aldus Van der Bijl. Volgens hem moeten "we

als christenen in het Nederland van vandaag naar de moslims de liefde en genegenheid van Jezus uitstralen. Jezus is gekomen om de cirkel van geweld te doorbreken. Toen ik dat eens tegen een Hamasleider zei, reageerde hij met: Maar Jezus is er niet meer. Ik kon wel janken. Ik dacht: maar ik ben er toch. Zie je dan zo weinig van Jezus in mij? Zie je dan zo weinig van Jezus in zijn volgelingen?" Dat lijkt mij de boodschap is die in deze tijd nodig is. De islam in Nederland heeft niet, zoals velen bepleiten, de Verlichting nodig, evenmin het harde antwoord van een nieuwe rechtse partij, maar de genade en liefde van Jezus Christus.

Maandag 22 november 2004

Tussen de bedrijven door luister ik tussen tien en twee via mijn pc en www.tweedekamer.nl naar het Kamerdebat over de mediabegroting 2005.

Dat debat bezorgt me een aangename verrassing, als blijkt dat een Kamermeerderheid ook voor een vernieuwd omroepbestel externe pluriformiteit, waarin omroeporganisaties met leden invloed uitoefenen op de programma's, als basis ziet. CDA, PvdA, ChristenUnie en SGP komen met een motie waarin ze dat klip en klaar uitspreken, tot groot verdriet van staatssecretaris Van der Laan die in de kabinetsdiscussie over een nieuw bestel tot komend voorjaar alle opties wil open houden.

Vooraf het eerste optreden van de nieuwe PvdA-mediawoordvoerder Martijn van Dam (opvolger van de vertrokken Jeltje van Nieuwenhoven) mag er zijn. Zelden heb ik de EO-visie op de publieke omroep zo helder in de Kamer horen verwoorden als in zijn bijdrage. Van Dam formuleert de volgende uitgangspunten: 1. Een brede publieke omroep die niet alleen maar de restjes van de commerciële omroep opveegt, maar programmeert voor de massa en niet alleen voor de elite. Ook sport en amusement horen er bij, want "het mag ook leuk zijn om naar de publieke omroep te kijken". 2. Geen staatsomroep (want een BBC-model zonder politieke zelfbeheersing wordt al snel een Berlusconi-model), maar externe pluriformiteit. 3. Een strakkere centrale regie die het al te versnipperd opereren van de omroepen van dit moment corrigeert en stuurt op herkenbare netten en voldoende bereik.

Dat lijken me voortreffelijke uitgangspunten voor de kabinetsvisie die staatssecretaris Van der Laan het komend halfjaar moet ontwikkelen. Jammer alleen dat ze zo bot reageert en direct al laat weten dat ze het kabinet zal adviseren de motie niet uit te voeren. Waarom toch? Ik snap haar lastige positie, nu de coalitiepartijen CDA en VVD scherp tegenover elkaar staan in hun visie op de publieke omroep. Maar ze had toch ook kunnen zeggen dat ze de motie zou meenemen als een bijdrage aan de kabinetsdiscussie? In elk geval zal het besef dat er (nog steeds) een Kamermeerderheid is die de omroepverenigingen een stevige rol wil geven in het leveren van een pluriforme programmering in een vernieuwd bestel, velen in Hilversum voor een gevoel van opluchting bezorgen. Als we nu maar niet met zijn allen lui achterover gaan hangen en denken dat veranderingen binnen de publieke omroep dus niet meer nodig zijn. Ook in dat opzicht moeten we de tekenen der tijden verstaan en beseffen dat een Kamermeerderheid wel degelijk vernieuwing wil en dat die ook nodig is. Komende vrijdag beslist de Raad van Toezicht over het voorstel om op korte termijn de Nieuwe Werkwijze en geld-op-schema in te voeren. In rond Hollands houdt dat in: afspraken maken over wat we als publieke omroep en netten willen bereiken en er vervolgens met programmatische beslissingen en met de budgettoedeling op sturen dat die afspraken worden waargemaakt. In het Omroepdirecteurenoverleg van twee weken terug kreeg de Nieuwe Werkwijze fikse steun. Nu maar hopen dat het vrijdag de eindstreep haalt.

Aansluitend een lange EO-bestuursvergadering met een stel pittige onderwerpen: de nieuwe organisatiestructuur van de EO die er moet komen met de overgang naar een eenhoofdige directie, de bouwstenen voor de nieuwe EO-strategie 2006-2010 en de begroting 2005. Vanwege dat laatste gaat het ook in het EO-bestuur over geld-op-schema en schetsen we als directie wat dat voor de EO betekent:

- De basisgarantie voor het EO-budget gaat van 90% naar 75% van het oude ocv-budget. Op termijn moeten we dus in staat zijn (in het ongunstigste geval) de EO te runnen met een budget van 75%.

- Bepalend voor de toekenning van zendtijd en budget wordt de vraag, of de voorgestelde EO-programma's voldoen aan de criteria (kijktijdaandeel, bereik van specifieke groepen etc.) die voor de diverse tijdslots in het schema gaan gelden. Daarom wordt het ontwikkelen van goede programmaformats nog belangrijker dan het al was. Alleen daarvoor krijg je straks budget van het net.

- Het is de bedoeling dat zich binnen de netredacties een stevig proces van benchmarking rond de programmakosten (waarom kost bij jou dit programma 30.000 euro en bij mij het vergelijkbare programma 10.000 euro meer?) tussen de directeuren gaat voltrekken. Als EO kunnen we daar voor onze eigen kostenstructuur en productieprocessen het nodige van leren.

- In de interne discussies over programmatische beleidskeuzes (bijv. rond het wel of niet blijven mikken op de productie van EO-drama) zal het argument 'daar is geen geld voor' niet meer kunnen klinken. Als het genreschema van Nederland 1 plek heeft ingeruimd voor een bepaald programmagenre, dan is er via geld-op-schema altijd budget voor beschikbaar, ook voor de EO, als we tenminste de betreffende zendtijd met het bijbehorende budget toegewezen krijgen. Vraag is niet meer: Hebben we er (in onze interne prioriteitsstelling) budget voor, maar beschikken we over de goede formats om zendtijd en geld daarvoor toegewezen te krijgen?

- In de Nieuwe Werkwijze worden omroepen gestimuleerd zoveel mogelijk eigen geld (van leden, uit bladen etc.) in de programma's te steken. Gelet op het dalende ocv-budget is dat hard nodig en het biedt omroepen de kans naar hun eigen leden een directe koppeling te leggen tussen 'hun' financiële bijdragen en bepaalde programma's.

- Doordat na toewijzing van tijdslots en bijbehorend budget de afspraken over de te leveren programma's in een contract met de Raad van Bestuur worden vastgelegd, gaat de EO al op een vroeg moment (in juni van het jaar voorafgaand aan het nieuwe programmatische jaar) op het niveau van directeur en voorzitter een concreet programmatisch commitment aan. Voor die tijd zullen bestuur en directie duidelijke kaders daarvoor moeten afspreken.

Dinsdag 23 november 2004

Wat werk ik toch in een fantastisch bedrijf, denk ik na een tweetal ervaringen vandaag. Halverwege de ochtend komt een vrouwelijke collega mijn kamer binnen en zegt: "Toen ik dit boek zag liggen, moest ik direct aan jou denken en heb ik het voor je gekocht". Ze overhandigt me een boek over 'Opwekkingen in de geschiedenis' met onder meer een hoofdstuk over de opwekking die in 1749 mijn woonplaats Nijkerk geestelijk in vuur en vlam zette en veel mensen tot radicale bekering van hun hart en hun leven tot God bracht.

En in de personeelsbijeenkomst tussen de middag bidt politiek redacteur Marcel Koning met en namens de aanwezige EO-medewerkers tot God om ons in het Nederland van vandaag met datzelfde Geestesvuur te vervullen. En, voegt hij eraan toe, om ons als christenen de wijsheid te geven om wel van Jezus te blijven getuigen als de weg, de waarheid en het leven, maar dat te doen in het besef dat wij maar al te vaak door onze eigen woorden of daden barrières opwerpen tussen God en mensen. Ik beleef het als een voorrecht om zulke dingen zomaar

midden in je werk te mogen meemaken.

Aansluitend aan de fractievergadering die ik 's avonds heb, val ik in het Elfde Uur waarin moslimdocent Abdul-Jabbar van der Ven verklaart innerlijk blij geweest te zijn over de dood van Theo van Gogh en in lijn daarmee te hopen dat Geert Wilders binnen afzienbare tijd aan een ziekte overlijdt. Andries geeft hem nog de kans om dat terug te nemen of te verzachten, maar kennelijk is dat echt zijn diepe overtuiging, die terecht aan CDA-Kamerlid Mirjam Sterk een reactie van diepe afkeer ontlokt. Tijdens en na de uitzending vermenigvuldigen zich bij mij de vragen: Is het goed om zulke kwalijke gedachten voor het voetlicht te brengen, zodat we weten dat ze in Nederland verspreid worden en onze naïviteit dat we alleen maar een integratieprobleem hebben, weer wat verder wordt afgebroken? Of werk je door ze op tv te brengen juist mee aan de verspreiding ervan? Is het onthullen van dit soort extreme ideeën op dit moment je journalistieke taak als EO of werkt dat contraproductief in ons streven om in de gepolariseerde Nederlandse samenleving juist de gematigde krachten binnen en buiten de moslimgemeenschap te profileren en in elkaar armen te drijven? Helpt het bij onze inzet van de afgelopen weken om in EO-programma's te laten zien dat de kloof in de Nederlandse samenleving niet loopt en moet lopen tussen moslims en niet-moslims, ook niet tussen autochtonen en allochtonen, maar zeg maar tussen geweldlozen en gewelddadigen of doet deze uitzending het effect van de vorige teniet? Het blijven voor mij vragen: een spanningsveld waar we het morgen op de EO zeker met elkaar over zullen hebben. Bij lezing van de eerste reacties op de EO-internetsite merk ik tot mijn verbijstering, hoezeer de uitspraak van Van der Ven haatreacties en doodswensen aan zijn adres in zeg maar hard rechts Nederland losmaakt.

Daarom ben ik blij met Hans van Rooijen die in het programma Aangedaan aansluitend aan het Elfde Uur de man die zijn driejarig dochtertje Danielle door mishandeling om het leven heeft gebracht "om Christus' wil vergeeft". Het wordt in het programma zonneklaar dat dat hem niet komt aanwaaien en zijn vrouw Ineke nog minder, maar dat het temidden van alle gevoelens van woede de bewuste keus is van een gelovig mens. "Alleen dan kan ik verder. Als ik niet bereid ben hem te vergeven, woekert het door". Ik weet niet, of ik het zou kunnen, maar het lijkt mij de weg van Jezus voor christenen, moslims, anders gelovigen en niet gelovigen: "Zegent wie u vervolgen. Zegen en vervloek niet. Vergeldt niemand kwaad met kwaad. Wreekt uzelf niet. Laat u niet overwinnen door het kwade, maar overwin het kwade door het goede." Naast alle politieke en veiligheidsmaatregelen heeft onze samenleving volgens mij vooral die boodschap nodig.

Woensdag 24 november 2004

Een groot deel van de dag gaat heen met interne gesprekken naar aanleiding van het Elfde Uur van gisteren. De internetsite stroomt vol met reacties: 350 per uur, in de loop van de dag optellend tot meer dan 3000 reacties. De inhoud ervan is veelszins schokkend. In veel reacties worden naar aanleiding van de uitspraak van één moslim tegenover Andries Knevel alle moslims in de meest schandelijke bewoordingen dood gewenst. Ook dat is Nederland anno 2004: vol vreemdelingenhaat (hoewel, Van de Ven een geboren en getogen Brabander is!).

We besluiten in de loop van de ochtend de ergste reacties van de site te verwijderen en een verklaring van Andries er op te zetten, waarin hij schetst wat hem bewogen heeft voor deze gast in zijn programma te kiezen en hem zo te ondervragen. Want ook daarover gaan veel reacties: heb je de bewuste uitspraak niet uit je gast getrokken? Andries vindt van niet. Hij wist dat Van der Ven blij was met de dood van Van Gogh, vond zijn verhaal in de uitzending

over het dempen van haatreacties bij moslimjongeren wat al te mooi, stelde hem daarom de vraag over het dood wensen van Wilders, en was oprecht verrast en verbijsterd dat Van de Ven daar ja op zei. De uitzending nog eens terugkijkend, zie ik die verbazing er niet aan af, maar Andries kennend en horend, geloof ik hem op zijn woord dat van uitlokking geen sprake was.

Later op de dag moet hij dat ook in TweeVandaag en B&W uitleggen. Hij doet dat kwetsbaar, al zijn motieven en afwegingen bloot leggend, met zijn hart op tafel zoals ik journalisten voor televisie zelden heb zien doen. Als D66-leider Boris Dittrich later op de avond voor de camera zegt dat journalisten als Andries Knevel hun verantwoordelijkheid moeten kennen en na hun uitzending niet maar weer kunnen overgaan tot de orde van de dag, laat hij daarmee blijken de genoemde uitzendingen niet gezien te hebben. Want dat is het laatste wat Andries gedaan heeft: overgaan tot de orde van de dag. Hij maakt in TweeVandaag en B&W duidelijk, hoezeer hij er in de afgelopen uitzendingen op uit is geweest te focussen op vrede en verzoening en in dat kader gematigde moslims aan het woord te laten. De uitzending van gisteren was er meer op gericht te onthullen dat er onder hen die invloed op moslimjongeren hebben, ook gevaarlijke denkbeelden leven. Dan verschaf je zo iemand inderdaad even een podium, ja. Maar kan dat anders? En dan staat zo'n uitzending (en het effect ervan in het land, door Andries zelf kort na de uitzending als "een ramp" betiteld) op spanning met je lijn van de afgelopen weken. Met je inzet om te laten zien dat de kloof in Nederland niet tussen moslims en niet-moslims loopt, maar tussen gewelddadigen en geweldlozen. Maar is die spanning te vermijden? De stuurlui aan de wal zullen het wel weten. Maar wie zoals Andries op het scherpst van de snede opereert en de verantwoordelijkheid voor wat zijn uitzendingen uitwerken, loodzwaar voelt drukken (de nacht na de uitzending heeft hij geen oog dicht gedaan), kan niet uit die spanning weg lopen. Die spanning op tafel leggen, daarin een open en toetsbare houding uitstralen, spijt uitspreken over het effect dat de uitzending in het land gehad heeft, dat heb ik Andries vandaag zien doen. En dat anderen, binnen en buiten de EO, in de 'split second' waarin je die bewuste vraag bedenkt, dat (achteraf!) misschien anders zouden hebben gedaan, doet daar niets aan af.

Laat op de avond zie ik VVD-leider Van Aartsen draaien, als Barend en Van Dorp hem vragen, waarom hij wel verontwaardigd is nu een moslim er blijk van geeft het niet erg te vinden, als Wilders sterft, terwijl eerder publieke doodswensen van Theo van Gogh richting Paul Rosenmöller en van VN-columnist Piet Grijs richting Paul Cliteur geen enkele politieke rimpeling veroorzaakten en dat "toch moest kunnen". Van Aartsen komt er niet uit.

Donderdag 25 november 2004

Vandaag hebben we in het EO-gebouw een conferentie van ruim honderd christenen over de verandering die zich de afgelopen jaren in orthodox-christelijk Nederland heeft voltrokken. De verandering van een hecht bolwerk met tamelijk uniforme opvattingen over wat je als christenen van allerlei dingen in kerk, politiek en samenleving moest vinden in een pluriform landschap anno 2004, waarin SP-stemmers en SGP-stemmers, kinderdopers en volwassendopers, zich vooral één in Jezus Christus voelen en met de verschillen goed kunnen leven. Maar ook de verandering van een samenleving waarin EO-christenen in de verdediging waren om het christelijk karakter van de Nederlandse samenleving te beschermen tegen de paarse aanvallen in een postchristelijke samenleving waarin christenjongeren vanzelfsprekend opgroeien in het besef dat ze een minderheid zijn.

Het is een besloten conferentie, dus veel kan ik er niet over kwijt, maar ik noteer toch een

paar uitspraken die me bijblijven. “Geloofsoverdracht van de ene aan de andere generatie is geen kopieerkunst, maar moet er op gericht zijn dat de nieuwe generatie kritisch leert omgaan met de traditie en niet in de fouten van de vorige generatie vervalt”. “De Bijbel is meer een boek van minderheden in een religieus plurale omgeving dan een boek van machthebbers”. “De generatie van jonge christenen is er niet op uit om de vorige oorlog te winnen, maar om vanuit de belijdenis dat Jezus Heer is, Hem te volgen”. “Jonge christenen leven niet vanuit de verlieservaring om wat we als christenen zijn kwijtgeraakt in Nederland, maar vertellen vrijmoedig, strijdbaar en zich thuisvoelend in deze samenleving, dat ze in Jezus geloven”. “We moeten goed onderscheiden, of we wel bijbelse voorschriften handhaven, en niet subculturele groepsgewoonten”. “Het christendom communiceert alleen, als het vruchten en daden voortbrengt”. “Christenen hebben in deze tijd naar het woord van Jeremia de vrede voor de stad te zoeken”. “Hoe geven christenen weer leiding in een tijd waarin mensen hunkeren naar herders die de weg wijzen?” “Juist in een cultuur in verwarring moeten christenen niet meegaan in de verwarring, maar een eigen inhoudelijke inbreng leveren en richting wijzen”. En zo kan ik nog een tijd doorgaan. Veel stof tot nadenken en doorpraten.

Vrijdag 26 november 2004

De werkdag begint met de opname van het radioprogramma ‘Deze Week’, waarin ik mijn gesprekspartners de vraag voorleg, hoe je als christenen het uiten van ‘heilige’ verontwaardiging over opvattingen en daden van mensen combineert met het heel houden van de mens achter die daden of opvattingen. Dat moet wel, maar is verdraaid moeilijk, vinden we alle vier.

Het wordt een gesprek met het hart op tafel. Jan van der Graaf en Willem Ouweneel geven aan met hun harde kritiek van de afgelopen weken op de rol van D66-Kamerlid Lousewies van der Laan te veel op de vrouw te hebben gespeeld in plaats van op haar opvatting over de strafbaarstelling van godslastering. En Pieter van Kampen vraagt zich aan het eind van de opname af, of hij zijn preek van komende zondag maar niet over de kop moet gooien. De mens achter het kwalijke idee of de slechte daad blijven zien en dat ook in de praktijk laten blijken in een houding van liefde, leer je alleen in de school van de Heilige Geest, is de conclusie.

Het wordt verder een historische dag. De Raad van Toezicht stemt in met het voorstel van de Raad van Bestuur om via de Nieuwe Werkwijze het programmeringsproces binnen de publieke omroep te vernieuwen en meer toe te snijden op het daadwerkelijk realiseren van onze ambities. Want daar schortte het aan, vond de Visitatiecommissie dit voorjaar. Daarbij gaat het budget niet langer rechtstreeks naar de omroepen, maar wordt het geld op het programmaschema gelegd en krijgen omroepen dat geld alleen toegekend in combinatie met bepaalde zendtijd en de daaraan gekoppelde eisen inzake genre, kijktijdaandeel, doelgroep etc. Natuurlijk is die Nieuwe Werkwijze geen garantie voor een succesvoller publieke omroep. Het kiezen van de juiste doelstellingen door de bestuurders en het produceren van goede programma’s door de makers zijn zeker zo vitaal. Maar de vandaag aanvaarde procedures koppelen die twee wel stevig aan elkaar, terwijl elk verband tussen die beide tot nog toe meestal oplouter toevalligheid berustte. We hebben als publieke omroep nog een lange weg naar succes te gaan, maar vandaag is er in elk geval een stevige stap gezet. Niet afgedwongen door de politiek, maar in vrijwilligheid.

Maandag 13 december 2004

Met zo'n vijftien mensen van binnen en buiten de publieke omroep neem ik vanavond voor het eerst van mijn leven deel aan een 'diner pensant'. Hoewel ik wel vaker denk tijdens het eten, wordt een 'diner pensant', zo blijkt, toch meer gekenmerkt door praten tussen de gerechten door en heeft het denken blijkens de goede gespreksbijdragen al voor die tijd plaatsgevonden.

Het 'diner pensant' in een Utrechts hotel is georganiseerd door het Forum voor Democratische Ontwikkeling (www.forumdemocratie.nl), een organisatie die met subsidie van het Ministerie van Binnenlandse zaken probeert de democratie en een goede verhouding tussen burger en bestuur te bevorderen, en gaat over de pluriformiteit bij de publieke omroep. Of liever, het gebrek daaraan, zoals de gespreksdeelnemers annex tafelgenoten vrijwel zonder uitzondering constateren. Het ontbreekt de publieke omroep aan pluriformiteit in inhoud en in bereik.

In de inhoud, want er is in de programma's sprake van een tamelijk grote eenvormigheid in opvattingen en overtuigingen, regelmatig wordt hetzelfde blik deskundigen opengetrokken en de meeste actualiteitenrubrieken zijn "een staat in de staat" en vrijwel onbestuurbaar voor de omroepdirecties, zo is de beleving. Maar zeker zo ernstig voor een publieke omroep die als publiek gefinancierde instelling 'van iedereen, voor iedereen' wil zijn, is het dat er geen sprake is van pluriformiteit in het bereik: belangrijke groepen in de samenleving zoals jongeren, allochtonen, maar ook steeds meer dertigers en veertigers kijken niet of nauwelijks naar onze programma's. Anders gezegd: de optelsom van omroepverenigingen en andere zendgemachtigden die samen de publieke omroep vormen, weerspiegelt niet de veelkleurigheid en verscheidenheid van onze samenleving. Om die harde constatering kan niemand vanavond heen.

Aan het begin van de avond, zo tussen voor- en hoofdgerecht, is de neiging groot, vooral bij de mensen van buiten de publieke omroep, om vanwege alle tekortkomingen maar te kiezen voor een ander bestel, zonder omroepverenigingen. Maar naarmate de avond vordert, verandert dat beeld. Zo tussen het nagerecht en de koffie breekt het besef door dat het geen typisch probleem van de publieke omroep is dat belangrijke groepen in de samenleving niet worden bereikt, maar dat alle instituties – politiek, kranten, kerken, woningbouwverenigingen etc. – daarmee worstelen. Het gaat niet aan dit samenlevingsbrede probleem maar even op het bord van de publieke omroep te schuiven en die vervolgens bij gebrek aan een oplossing bij het grof vuil te zetten. En doen we het als publieke omroep eigenlijk zo slecht als we als bijna "de armste van Europa" toch een kijktijdaandeel van meer dan 35% halen? Dus – is het gevoelen – toch maar het minst slechte van alle denkbare omroepbestellen (want niemand aan tafel kan er één bedenken dat de problemen beter oplost!) houden en van binnenuit hervormen. Geen revolutie, maar reformatie dus.

Wat moet er veranderen? De profielen van de zenders – binnen de kaders van het publieke, niet-commerciële karakter ervan – nog scherper toesnijden op de behoeften van de kijkers en daarmee bevolkingsgroepen terugwinnen. Vanuit die verscherpte profielen omroepen vragen om vanuit hun missie programma's voor die zenders te leveren: vraaggestuurd dus in plaats van aanbodgestuurd. Het beste van het beste, en niet identiteitsbepaald, als je als omroepen samen programma's of een hele zender breed in de markt moet zetten. Maar voor de rest dan ook echt identiteitsbepaald, en dus pluriformer dan nu. Verder: de legitimatie van omroepen niet meer alleen op ledental baseren, maar ook op andere vormen van adhesie en ondersteuning. Verenigingen niet weggooien, maar alle mogelijkheden aangrijpen om het publiek meer invloed te geven op de programma's. Inderdaad, niet revolutionair. En dat is

maar goed ook. Want revoluties verslinden meestal hun eigen kinderen.

De bepleite hervormingen zijn overigens de dingen waar we als publieke omroep op dit moment met man en macht mee bezig zijn, zegt Raad van Bestuur-voorzitter Bruins Slot aan het eind. Dat lukt nog niet allemaal, en het breekt ons soms bij de handen af, met een nieuwe zender van John de Mol en 40 miljoen tekort in 2006 in het vooruitzicht. Maar wie weet, hoe het beter kan, mag het zeggen. En daarbij stak vanavond niemand zijn vinger op.

Dinsdag 14 december 2004

Vandaag is het opnieuw Bernhard-dag. De Volkskrant publiceert de weerslag van een reeks gesprekken met de prins, die mij het gevoel bezorgen: “Wil ik dat allemaal wel weten?” En: “Moet dat echt op dit moment?” Het mag dan zo zijn dat de prins deze publicatie van zijn ontboezemingen graag wilde, maar er is ook nog zoiets als: moet dit koningin Beatrix en de haren na het verdriet van de afgelopen weken worden aangedaan? ik betrap mezelf erop dat ik halverwege de verhalen stop met lezen en gewoon geen zin meer heb om alle details uit het prinselijke leven tot me te nemen. Ik weet het: de Bijbel tekent ons grote mannen (Juda, David, Salomo) ook nergens als heiligen, maar als zondaars, aan wie niets menselijks vreemd was. Maar dat gebeurt niet om de lezers van de sappige details te laten smullen, maar om de grootheid van Gods genade temidden van alle schuld en schaamte van mensen te laten zien. En dat lijkt me niet het motief van De Volkskrant (met Jan Tromp als de Nathan van 2004) en van alle media die vandaag de verhalen over Bernhard navertellen.

Tussen de middag krijgen we in de wekelijkse personeelsbijeenkomst een paar fragmenten te zien uit de nieuwe serie “..... zoekt God” die rond de Kerstdagen worden uitgezonden. Wat we zien van Chazia Mourali en van Wilma Nanninga beleef ik als “op het scherpst van de snede” respectievelijk “om kippenvel van te krijgen”. Het belooft adembenemende televisie te worden en “vet evangeliserend” zoals eindredacteur Michiel Gouman ons vertelt.

Verder op televisie vandaag veel adembenemende plaatjes van het hoogste viaduct van de wereld (op één punt 342 meter boven de rivier de Tarn) in de Autoroute A75 bij de Franse stad Millau dat vandaag geopend is. Afgelopen jaren hebben we in onze vakanties stukje bij beetje de bouw gevolgd: van de spandoeken met “Non au viaduc” van de protesterende milieubeweging jaren terug tot het bekijken van het adembenemende bouwwerk vanuit de auto op de kronkelende oude weg omlaag naar Millau, waarbij ik deze zomer bijna in het ravijn belandde. Komende zomer hoop ik er – met kloppend hart – voor het eerst overheen te rijden. Tot dat moment stel ik me tevreden met de spectaculaire bouwstaaltjes die de website www.viaducdemillau.fr laat zien.

In het Elfde Uur maakt CDA-fractie leider Verhagen duidelijk dat de terechte scheiding van kerk en staat die we in ons land kennen, niet betekent dat je geloof en samenleving moet scheiden, schetst de Pinksterpolitiecommissaris Maks Danig dat God geen mensen afschrijft: geen veelplegers, geen politiecommissarissen, geen tv-presentatoren en wordt het werk van Maaszicht in Rotterdam neergezet waarin ontspoorde jongeren de kans krijgen hun leven weer op de rails te zetten. Ik bekijk zo'n item ook met het gevoel: fijn voor die jongens die daar nu zitten, maar waarom heeft mijn kind niet die kans gekregen in plaats van zoals nu 23 van de 24 uur op een dag in een gevangenis te moeten zitten? Ik ken alle rationele antwoorden op die vraag (variërend van ‘daar is geen geld voor’ tot ‘het recht moet zijn loop hebben’), maar daar kan ik nu even niets mee.

Woensdag 15 december 2004

De werkdag begint met een lang radio-interview dat programmamaker Joop van der Elst me afneemt voor uitzending op Nieuwjaarsdag tussen 12.00 en 13.30 uur. Zijn prikkelende vragen over mijn beeld van God en over mijn geloof vroeger en nu en wat de veranderingen daarin met me gedaan hebben, dwingen me tot stevige zelfreflectie.

Startpunt van het gesprek is een favoriet lied dat ik mocht opgeven. Ik kies uit de vele liederen die me na aan het hart liggen lied 440 uit het Liedboek voor de Kerken met regels als: “Het is Gods eeuwige erbarmen dat mijn besef te boven gaat, het zijn de liefdevolle armen, het is zijn hart dat openstaat. Hij noodt de zondaar, Hij vergeeft die Hem het hart gebroken heeft”. Dat is voor mij het Evangelie, Gods “oneindige barmhartigheid” voor zondige mensen, ook voor mij. Dat beleef ik als het hart van mijn geloof dat me, dwars door alles heen, grond onder de voeten geeft.

In de loop van de morgen overleg ik in het Mediacentrum met Kees Dijk en Gerard Teunissen van Publieke Omroep over de aanpak van het project Bedrijfsmatig Werken dat vroeg in 2005 van start moet gaan. Doel daarvan is om op de netten als omroepen van elkaar te leren - ‘benchmarken’ in het officiële jargon – op het vlak van de programmakosten. Daarbij draait het om vragen als: Waarom kost bij jou programma A x-duizend euro en kost het vergelijkbare programma bij mij 5000 euro meer, en wat voor lessen trekken we daaruit? Hoe verloopt bij de diverse omroepen het beslis-, voorbereidings- en productieproces rond programma’s en wat kunnen we daarin van elkaar leren? Wat kan er anders en beter zonder schade toe te brengen aan wat programma’s bij kijkers en luisteraars moeten uitwerken? Bij de laatste McKinsey-operatie ging het vooral om de niet-programmatische kosten, maar de Raad van Bestuur en de omroepdirecties zijn ervan overtuigd (net als het ministerie van OCW trouwens) dat we ook kritisch naar de efficiency van de programmaproductieprocessen moeten kijken. Niet via een centralistische aanpak die aan de omroepen wordt opgelegd, maar in een proces van vergelijken en leren dat zich vooral in de netredacties moet voltrekken. Ook in het licht van de tientallen miljoenen die we als publieke omroep in 2006 tekort denken te komen, is zo’n operatie onontkoombaar.

Later op de dag belt Jan van der Graaf, vast panellid in mijn radioprogramma Deze Week, over de uitvaartdienst van prins Bernhard. We reconstrueren samen hoe ons programma voor een klein deel de inhoud van die dienst heeft bepaald. Anderhalve week terug citeerde Van der Graaf in het zaterdagavondprogramma uit een indringende Kersttoespraak van de prins uit 1953, die EO-lid en vaste luisteraar mevrouw Van Walsum uit Hilversum als knipsel uit Trouw thuis had en aan Van der Graaf had doen toekomen. Na de uitzending suggereerde ik hem: stuur de tekst naar ds. Ter Linden, wie weet kan hij er nog wat mee. Zo gezegd, zo gedaan en ziedaar, in de dienst bouwde Ter Linden de geloofsbelijdenis – hij had zijn preek al klaar, toen hij de toespraak over de post kreeg - op uit fragmenten uit de bewuste Kersttoespraak van prins Bernhard. Met dank aan een attent EO-lid.

In NRC/Handelsblad lees ik vanavond op de voorpagina een verhaal over de grote belangstelling onder ouderen voor de ‘laatste-wil-pil’ of ‘zelfdodingspil’, waarmee ze op het moment dat ze zelf willen, uit het leven kunnen stappen. Sommige getuigenissen doen me wat, zoals over een vrouw van 95 die compleet “op was en graag naar de Here wilde”, maar van haar huisarts maar penicilline voorgeschreven bleef krijgen. Want ze mocht eens een longontsteking krijgen. Maar daarvoor hoef je volgens mij geen zelfdodingspillen aan te schaffen. In het hospice waar Ineke werkt en in de andere 120 hospices in Nederland wordt

niet zoals door die huisarts het leven gerekt, maar krijgen de mensen de kans, de rust en de tijd om te sterven. Daar hoeven medicijnen niet meer, daar mogen mensen sterven.

Donderdag 16 december 2004

Als enige ochtendkrant meldt het Nederlands Dagblad – doorgaans niet grossierend in primeurs – dat de TROS in elk geval tot 2008 in het publieke bestel blijft. Dat goede nieuws wordt later op de dag weliswaar niet formeel bevestigd, maar de aanwijzingen dat TROS-voorzitter Karel van Dodewaerd aan de staatssecretaris zal melden dat de TROS niet commercieel gaat, zijn groot genoeg om TROS-directeur Julius Minnaar per mail met dat besluit te feliciteren. En nu maar hopen en bidden dat de TROS wat programma's en presentatoren betreft niet door John de Mol wordt leeggekocht.

Via Henk Hagoort krijg ik een analyse onder ogen over hoe de drie publieke televisienetten sinds de start van het seizoen in september j.l. presteren. Nederland 3 is met een kijktijdaandeel van 7,6% nog verder van zijn van 10 naar 9% bijgestelde doelstelling verwijderd dan vorig jaar in dezelfde periode (7,8%), Nederland 2 zit over de laatste vijftien weken op 17% (vorig jaar 17,6%), terwijl 18% het doel is en alleen Nederland 1 maakt met 12,2% (tegen vorig jaar 11,4%) zijn taakstelling van 12% waar. Vooral de (voor wat de EO betreft human interest en verkondigende) programma's zoals Ik mis je, De Verandering en Aangedaan op de late avond doen het op Nederland 1 stukken beter dan in 2003. Met het totale pakket EO-programma's op Nederland 1 maakten we ten opzichte van vorig jaar een mooie sprong van 8 naar 10%. Zo is er dus toch nog wat licht in de duisternis die de publieke omroep omhult. Wat is de les van het succes van Nederland 1 voor het bestel als geheel? Goed samenwerken vanuit ieders kracht en specialisme, je afvragen wie de kijkers naar je zender zijn en je afvragen, met welke programma's je – elk vanuit eigen missie - bij hun verwachtingen en verlangens kunt aanhaken. Daar kom je tien keer verder mee dan met welk bestuurlijk Haags of Hilversums geknutsel ook.

Vanavond de laatste gemeenteraadsvergadering van het jaar. Voor het eerst in twintig jaar raadslidmaatschap val ik bij een stemming als enige van mijn fractie uit de boot. Met de fractie van Progressief 21 keer ik mij tegen het collegevoorstel om bij gebrek aan succes het minderhedenbeleid in Nijkerk af te schaffen. Voortaan is er alleen maar algemeen beleid op allerlei terreinen (zoals rond vrouwen, ouderen of jongeren) en geen beleid meer, gericht op bijv. oudere allochtonen, Marokkaanse vrouwen of Marokkaanse jongeren. Alsof het juist met alle problemen van dit moment niet van belang is om allochtonen in en vanuit hun eigen cultuur te benaderen. Ik zie ook wel dat met de instrumenten van het verleden integratie niet gelukt is, maar gooi vooral geen oude schoenen weg, voordat je nieuwe hebt. Maar het is me niet gelukt mijn eigen fractiegenoten daarvan te overtuigen en kennelijk ziet een grote raadsmeerderheid dat ook anders. Ik vrees dat we het nog eens zullen betreuren, dat we in december 2004 de specifieke deskundigheid en ingangen om de allochtone gemeenschap te bereiken – hoe beperkt en kwetsbaar die ook waren - aan de kant hebben gezet. Maar ik hoop van harte dat ik ongelijk krijg.

Vrijdag 17 december 2004

Vanmorgen stemt de ochtendkrant me droef. De Telegraaf meldt dat de mediacommissie van de CV Eredivisie de voetbalclubs zal voorstellen voor de komende drie jaar met John de Mol in zee te gaan. Het grote geld (225 miljoen euro in drie jaar) geeft de doorslag; voetbal is

uiteindelijk business. Dat is beter dan oorlog, maar wat de uitkomst betreft slecht voor de publieke omroep.

Via het onvolprezen 'Uitzending gemist' kijk ik vanmorgen de Netwerkafl levering van gisteravond terug, waarin het rapport van de commissie-Dijkhuis tegen het licht werd gehouden. Die commissie vindt dat euthanasie ook moet kunnen voor mensen die niet ziek zijn, maar "lijden aan het leven" en het leven moe en zat zijn, maar de EO-Netwerkers laten van die conclusie weinig heel.

Verpleeghuispastor Marinus van den Berg verwerpt de boodschap die volgens hem uit het rapport spreekt "dat we lijden moeten oplossen in plaats van verlichten. We willen overal een antwoord op hebben, we willen overal iets aan doen. Maar soms kun je er alleen maar voor mensen zijn, kun je alleen maar zwijgen". Volgens psychiater Frank Koerselman getuigt het van een grote zelfoverschatting om artsen verantwoordelijk te maken voor het oplossen van het "lijden aan het leven". "Artsen hebben verstand van ziekte, niet van het leven. Lijden aan het leven is ook veel te vaag; het gaat om lijden aan eenzaamheid, aan uitzichtloosheid. Dat zijn vragen die met zingeving te maken hebben en daarvoor moet je niet bij artsen zijn." Ook hij vindt het "een illusie dat een leven kunt leiden zonder lijden". Het Netwerk-item vormt een prima illustratie van het feit dat journalistieke keuzes rond gasten en invalshoek niet neutraal zijn, maar alles te maken hebben met de overtuiging van de makers.

Via onze afdeling Kijk- en Luisteronderzoek krijg ik een overzicht onder ogen van de televisietoppers uit de afgelopen maanden. Ik blader naar de cijfers voor de EO-leden en constateer dat zelfs onder hen 'André bedankt', het afscheid van André Hazes in Arena (met 360.000 kijkende EO-leden) de Nationale Bijbeltest (met 311.000 EO-kijkers) heeft verslagen. Ongetwijfeld omdat je het gezien moest hebben om er over te kunnen meepraten...